راغب پاشا کتبخانه‌سی

فرهنگ نامهٔ سعدی

RAGIP PAŞA
2419

SA
9

کتاب : فرهنگ نامه سعدی

مؤلف : شیخ مسعود بن عثمان

[illegible]

کتاب — (فرهنگ نامه سعدی) [illegible]

مؤلف — شیخ مسعود بن عثمان

مصحح

موضوع — [illegible]

[illegible] — ادبیات

[illegible] — ترکی

سال — ١٢٦٠ [illegible]

بو قسم كتابك آرقاسنه قونولاجقدر.

كتاب : (فرهنك نامهٔ سعدى) در.

مؤلفى : شيخ حسن بن عثمان در.

كتابه دائر مقاله‌لر

١٣٤١

T.C.
1923

نومرو
٤٠١

R-Y
2786

لسان و املا جهتندن اهمیتی فوق‌العاده بیوك اولان اشبو اثر نفیسك اصلی لسانمزه عائد برعلم لغت تصنیفی املنده بولندیغم هنگامده هیچ مأمولم اولمیان برذات واسطه‌سیله الله طرفندن فقیره کوندرلمش وحالبوکه نسخهٔ ثانیه‌سی نه منظورم ونه‌ده مسموعم اولمش اولمغله ضیاعدن وقایهٔ نسخهٔ اصلیه‌سندن اشبو نسخه‌یی دیار رومك یکانه علامهٔ ذوفنونی استاد معالی نژادمز عطوفتلو احمد مدحت افندی ایچون کندی رأی و تنسیبلری انضمامیله یازدیروب املای قدیمی واصلنه تمامیٔ مطابقتنی تأمین ایچون تصحیحنده کندم جدبلیغ کوستردم بعض باقی قالان یاکلشلر اصلنده دخی اویولده یازلمش اولمغله ناچار تصحیح وتحریف ایدلمدی کتاب مذکورك سرنامه‌سی ظهرنده درون کتابك یازیسنك عینی خط ایله « ترجمهٔ مسعود تفتازانی فرهنکنامهٔ شیخ سعدی » یازلمشدی ینه کتاب مذکور اسمی مصرح اولمیان بر محله وقف ایدیلوب عرب یازیسیله خاتمه‌یه شو عباره تذییل ایدلمشدی

وقف الامیرالکبیر امور بك (١) بن‌المرحوم تمورتاش‌بك هذا الکتاب حسبةً لله وطلبا لمرضاته واشهدعلیه مولانا عبدالرحمن بن حسن فقیه وسنان بن احمد وحاجی علی بن اغوز فی‌تاریخ سنة سبع و خمسین و ثمانمائة اشبو محلی بویولده تذییلدن مقصد یکانه فقیرده‌کی نسخه‌نك طبقی اولدیغنه شهادتدن عبارتدر

فی‌تاریخ نصف شعبان المعظم سنة اربع عشرة وثلثمائة بعدالالف
من هجرة نبینا علیه وعلی آله‌السلام الف الف

وانا الفقیر
چاکر آل محمد
ابن مولانا ولد

---

(١) بو ذات قارامان بکلرندن قونیه‌یی عثمانلیلر نامنه ضبط ایدن تیمور تاش پاشانك اوغلی اولسه کرکدر .

شو کتابه دار برقاچ سوز :

ولد چلبی افندی حضرتلرینك سبق ایدن افادهٔ عالیه‌لرندن آکلاشیلیورکه شو کتابك اصلی کندیلرنده ایمش صوکره بر نسخه‌سنی یازدیره‌رق احمد مدحت افندی‌یه هدیه ایتمشدر . حالبوکه مؤخراً مدحت افندی مرحومك ورثه‌سندن بریسی بر کتابجی‌یه صاتمش اورادن‌ده فاضل محترم علی امیری افندی طرفندن صاتون آلینه‌رق ملت کتبخانه‌سنه قونولمشدر .

چلبی افندی حضرتلرنده‌کی نسخهٔ اصلیه طورسیدی ایکنجی نسخه‌نك اوقدر قیمتی اولمازدی حالبوکه چلبی افندی حضرتلرنده کی نسخه حریقده یانمش اولمغله ایکنجی نسخه برنجیسی قدر اهمیت پیدا ایتمشدر بوخصوصده چلبی افندی حضرتلری کرامت اظهار بیورمشلردر .

ایشته عبد عاجز اوچنجی اولان شو نسخه‌یی ملت کتبخانه‌سنده‌کی نسخه‌دن یازدم وایکنجی نسخه‌ده اولدیغی کبی املای قدیمی عیناً محافظه ایتدم .

نسخهٔ مذکوره کوزل بر نسخ ایله یازلمش ایسه‌ده خطاطی اسمنی قویمدیغی کبی تاریخده قویمامشدر . برده خطاط بر طاقم کلمه‌لری حرکه‌سز براقدیغی کبی اکثریا حرکه قویدیغی کلمه‌لرده‌ده یالکز حرکه ایله اکتفا ایده‌رك (جزم) دینلن طوتارلری‌ده قویمامشدر .

نسخهٔ مذکوره‌ده فصل باشلری لعل ایله یازلمش اولدیغی حالده فقیر اونلری‌ده سیاه مرکب ایله یازدم نسخهٔ مذکوره‌نك هرصحیفه‌سی اون اوچ سطر ایدی بن‌ده عیناً اویله یاپدم نسخهٔ مذکوره‌ده هربیتك یانی باشنه بیتك قاچنجی صاییده اولدیغنی کوسترمك ایچون رقم قونمامش ایکن فقیر هربیته بررقم قویدم شو قدر وارکه نسخهٔ مذکوره‌ده هر یوزنجی بیتده بر رقم قونیله‌رق مجموع ابیات (١٠٧٤) کوسترلمش ایدی فقیرایسه برقاچ کره تدقیق ایتدم یوزر ، یوزر صاییلیرکن نسخهٔ مذکوره‌ده سهواً بر بیت آرتدیرلمش ایدی اونکچون ابیاتك حقیقی صاییسی (١٠٧٣) در . بوستان (٤٠٤٤) بیت اولمغله شو کتابده بوستانك بر ربعی انتخاب ایدلمش اولیور .

برده فقیر کتابده‌کی هر بیتك بوستانده‌کی اصلنی آرادم مطبوع بوستانك هانکی صحیفه‌سنده ایسه ایکی مصراعك اره یرینه صحیفه نومروسنی یازدم عین زمانده بوستان کتابنك دیب طرفنه بوکتابك صحیفه‌لرینی وکنارلرینه بیتك عددینی یازدم بوسایه‌ده بونسخه‌یه باقیلدقده بوستانده‌کی وضعیت ، بوستانه باقیلیرسه بوراده‌کی وضعیت کوزوکه‌جك و تورکجه‌سندن فارسیسنی ، فارسیسندن تورکجه‌سنی بولمق قولایلاشمش اوله‌جقدر

ایشته بوصورتله شوکتابك کنارنده و مصراع اره‌لرنده‌کی رقملر فقیرك ایجادیدر نسخهٔ ثانیه‌ده بویله رقم یوق ایدی . مقصدم عاجزانه خدمتدر (انما الاعمال بالنیات)

دارالفنون عربی معلمی
کلیسلی معلم رفعت

لاحقه

بو ترجمه انتخاب صورتيله وجوده كلمش . انتخابده ترتيب يوق . شورادن بورادن آلەرق موافق كورديكى محللره درج ايلەمش . فقط صيره ايله آلدقلرى داها چوقدر . ترجمەده پك چوق يرده مفهومآدر . فقط بعضلرنده موفق اولەمامش . غريبدركه موفق اولامادقلرى بويوك و پارلاق معنايى حاوى اولمايان بيتلردر . بونلرى ناصل بكنمش وياخود بيراقدقلرينه نچين ترجيح ايدلمش بيلينەمز . رفعت افندى استادمز هم متن بيتلرينه ، هم ترجمەلرينه نومرولر قويديغى جهتله كنديلرى زحمت چكمشلر بيزه مراجعتى آسان ايلەمشلردر مولانا :

راههاى صعب پايان برده ايم — ره بر اهل خويش آسان كرده ايم

اودورده علم وكمالك يوكسكلكنه باقمالى كه قير شهرى كبى آناطولونك وسطنده بير شهرده عاشق پاشا ، شيخ سليمان ولى ، خواجه مسعود كلشهرى كبى ذوات ظهوره كلمشدر . بيرده ديوان ويا منظوم بير اثر صاحبى (كلشهرى) واردركه ايشبو خواجه مسعوددن غيرى اولسه كرك . شيمدى اورالرده امناى ديندن وسط درجەده عالملر ، عامللر بيله كورولەمز .

بوستان ترجمەسنك شوبيتى امثالمز صيرەسنه كچمشدر :

كيشيدر كيشى اولمز ايسه پولى — اشكدر اشك آطلاس اولسه چولى

مترجم بعض ترجمەيى اصلك معناسندن چيقارەرق بوسبوتون باشقه معنايه چويرمشدر بعضلرينىدە ايى ترجمه ايدەميوب مهمل بيرحاله كتيرمشدر . كرچه بوقسمه زمانك بيزه اوزامەسنكده تأثيرى اولابيلير يعنى بلكه مترجم زماننده كندى مملكتى طرفلرنده اووقت اوبيتلر قولايجه فهم اولونور ايمشدر . بو قبيل بيتلرى ذيلده اشارت ايلەدم . بالطبع بو قبيل ترجمەلر معدوددر . رفعت افندى استادمز عادتا كرامت درجەسنده بر وقوف وكفايتله كتابك خطاى ناسخنى تصحيح بيورمشدر . چوق ياكلشلرى علم لسانده وادوار ادبيەمزده رسوخم الجاسيله كشف ايدوب (شويله اولمسى لازم كاير) ديەدوشونەرك رفعت افنديك كتابه ذيلاً تصحيحلرى ميانه مراجعت ايدنجه كندى كشفمى كبى بولورم . بويله چوق واقع اولمشدر حضرت استاد بوكتابى استنساخ دكيل ، احيا ايلەمشدر . اونكچون تصحيح ويا اصلاحلرنده ابهام كورولورسه ويا عدم اصابت سزيليرسه تنقيدده استعجال ايدلمەمەليدر . زيرا حضرت استاد هر تصحيح وتحقيقنى بويوك بر وقوف وصلاحيته ابتنا ايتديرمشدر .

آنقره : چاك قيا	١١ رمضان ١٣٤٢	قسطمونى مبعوثى
	١٧ نيسان ١٣٤٠	ولد چلبى

تكمله

اثره ومؤلف حضرتلرينه عائد معلومات ومطالعات

١ — شواثرك اصلى مرحوم على اميرى افندى طرفندن ملت كتبخانەسنه وقف ايديلن كتابلردندر . ديوان قسمنده خصوصى (٣٠٠) نومرودە مقيددر .

شومناسبتله مرحومك آدينى حرمتله آكمق وروحنه برفاتحهٔ شريفه اوقومق وظيفەمزدر .

اونسخەنك جلدينك اوزرينه اثرك اسمى اولمق اوزره (بوستان ترجمەسى) دينلمش ايسەده دوغرى دكلدر . چونكه اثرك مطالعەسندن اكلاشيلەجغى وجهله اثر تكميل بوستانك ترجمەسى اولميوب برقسمنك ترجمەسيدر . اوحالده على الاطلاق بوستان ترجمەسى اولەماز . بلكه ينه مترجمك افادەسندن آلينەرق بواثره (فرهنك نامهٔ سعدى ترجمەسى) دينلمليدر .

اونك ايچون قابنك اوزرينه عبد عاجزده اويله يازديردم .

بورادەشونىدە عرض ايدرمكه (شيخ سعدى) حضرتلرى تأليف ايتمش اولديغى كلستان كتابنه (كلستان) آدينى بالذات كنديسى ويرمشدر . بونى كتابك ديباجەسندەكى برقطعه كوستريور :

از كلستان من ببر ورقى — بچه كار آيدت زكل طبقى
كل همين پنج روز وشش باشد — وين كلستان هميشه خوش باشد

بوستان كتابنه كلنجه بكا كليوركه بوكا بواسمى سعدى حضرتلرى بلكەويرمەمشدر . چونكه متن بوستانده بوكا دائر برصراحت يوقدر . مع مافيه متن كتابده سويلديكى حالده بلكەده شفاهاً سويلەمش اولملىكه اويله شهرت بولمشدر . شوقدر واركه شواثرك تصحيحى صرەسنده مطبوعنده شبهه ايتديكم بعض بيتلرى يازمەلرده آراركن يازمه بوستانلرك اولدقجه فرقلى اولدقلرينى كوردم . بوفرقلر بالخاصه سوز باشلرينه يعنى سرنامەلره عائد ايدى . برده بعض بيتلر برنسخەده برسرنامەيه عائد ايكن ديكر نسخەده ديكر سرنامه آلتنه قونولمش ايدى . بوندن آكلاشيليوركه سعدى حضرتلرى بوستانى هيچ اولمازسه ايكى اوچ دفعه تنظيم وبعض بيتلرك يرينى اولسون دكيشديرمشدر . ايشته نسخه فرقلرى بوندن ايلرى كليور .

تقريباً آلتمش قدر بوستان نسخەسنى الدن كچيرديكم وبونلرك باش طرفنى ، صوك طرفنى ، تاريخ تحريرينى ، خطاطنى تدقيق ايتديكم حالده يالكز برنسخه نظر دقتمى جلب ايتدى . چونكه اونسخەنك صوكنده نسخەيى يازان ذات (تمام شد ادب نامهٔ سعدى) ديمشدى . بورادن شو حقيقت چيقيوركه بوستان كتابنه عين زمانده (ادب نامهٔ سعدى) دينلديكى وارمش .

بورادن جسارت آلەرق (ادب) لفظنك يرينه (فرهنك) كلمەسنى وضع ايلەمذكور كتابه (فرهنك نامهٔ سعدى) ديه بيليرز . فقط بزم مؤلف حضرتلرى بوكا راضى اولماز . چونكه مشاراليه كتاب مذكورك اسمى (بوستان) وايچندن انتخاب ايديلن شومختصرك آدى (فرهنك نامهٔ سعدى) اولديغنى تصريح ايديور . مؤلف حضرتلرى ايسه

زمان اعتباریله شیخ سعدی‌یه یاقین اولدیغی کبی کندیسی عالملك وشاعرلکده‌ده بیوك برموقع صاحبی اولدیغندن مؤلف حضرتلرینك سوزینی قبول ایتمه‌مز لازمدر .

شوقدروارکه شوانتخاب شیخ سعدی طرفندن یاپیلمایوب صوکره‌دن هویتی معلوم اولمیان برذات طرفندن یاپیلمشدر . (٤٥) نجی بیت بونی اکلادیور :

که بوستان ایچندن (١) ده‌رلمش درر . دلیم خوش اوکودلر ویرلمشدرر .

بوستانك مختصری ومنتخبی اولان شو (فرهنك نامهٔ سعدی) یه کلنجه بونی کتبخانه‌لرده چوق آرادم ، مع‌التأسف بوله‌مدم . واقعا کتبخانه‌لرده (منتخب بوستان) دیبه برچوق نسخه‌لر وارسه‌ده هیچ بریسی بزم مؤلف حضرتلرینك ترجمه‌یه اساس ایدیندیکی طرزده دکلدر . وحتی همان هیچ بریسی دیکرینه اویماز برشکلده‌در. وبومنتخب بوستانلرهمان کاملاً دینیله‌جك درجه‌ده اك کوزل تعلیق یازیلرله یازلمش وغایت مکمل تذهیب ایدلمشدر.

بکا کلیورکه شرقك اك بیوك پادشاهلری ، وزیرلری ، بکلری ، زنکینلری اك مشهور تعلیق نویسلره برمنتخب بوستان یازمه‌یی تکلیف وخطاطلرده کندی ذوقلرینه کوره انتخاب ایتمشلردر. ویاخود بونك عکسنه اوله‌رق مشاهیردن هانکی برتعلیق نویس کندی ذوقنه کوره برمنتخب بوستان وجوده کتیردکدن صوکره اونی یوقاریکی ذواتدن بریسنه هدیه ایتمشدر .

اکر بوتدقیق وتتبعاتمده ترجمه‌یه اساس اولان نسخه‌یی بوله‌بیلسیدم ایشم چوق قولایلاشه‌جقدی. حالبوکه عرض ایتدیکم وجهله بوله‌مدم اونکچون (٤٠٤٤) بیتدن عبارت اولان اساس بوستانی پك چوق دفعه کوزدن کچیرمکه مجبور اولدم .

الده‌کی نسخه (١٢٨٨) ده مطبعهٔ عامره‌ده باصیلمش اولان نسخه‌ایدی . بونسخه پك یاکلش دکلسه‌ده پك‌ده دوغری دکلدر . شبهه ایتدیکم بیتلرده یازمه‌لره مراجعت ایدیوردم . هله (٥٠٧) نجی بیتك اصلنی بردرلو بوله‌مدم . نهایت یازمه‌لری سوزدم اوراده بولدم . اونکچون بوستانك قدرینی اعلا مقصدیله بوستانی یکیدن وکمال اعتنا ایله باصدیرمق ویازمه‌لرك برقسمی مصور اولدیغی ایچون اورسملری‌ده قویمق لازمدر . مع‌مافیه بوستاندن مقدم شوترجمه‌نك اساسنی تشکیل ایدن (فرهنك نامهٔ سعدی) یی باصدیرملی‌یز . چونکه اواساس الده ایدیلورسه اوزمان ترجمه‌سیله قارشیلاشدیریلور ومترجمك قدرت ادبیه‌سی اوزمان میدانه چیقار . معارف وکالت جلیله‌سنك عالی همتندن بونی بکلرم .

٢ — مؤلفمز (مسعود) اسمنده برذاتدر . (٥٨) نجی بیت بونی کوستریور . بیت

سعادت دکلی‌که طوتوب بویون سوزی دوزدی مسعود سعدی لین

بومحترم ذاتك هویتنی تعیین ایچون عبد عاجز اولدقجه اوغراشدم . بزم تاریخلرده برصراحت کوره‌مدم . تذکرهٔ شعراله باقدم برشی بوله‌مدم . نهایت کوپریلی‌زاده فاضل محترم فؤاد بك افندینك خصوصی کتبخانه‌سنده (کنزالکبرا . . .) اسمنده برکتابده (مسعود) اسمنك کچمکده اولدیغنی کتبخانهٔ عمومی مدیر محترمی تاریخ ادبیات عربیه مدرس فاضلی حافظ اسماعیل افندی حضرتلرندن ایشیتدم . بونك اوزرینه فؤاد بك افندی‌یه مراجعتله مذکور کتابی یارم ساعت قدر مطالعه ومندرجاتندن برقاچ نقطه‌یی قید ایتدم :

[١] نسخه‌ده (ایچنده) یازلمش ایسه‌ده دوغریسی (ایچندن) اولملیدر . طبع ایدرکن اشارت ایتمکی اونوتمشز .

مذکور (کنزالکبرا)(١)تورکجه براثردر. (شیخ اوغلی) دیبه طانینمش اولدیغندن طولایی آرتق اسمنك یرینه کنیه‌سنی استعمال ایدن برذات طرفندن تألیف ایدلمشدر .

بواثر سیاست اسلامیه‌یه دائر اولوب دورت باب اوزره مرتبدر . مؤلفك عباره‌سی عیناً شویله‌در : باب اول پادشاهلر کیدیشنده ، باب دوم ملکلر واولو بکلر دیرلکنده ، باب سوم وزیرلر ونائبلر کیدیشنده ، باب چهارم عالملر وقاضیلر وواعظلر حالنده‌در .

مؤلف بواثرینی جنتمکان (ییلدیرم بایزید خان) زماننده تألیف ایتمشدر . اثرك بریرنده مشارالیهی مدح ایله شو عباره‌یی یازیور « بحمدالله تعالی شمدکی وقتده سلطان السلاطین ظل‌الله فی‌الارضین سکندر روی زمین قامع‌الطغاة والمتمردین قاتل الکفرة والمشرکین ابوالفتح شاهانشاه المعظم ملك البرار والبحار خداوندکار کامران و کامکار ابایزید خان بن مراد خان بن اورخان بن عثمان زماننده اسلام غالب و کفار مغلوب مظلوم مرغوب وظالم منکوب اولمشدر »

فقط شیخ اوغلی ییلدیرم بایزید خانی بویله‌جه یالکز مدح ایله اکتفا ایدییورده کتابنی اونك نامنه تقدیم ایتمیور . بلکه کتابنی تقدیم ایتدیکی ذات باشقه بریسیدر . اونکچون کتابنك صوکنده برفصل مخصوص آچه‌رق ممدوحی اولان ذاتی مدح و ثنا ایدیور و شویله باشلایور : (ذکر مفخرالامراء مالك ازمة‌الکبراء پاشا اغا بن خواجه پاشا ادام‌الله سعادته ....)

وبوفصلی شویله بیتیریور : (قلمه کتیردم بونسخه‌نك کتابتنی اول حضرتك مطالعه‌سی رسمنجه) .

شیخ اوغلی بواثرنده همان هرصحیفه‌ده برکره برنظم یازیور بونظملرك قسم اعظمی کندیسنك اولوب نظمك نهایتنده (شیخ اوغلی) دیبه کندی شعری اولدیغنی آکلادیور بعضاً‌ده کندیسنك اولمیان نظملری یازیور ایشته کندیسنك اولمیان بونظملرك برقسمی بزم مؤلف حضرتلرینك‌در .

شیخ اوغلنك کندی شعری اولمق اوزره شو بربیتی عرض ایدیورم :

دنیایی دینکه صرف ایلیوکر شیخ اوغلی کاخرت کنجنه مخصوص بهادر دنیا

بزم مؤلف حضرتلرینه عائد اولان نظملر شونلردر :

خوجه مسعود بیورور :

هوا یا بنب نفسکه اویمغل کوزك کورَ جانك اُداقُیمغل
اول اکری چکرسن قوطغرویه صپ اول اود ییندرر اوستنه سن سو سپ
که‌هر برعمل باقِجَخ چپ وراست چونفسه مخالف دُشر اوله راست .

شو اوچ بیتك هیچ بریسی بوستان ترجمه‌سنده یوقدر .

خوجه مسعود بیورور :

کرم کیشیده چون سرشته اُلا یَرَز کرمریدی فرشته اُلا

بوبیت دخی بوستان ترجمه‌سنده یوقدر .

(١) کتابك اصل اسمی (کنزالکبراء ومحل‌العلماء) در . اختصار ایچون بن (کنزالکبراء) دیبورم .

خوجه مسعود بیورور :

إشین زیردستك قیُو زینهار   چو ساكا زبردست اُلوُ روزكار

ال التندغن كز تغل یَتِن   كه‌دوران الیدر سكا اُوستِن

شو ایكی بیتدن یالكز ایكنجیسی بوستان ترجمه‌سنده واردركه (٧٠) نجی بیتدر .

خوجه مسعود بیورور :

بری برنه قارشدی قرد وقیون   براراده صَنْ بیله اوینر اویون

ویرور اولدی ایتلر چدوكه سلام   دِریلب براراده یرلر طعام

قولاینی چون آ كلادی ایشنك   اَلندن كلدی سجدی قیش قوشنك (۞)

كه‌دكشرمكجون حِیردن هوا (۞)   بِیا وحشی سنقر بشنده یووا

الاینجه اجمزسه هردم ایی   ُقبزلر هما بلدرجن اتماجه‌یی (۞)

شو بیتلرك هیچ بریسی بوستان ترجمه‌سنده یوقدر .

استاد خوجه مسعود بیورور :

نه‌یمشاق موم اول ونه‌قاتی طاش   نه‌یولق قخیغن نه‌ایكن یواش

ایكیسن دخی بیله ایتكل هله   كه جراح ایدر زخم ومرهم بیله

ا كودیله آول اشك صَغْلَغِلْ   اكر اُولمیا ذْتغِل وبغلغل

وكرپند وبند ایلمازیسه كار   یرامزانجدر دیبندن قوپار

شو درت بیتدن ایكنجیسی ایله دردنجیسی بوستان ترجمه‌سنده وار . ایكنجیسی (١٩٧) نجی ، دردنجیسی (٢٠٠) نجی بیتدر فقط دیكر ایكیسی یوقدر .

خوجه مسعود بیوردی :

كمك تخته اردی ایاغی اُجی   كه‌بندرمدی تخته‌یه صوك اوجی

كمك باشی اوستنده وضع اتدی تاج   كه اُلدرمدی یا ُوسز یاخود اج

كمه ویردی اول یجك برایاق   كه اغواجرمادی چانق چناق

كمك كجدی بركونی كوله كوله   كلی كورك باخكز بلبله

اكر كُلدِ كل صكره قان اغلادی   وكر اوتدی بلبل دكن طغلدی

شو بیتلرك هیچ بریسی بوستان ترجمه‌سنده یوقدر .

خوجه مسعود بیورور :

نِتا كمسه اَیلكْ یزینی كُره   كه اَیْرُوغی خیر ایلمكدن یُره

شو بیت دخی بوستان ترجمه‌سنده یوقدر .

ایشته (كنزالكبرا) ده خوجه مسعوده عائد اولان بیتلر بوندن عبارتدر .

شیمدی (كنزالكبرا) نك هیئت عمومیه‌سندن برطاقم حقیقتلر چیقیور :

(١) شیخ اوغلی دینلن شوذات تورك وعثمانلیدر .

(٢) ییلدیرم بایزید خان زماننده یاشایور .

(٣) خاقان مشارالیهك بكلرندن (پاشا اغا بن خوجه پاشا) یه منسوب بولونیور .

(٤) بوستان مترجمی اولان مؤلفمز علمادن بولونیور . چونكه اسمی هپ (خوجه مسعود) دییه كچیور. شاید مشایخدن اولسیدی (شیخ مسعود) دییه ذكر ایدیله‌جكدی .

(٥) مؤلفمز اولان (خوجه مسعود) حضرتلری شیخ اوغلنك استادی بولنیور . چونكه (استاد خوجه مسعود) دییور .

(٦) خوجه مسعودك ییلدیرم بایزید خان دورنده برحیات اولدیغی مظنوندر . چونكه مرحوم اولسیدی تلمیذی اونك آدینی آ كاركن (مرحوم) یاخود (رحمةالله علیه) كبی برعباره صرف ایدردی .

(٧) خوجه مسعودكده شیخ اوغلی كبی تورك وعثمانلی اولدیغی اكلاشیلیور . چونكه یابانجی اولسیدی شیخ اوغلی اونی منسوب اولدیغی بلده‌یه نسبتله یادایدردی . هم‌ده عثمانلی تاریخلرینك مطالعه‌سندن اكلاشیلیوركه جنتمكان فاتح سلطان محمد خان حضرتلرینه كلنجه‌یه قدر عثمانلی پادشاهلری خارجدن عالم جلب ایتمه‌مشلردر .

(٨) خوجه مسعود حضرتلرینك پادشاهه وسرایه برنسبتی اولمدیغی اكلاشیلیور. بلكه او كندی عالمنده یاشار عنقا مشرب برعالم ایمش ناصلكه بوستان ترجمه‌سنی‌ده كیمسه‌نك نامنه یاپمامشدر . شاید اویله برنسبتی اولسیدی شیخ اوغلی اونی اویله یاد ایده‌جكدی . ناصلكه شیخ اوغلی كندی ممدوحنك پدرینی (خوجه پاشا) دییه یاد ایدییور .

(٩) او عصرده خوجه‌لره‌ده پاشالق ویرلدیكی اكلاشیلیور .

(١٠) خوجه مسعودك (كنزالكبرا) ده‌كی (٢٠) بیتندن یالكز (٣) بیتی بوستان ترجمه‌سنده موجود ، دیكر (١٧) سی غیرموجود اولدیغنه كوره خوجه مسعودك بوستان ترجمه‌سندن باشقه توركجه منظوم اثری اولدیغی اكلاشیلیور .

(١١) موجود بیتلرك هپسی عین وزنده ومثنوی طرزنده اولمسندن دیكر اثرك ده معین بر اثره انحصار ایتدیكی اكلاشیلیور .

(١٢) (١٩٧) نجی بیت اوستنده‌كی بیته،(٢٠٠) نجی بیت‌ده اوستنده‌كی بیته‌معناجه پك‌مربوط اولدیغندن بكا كلیوركه خوجه مسعود ایكنجی اثرینی شوفرهنك نامه ترجمه‌سندن صوكره یاپمش وبوراده‌كی بعض بیتلری ایكنجی اثرینه قویمش ومعناجه اونی توسیع وا كمال ایتمشدر . بناءً علیه ایكنجی اثرك اخلاق وسیاستدن باحث منظوم براثراولمسی لازم كلیور . فقط بواثر نجیبا نرده ونه زمان ظهور ایده‌جكدر .

(١٣) بيتلر ايچنده‌كى (باقجخ ، قخيغن ، باخكز) كلمه‌لرنده‌قاف يرينه (خ) حرفنك كتيرلمسى كوستريوركه (خوجه مسعود) خالص مخلص قيرشهريليدر .

(كنزالكبرا) مؤلفى شيخ اوغلى هرنه‌قدر زمان وشهرت اعتباريله اكلاشيليور كبى اوليورسه‌ده ينه مجهول كبيدر . چونكه آدى ندر ، كيمك اوغليدر ، نره‌ليدر ، نه‌ايشلرده بولونمشدر ، نه زمان طوغمش ، نه زمان ئولمشدر . بوجهتلره عائد قطعى معلومات يوقدر . بوفاتدن يالكز «عاشق چلبى» تذكره‌سنده غايت بسيط صورتده بحث ايدييور .

(١٤)خوجه‌مسعود حضرتلرينك تورك وعثمانلى اولديغى تحقق ايتدكدن صوكره ارتق بوستان ترجمه‌سنك «سعدالدين تفتازانى»يه نسبتى معناسز قالير . وذاتاً بونى تاريخ ده جرح ايدر . چونكه شيخ اوغلى يازديغى اثرى تيمور وقعه‌سندن مقدم ييلديرم بايزيدك زمان سلطنتنده اونك بكلرندن بريسنه تقديم ايدييور . وبوكتابده خوجه مسعودك نظملرينى درج ايدييور . حالبوكه تيمور وقعه‌سندن مقدم سعدالدين تفتازانينك اناطولى‌يه وباخصوص بروسه‌يه كلمسى ، اوراده اقامت ايتمسى ، يرليلرى اوقوتمسى، اوراده اثر يازمسى ، صوكره بورادن كيده‌رك تيمورك معيتنه كيرمسى كبى تصورلر حقايق تاريخيه‌يه تجاوزدر . بزم اصل نسخه‌ده بويله برنسبتك بولونمسى يا اويدورمه ، ياخود متن كتابده (سوزى دوزدى مسعود سعدى‌لين) مصراعنده‌كى (سعدى‌لين) كلمه‌سنك توركجه‌يى بيلمين بريسى طرفندن (سعدالدين) اوقونمسندن ايلرى كلمشدر .

بويله اوقونيشه كوره (مسعود سعدالدين) ك كيم اولديغنى دوشونمك لازم كلير وبوبابده عقله ايلك اول (تفتازانى) كله‌جكندن درحال قوهٔ واهمه مترجمك علامهٔ جهان (سعدالدين مسعود تفتازانى) اوله‌جغنه حكم ايديويرمشدر .

خوجه مسعود حضرتلرينك قاچ تاريخنده طوغمش اولمسنه كلنجه بونى بعض احتمالات ايله آز چوق آكلامق قابلدر . وبوبابده بزه اثرك تاريخى ياردیم ايده‌جكدر : شيمدى مؤلف حضرتلرى اكر بواثرى (٥٥) ياشنده يازمش‌سه (٧٠٠) تاريخنده طوغمش اولور . اكر (٥٠) ياشنده يازمش‌سه (٧٠٥) ده طوغمش اولور. اگر (٤٥) ياشنده يازمش‌سه (٧١٠) ده طوغمش اولور . بوندن دها اشاغى‌يه اينه‌ميورم . چونكه اشاغيده عرض ايده‌جكم وجهله (٧٣٣) ده ال يازيسيله عالمانه بركتابه‌سى واردر . هراوچ احتماله كوره‌ده مؤلف حضرتلرى (شيخ احمد كلشهرى) ايله « عاشق پاشا » مرحومه يتشمش اوليور .

مؤلف مرحومك پدرى ومسقط رأسى حقنده هيچ بركتابده برمعلوماته تصادف ايده‌مدم . يالكز وقتيله اياصوفيه كتبخانه‌سنده كورديكم ايكى كتاب بوبابده شاهد ومخبر اوله بيلور اعتقادنده‌يم .

بوايكى كتابك بريسى (٤٧٣٧) نومروده مقيد برمجموعه‌در .

بومجموعه‌ده سكز رساله وار . بوسكز رساله‌دن آلتيسى باشقه ذواته عائد اولديغى حالده ايكيسى خوجه مسعود حضرتلرينه عائددر ، هم كندى تأليفى ، هم كندى خطيله‌در .

بوايكى اثردن بريسى (صرف عربى) كتابى‌دركه بوكا مؤلف كندى تعبيريله (امثلة التصريف) ديمش وصرف عربى‌يى فارسى لسانيله آكلاتمشدر . شوقدر واركه بوكتابى مقدمه‌ده بيانى وجهله اقسام سبعه اوزره ترتيب ايتمش اولديغى حالده بوراده‌كى يالكز صحيح قسميدر .

كتابك صوكنده كندى خطيله اولان عباره شويله‌در : (تمت امثلة الصحيحة بحمد الله ومنّه حرره اصغر عبادالله تعالى جِرماً واكبرهم جُرماً آمل الغفران وراجى الرضوان الشيخ مسعود بن عثمان من الروم الكُلشهرى اصلح الله شانه وصانه عمّا شانه فى ٥ محرم سنه ٧٤١ بابواب البرالابوسعيديه انار الله برهان بانيها حامداً ومصلياً)

بورساله غايت واقفانه واستادانه تأليف ايدلمش واولدقجه مفصل مكمل براثردر .

ايكنجيسى (كتاب الانبساط) اسمنده بر رساله‌دركه برطاقم مصادر عربيه‌نك فارسى ايله ترجمه‌سندن عبارت اولوب مختصردر .

بونك صوكنده‌ده شو عباره وار : (تمت كتاب الانبساط كتبه آمل الغفران الشيخ مسعود بن عثمان فى ٧ محرم سنه ٧٤١ بابواب البرالابوسعيديه كساه الله ثوب غفرانه واسكنه فى بحبوحة جنانه)

ايكنجى كتاب (١٠٩٦) نومروده مقيد (جواهر الفقه) آدلى مفصل بر اثردركه مؤلفى (شيخ امام ابوالقاسم محمد بن منصور بن ابى‌الفضل بن احمد البخارى) در فارسيجه يازلمشدر . تاريخ تحريرى شويله‌در: (حرره بابا خواجه العارفى فى منتصف رمضان المبارك لسنة احدى وثلثين وسبعمائه حامداً لله ومصليا ومسلما مستغفراً). برنجى ياپراغك آرقه‌سنده بزم مؤلف حضرتلرينك‌ده بريازيسى واردركه شويله‌در : (من كتب اضعف عبادالله واحوجهم الواثق بالمعبود الرحمن شيخ مسعود بن عثمان من‌الروم القيرشهرى اصلح الله شانه وصانه عما شانه حرره بخطه فى‌السابع من‌جمادى‌الاولى سنة ثلث وثلثين وسبعمائه حامداً ومصليا ومسلما)

ايشته بوقاريكى ايكى اثر ايله ايكى امضا ، برده بو اثرده‌كى امضا بزم خوجه مسعود حضرتلرينه برقاچ جهتله موافق كليور :

(١) اسملر بردر .

(٢) لقبلر بردر واقعا امضالرده (شيخ‌مسعود) يازلمش ايسه‌ده خوجه‌نك عربجه‌سى (شيخ)اولمغله (شيخ مسعود) خوجه مسعود اولمش اولور .

(٣) شيخ اوغلنك اثرندن استدلال ايله خوجه مسعوك قيرشهريلى اولديغنه قناعت ايديوردم بوراده ايسه قيرشهريلى اولديغى صراحةً محرردر . واقعا امضانك بريسنده كلشهريلى اولديغى وارسه‌ده (كلشهرى) قيرشهرينك عينيدر .

(٤) امضالرده (من الروم) عباره‌سى واردركه اوزمانه كوره ياكلش اوله‌رق اناطولى‌يه (بلاد الروم) وعثمانلى پادشاهلرينه (سلطان الروم) اطلاق اولنوردى . بناءً عليه امضا صراحةً كوستريوركه خوجه مسعود خالص مخلص توركدر .

(قيرشهرى) كلمه‌سيله (كل شهرى) كلمه‌سنك بر اولديغنى مورخ مشهور (عينتابلى عينى افندى) مشهور تاريخ كبيرينك برنجى جلدنده بيان ايديور . چونكه (٢٥) بيوك جلددن عبارت اولان اوتاريخك برنجى جلدى جغرافيا ودها طوغريسى اسماء بلداندن عبارتدر . عباره‌سى شويله‌در :

(كُل شهرى — بضم الكاف وسكون اللام وفتح الشين المعجمة وسكون الهاء وكسر الراء وفى آخرها ياء آخر الحروف ساكنة ويقال لها (قِرْ شَهرى) ايضاً بكسر القاف وسكون الراء وهى مدينة)

عينى مرحوم بونى (بلاد روم) بحثنده يازيور . سرلوحه‌سى شويله‌در :

(القسم السابع فى حدّ بلاد الروم المصاقبة ببلاد الشام)

همده حروف هجا اوزره یازه‌رق باشده (انطالیا) یی ، صوکره (هِرَقلَه) یعنی (ارکلی) یی یازیور.

عینی مرحومك طرز تحریرندن شوده آکلاشیلیورکه اوتاریخلرده (کل شهری) کلمه‌سی (قیر شهری) کلمه‌سندن دها مشهور ایمش . چونکه بونك عکسی اولسیدی (قیر شهری) کلمه‌سنی باشه قویار وبوکا (کل شهری) دخی دینلور دیر ایدی .

بزم مؤلف مرحومك هویتنی اك زیاده اکلاده‌جق بر کلمه‌ده (ابواب البر الابوسعیدیه) یعنی موغول خانلرندن (سلطان محمد خدابنده) نك [بوکا (خربنده) دخی دینلوردی] اك بیوك اوغلی (سلطان ابوسعید) طرفندن یاپدیرلمش اولان (ابواب البر) اسمنده‌کی بر بنادر . فقط بو مؤسسه‌نك بر مدرسه یاخود بر زاویه یاخود برتکیه اولسی محتمل ایکن مؤلف کندی زماننده‌کی شهرته بناءً بومؤسسه‌نك نه اولدیغنی یازمامش‌در. دیمك که بوجهتك حلی (قیر شهری) نك محترم مبعوثلرینه ، علماسنه ، ادباسنه قالیور .

لطفاً قیود قدیمه‌یه مراجعتله بو جهتی حل ایده‌جك اولورلرسه کرك همشهریلرینه ، کرك عموم تورکلره بر خدمت ایتمش اولورلر .

بزم مؤلف او مؤسسه‌یه ومؤسسنه قارشو پك منتدار وشکر کذار بولونیور. امضانك بریسنده (انارالله برهان بانیها) ، دیکرنده (کساه الله ثوب غفرانه واسکنه فی بحبوحة جنانه) دعالرینی ایدیور . بوندن شو اکلاشیلیور که بو مؤسسه پك مهم وپك نافع وفوق العاده زنکین برمؤسسه اولمق لازمدر وعین زمانده (سلطان ابوسعید) ك ده تورك ایلنده بیوك برحرمت ومحبته مظهر اولدیغی میدانه چیقیور .

فی‌الحقیقه عینی تاریخنك افاده‌سنه کوره بو (سلطان ابوسعید) حضرتلری مسلمان ، متدین ، عالم ، فقیه ، فاضل ، خیرات وحسناتی سور ، عادل والحاصل امثالی آز کورولن بر حکمدار ایمش . مشار الیهك خانلق مقامنه کچمسنی عینی مرحوم شو عباره ایله کوستریور : (لماتوفی خربندا ارسل الامراء والاکابر الی ولده الاکبر المسمی بابی سعید فاحضروه واجلسوه علی تخت مملکة ابیه فی الثالث عشر من ربیع‌الاول لسنة سبع عشرة وسبعمائة وعمره یومئذ ثلاث عشرة سنة وهو مشتغل بالکتاب والسنة)

خوجه مسعوده دائر بلکه برقید بولورم امیدیله استانبول اوقاف مدیرلکنه مراجعت ایتدم. قیرشهرینك قیود قدیمه‌سنه باقدم . آنجق (اخی مسعود زاویه‌سی) دیبه بر زاویه کورولیورسه‌ده وقفیه‌سی اولمدیغندن بر حقیقت ایدینه‌مدم .

صوکره جنتمکان قانونی سلطان سلیمان عصرنده طوتولان قیود خاقانیه‌یی کورمك ایستدم استانبول طاپو مدیرلکنه مراجعت ایتدم قیر شهرینك دفترینی کوزدن کچیردم اوراده وقف مزرعه‌لر فصلنده مختلف (مسعود)لر نامنه برقاچ مزرعه کورولیورسه‌ده هپسی مؤخر اولدیغی ایچون بزم مؤلفه هیچ بریسی توافق ایتمدی دیمك‌که اوراده‌ده برشی ایدینه‌مدم

یالکز بوندن برآی مقدم مرسین مبعوث محترمی مورخ فاضل (اطنه‌لی نیازی رمضان بك) برلیندن کلورکن استانبوله اوغرامش وکتبخانهٔ عمومی مدیری اسماعیل افندی حضرتلریله ملاقاتنده دارالفنونمزك اسکی معلملرندن پروفسور موسیو مورتمان (برلین) شهرنده (مسعود) اسمنده بر ذاتك (سهیل و نوبهار) ترجمه‌سی اولمق اوزره (٧٤١) ده تألیف ایدلمش منظوم تورکجه براثرینی نشر ایتمك اوزره اولدیغنی سویلمش ایدی. بونك اوزرینه موسیو مورتمانه بالواسطه برمکتوب ایله مراجعت ایتدم وبوستان ترجمه‌سنك آلتی فورمه‌سنی کوندردم ومؤلفه دائر خصوصی بر معلوماتی وارسه بر مقاله طرزنده یازمسنی رجا ایله شوکتابك باشنده نشر ایده‌جکمی سویلدم

فقط هرنه‌قدر ایسه شیمدی‌یه‌قدر برجواب آله‌مدم معمافیه (نیازی رمضان) بك افندینك معلوماتی ایشمزه پك یارادی چونکه نجه او اثرده بزم مؤلف حضرتلرینك‌در ان‌شاءالله مذکور اثرك طبعی ختام بولدیغی زمان بعض حقائقه دها دسترس اوله‌جغمزی امید ایله مذکوراثرك نشرندن طولایی محترم پروفسوره کندی حسابمه اوله‌رق شیمدیدن تشکرلر ایدرم وشاید مذکور اثرك نشری تأخر ایدرسه برقطعه فوطوغرافیسنك آلدیرلمسنی معارف وکالت جلیله‌سنك همتندن استرحام ایلرم

شیمدی خلاصه اوله‌رق عرض ایدییورم که مؤلفك اسمی قطعی فقط مملکتی قطعیته قریب ، پدری ظنیدر . معمافیه ایلروده خلافی ظهور ایدرسه تصحیح اولونه‌بیلور

بوراده شونی‌ده سویلمکه مجبورم‌که دارالفنون کتبخانه‌سنده (سهیل ونوبهار) اسمنده بر کتاب وار . بوکتابی (ملی تتبعلر) انجمننده چالیشدیغم زمان انجمن کتبخانه‌سنه عبدعاجز هدیه ایتمشدم .

کتاب مذکوری بودفعه یکیدن مطالعه ایتدم . کتاب تورکجه‌در ، همده منثوردر . دیباجه‌سی یوقدر . دیکر ملی حکایه‌لرمز کبی « راویان اخبار وناقلان آثار شویله روایت ایدرلرکه ... » دییه باشلایور . تاریخ تحریری ١٦ جمادی‌الاولی ١١٤٣ ایسه‌ده طرز افاده‌سی وشکل املاسی کتابك طقوزنجی ویا اوننجی عصرده تألیف ایدلمش اولدیغنه دلالت ایدییور .

بوکتاب یوز صحیفه قدر برشیدر . فقط مع‌التأسف بواصل کتابك تقریباً اوچده بریدر . چونکه صوکنده (جلداول بوراده‌بیتدی) دینلیورکه دیکر برویاایکی جلدی دهااولدیغی کوستریور . (ابامسلم‌نامه) وامثالنده کورولدیکی وجهله حکایه‌جیلر بوکبی اثرلری هر کیجه برقسمی اوقونمق اوزره کوچوك کوچوك جلدلره تقسیم ایدییور وبویولده یازدیرییورلردی . ایشته بوکتابده بویله یازلمشدر .

بوبرنجی جلدك خلاصه‌سی شویله‌در : « کچمش زمانده (یمن) دیارنده برپادشاه وارمش ، بوپادشاه حجاز ، شام ، عراق ، خراسان ایللرینه‌ده حکم ایدرمش . بوپادشاهك چوق زمان چوجغی اولمامش ، نهایت دعالرله براوغلی دنیایه کلمش ، آدینی (سهیل یمنی) ، ویا (سهیل) ، ویا (سهیل‌شاه) طاقمش .

صوکره پادشاه اختیار اولدیغی ایچون کندی صاغلغنده تاجنی ، تختنی اوغلنه ویرمش ، اونی کندی یرینه کچیرمش .

بوچوجوق کوزل یتیشمش ، پادشاهلغی کوزل چویرمش .

١٦ یاشلرنده ایکن برکون باباسنك خزینه‌سنده بررسم کورمش . بورسم برقیز رسمی اولمقله برابر کیم ، کیمك نه‌سی اولدیغی بللی دکلمش . رسم اوقدر کوزل ایمش‌که چوجوق بورسمی کورور کورمز بیك جاندن عاشق اولمش ، دردینی کیمسه‌یه آچه‌میه‌رق یاتاغه دوشمش . نه‌دن صوکره چین فغفورینك قیزینك رسمی اولدیغی میدانه چیقمش .

ایش آکلاشیلنجه زوالی کنج بوقیزی الده ایتمك ایچون چینه کیتمکه مجبور قالمش .

چینه وارمش اوراده فغفور ایله کوروشمش بر سرای یاپدیرمش بوسرای فغفورك قیزینك سراینه بیتیشیك ایمش . ایشته بو مناسبتله قیز ایله کوروشمش سویشمش نهایت قیزی قاچیرمق ایسته‌مش . »

ایشته کورولیورکه حکایه یارم قالدی بلکه‌ده حکایه‌نك یاریسی بیله اولمدی . کتاب سویملی بر تورکجه ایله یازلمشدر . بعض عباره‌لری کندی املاسیله عرض ایدییور :

(٣)شو اثرك استنساخنه باشلادیغم زمان (فلك نامه) مؤلفی (كلشهری) ایله بو اثرك مؤلفنی برظن ایدیوردم وبوندن طولاییدركه برنجی فورمه‌نك آرقه‌سنه (كلشهری مخلصیله مشهور) عباره‌سنی قویدورمشدم صكره‌دن واقف اولدمكه باشقه ایمش یعنی بزم مؤلفك اسمی (مسعود) اولدیغی حالده (فلك نامه) مؤلفنك اسمی (احمد) ایمش هم‌ده اهل طریقت اولدیغی ایچون (شیخ احمد) دیه یاد اولنور ایمش . بناءً علیه كتابك ظهرنده‌كی یوقاریكی عباره آرتق حكمدن ساقط اولمغله كتابك قاپاغنه اوعباره‌یی قویمایه‌جغم .

مذكور (فلك نامه) صاحبی (كلشهری) مخلصیله مشهور (شیخ احمد) حضرتلرینه كلنجه اونك‌ده هویتی حالا مجهولدر معلوم اولان بر شی وار ایسه اوده اثری اولان (فلك نامه)در .

فلك نامه تقریباً بش بیك بیتی حاوی تورکجه منظوم بر اثردر مؤلفی اولان ذات بو اثرینی متن كتابده سویلدیكی وجهله (٧١٧) ده تألیف ایتمش اولمسنه باقیلورسه سلجوقیلرك صوك زمانلرینی كورمشدر. (هما) قوشندن بحث ایدن شو بیتی سلجوقیلره عائددر :

پادشاهلرده نشانم كوره‌لر . سایه‌می سلجوقیلردن صوره‌لر

كتابك تماماً مطالعه‌سندن اكلاشیلدیغنه كوره كندیسی هم‌خوجه ، هم‌ده شیخ ایمش صوكره هر برعلمدن برتألیفی وار ایمش

فلك نامه‌نك سبب تألیفنی شویله اكلادیور [عبد عاجز نثراً خلاصه ایدییورم] : « بركیجه عالم رؤیاده كوردم برطاغ باشنده‌یم اورادن ایندم براولو باغه كیردم باقدم‌كه باغك اورته یرنده برچشمه آقیور بوچشمه‌نك یوره‌سنده آلتی ذات كندیلكلرندن كچمش اوطوریورلر . یانلرینه واردم سلام ویردم سلامی آلدیلر فقط ینه كوزلرینی قاپایه‌رق عالم معنایه دالدیلر صیقیلدم حالمی كورن بریسی بكا دیدی كه نه كشیسك بو ایلده سكا كیم دیرلر .

بن‌ده دیدم‌كه براولو شیخم بنی بوشهرده بیلمین یوقدر. اوذات دوندی بكادیدی‌كه دلیمیسك نه‌سك بوشنه اوكونیورسك شیخ اول نه‌اولورسه‌ك اول براثرك وارمی وارسه سنكله كوروشه‌بیلیرز یوقسه بزه یابانجی صاییلیرسك آكلاشیلان سن بزم كیم اولدیغمزی بیلمیورسك باق سكا اكلاده‌یم باق‌شوذاتی كوریورمیسك

« كوزك كوكلك آچیلسون . ییه‌لوم ایچه‌لوم خوش كچه‌لوم . اولولر آز نسنهٔ چوق كوروررلر . بزم سزه لایق نموز اوله . سن وار اوطاغكه كیت بن‌شهره واره‌ین . سوزكز صیمق لایق كورلمز . شهزاده قبوزین الینه آلدی برفصل ایلدی . صقین آرتوق باده ایچمه سرمست اولوب پردهٔ آچمه بومقامدن اوته‌كچمه یوز صوین جرعه‌وش خاكه‌صاچمه صاقین كوزك یاشنی دوكمه سنك كوزكده یاش كوردكچه بنم قانم قورر باش كیده‌دیو قورقرم . اغاج قورر دوران دونر كوركلی قوش بوداغه بركز قونر . یوركی‌اوینادی قانی‌قایناردی. ایشته سكا صاچمی كمند ایلدم . بحمدلله كونم طوغدی بوكیجه‌یه ایردم . آلتون بیله‌زكدن زحمت‌چكن كومش بلكرله الینه دمیر قازمه آلوب شیرین زمانكن عشقله فرهاد كبی قازمغه باشلادی » .

محترم نیازی بك افندینك نقلنه باقیلیرسه خوجه مسعودك سهیل ونوبهاری‌ده عرض ایتدیكم وجهله ایمش بوصورتده آكلاشیلیوركه مذكور اثر دیلزه ایكی‌كره ترجمه ایدلمشدر . بركره نظماً ، بركره نثراً .

عبد عاجز مذكور اثرك فارسیسنی‌ده كورمدم .

كرك فارسیسنی ، كرك ترجمه‌لرینی كورن ویاخود بونلره مالك اولان ذواتك بزی‌ده مستفید بیورملرینی تمنی ایلرم .

او (حكیم‌سنایی) دركه (الهنامه) یی یازمشدر؛ شوذات (نظامی كنجوی) دركه (مخزن‌الاسرار) ی یازمشدر؛ شوذات (شیخ عطار) دركه (مصیبت نامه) ایله (منطق‌الطیر) ی یازمشدر ؛ شوذات (مولانا جلال‌الدین رومی) دركه (مثنوی) یازمشدر ؛ شو ذات (سلطان ولد) در كه اوده (مثنوی) یازمشدر بن ایسه (سعدی)یم كه (كلستان) ی یازدم سن‌ده اكر بزه قاتیلمق ایسته‌یورسه‌ك سن‌ده براثر یاز جهانه‌یادكار قالسون.

اونك اوزرینه دیدم كه پكی بیوروك نه‌مناسب كوریورسه‌ك یازه‌یم

اوحالده (سعدی) دیدی كه‌هایدی سن‌ده (فلك‌نامه) آدلی بر كتاب یاز هم‌ده مخلصك(كلشهری)اولسون.

اویقودن اویاندیغم زمان درحال سوزمی یرینه كتیرمك ایچون همان بواثری تألیفه باشلادم . بیتیردكدن صوكره او آلتی ذاته عرض ایتدم بكندیلر آفرین دیدیلر . شو حالده او آلتینك شیمدی بن یدنجیسی‌یم بزه سكزنجی اولمق ایسته‌ین وارسه میدانه چیقسون ارلك كوسترسون . »

عبدعاجز دیرم كه كلشهری‌نك بوافاده‌سی بلكه‌حقیقی، بلكه‌ده‌شاعرانه‌در یالكز قطعی‌اوله‌رق‌شووار كه كلشهری حقیقةً آلتینك یدنجیسی‌اولمشدر سكزنجی‌یه كلنجه بنجه بوسكزنجی (عاشق‌پاشا) ، طقوزنجی (خوجه‌مسعود) ، اونجی (شیخی) ، اون برنجی (كلشن راز مترجمی شیرازی) اون ایكنجی (یوسف و زلیخا) ناظمی قوجه (ابن كمال) در .

(فلك‌نامه) مؤلفی بلكه‌ده مولانا جلال‌الدین رومی حضرتلرینه یتشمشدر هله مخدوم سامیلری‌سلطان ولده یتیشمه‌سی قطعیدر . چونكه مولانا حضرتلرینك تاریخ وفاتی (٦٧٢) ، سلطان ولد حضرتلرینك تاریخ وفاتی (٧١٢) در .

برده فلك‌نامه صاحبی مولانا جلال‌الدین رومی حضرتلرینه قارشی پك‌حرمتكاردر. كتابنده هیچ برشیخی مدح ایتمدیكی حالده مولانا حضرتلرینی شو ایكی بیت ایله مدح ایدیور :

شیخ مولانا جلال‌الدین درر   كم جهانده برعلی التعیین درر
كورمدك براركه اولوب یاتمدی   اول جلال‌الدین جهاندن كیتمدی

صوكره اخیلر فصلنده كندیسنك اخیلردن لطف كوردیكنی و كندیسنك‌ده اخی اولدیغنی ایما ایدیور :

كیم بو كلشهری كریم ارنلرك   نعمتن چوق ییدی ویارنلرك
اول دخی بولدوغنی ترك ایلدی   آخرتده كندویه برك ایلدی

(كلشهری) كندی بلده‌سی اولان قیرشهرینك اوزمان كللری پك مشهور اولدیغنی شوبیت‌ایله‌اكلادییور:

خاصه شیمدی تازه كلشهری كلی   كیم كتورمز كوزا سرو وسنبلی

خلاصه (فلك‌نامه) توركلك نامنه برآبدهٔ افتخاردر. صوكره لغت اعتباریله غایت زنكین ، معنا اعتباریله پك رنكیندر . بناءً علیه بونك طبع ونشری ملتمز ایچون برنجی وظیفه‌در .

كلشهری‌نك برده فارسی عروضی واردر :

مرحوم علی‌امیری افندی كتبخانه‌سنده فارسی قسمنده (٥٧٣) نومرده مقیددر. مثاللر تماماً كلشهری نك كندی زادهٔ طبعیدر .

٤ — مؤلف حضرتلرينك قدرت ادبيه‌سى پك يوكسكدر . برچوق يرده شيخ سعدينك فكرلريني دها كوزل برحاله قويمش ، مضمونى دها زياده پارلاتمشدر . مؤلف هانكى بر بيتك ترجمه‌سنده حرفياً ترجمه طرفدارى اولمامش ودائما مآلى دوشونمشدر .

برده مؤلف ترجمه‌ده ممكن اولديغى قدر عربى ، فارسى كلمه استعمالندن قاچمش وتوركلكنى محافظه ايتمشدر.

(سبب ترجمه ساختن وتعيين تاريخ) فصلنده (٤٤) نجى بيتدن اكلاشيليوركه مؤلف بوندن اول فارسيدن باشقه براثردخى ترجمه ايتمش كيبدر. مع‌مافيه بوبيت باشقه‌بريسنك باشقه براثرى ترجمه‌سنده‌ده اشارت‌اوله‌بيلور.

(٤٨) نجى بيت مؤلفك پك‌ده كوكلنجه بختيار اولمديغنى ، (٦٥ ، ٦٦) نجى بيتلر بواثرى محضا تورك ملتنه يادكار اولمق ايچون يازديغنى كوستريور .

آره‌لق آره‌لق بعض بيتلر پك پارلاق ايسه‌ده (در نصيحت‌جوانان) فصلنى‌تشكيل‌ايدن (٩٤٢ — ٩٨١) يعنى ٣٩ بيت فوق‌العاده‌در . بو بيتلرك چوقلرى اصلنى كچمشدر . حتى مؤلفك بونى فوق‌العاده برصورتده يازيشندن‌انسان‌عجبامؤلف حضرتلرى‌بواثرى ميدانه كتيرديكى‌زمان‌پيرلك چاغنه ياقلاشمش ميدى دييه شبهه‌يه‌بيله دوشويور.بو بيتلرك برطاقملرى اوقدر كوزل‌كه (باقى ، نابى) افنديلر بيله بوقدر يازه بيلورلر. يالكز شوفرق ايله كه خوجه مسعود بتون معناسيله توركجه يازديغى حالده نابى افندى لسان مليه ، ذوق مليه يابانجى اولان عربى ، فارسى كلمه‌لرى ، ساده‌لكه الويرمين بر طاقم لزومسز استعاره‌لرى دولديره‌رق او كوزلم توركچه‌يى بوزمشدر . كاشكى ياپمسه‌يدى .

بيلمم بن اواعتقاده‌يم‌كه توركچه‌نك كوزللكنى ، طاتليلغنى تورك اولميان بيلمديكى كبى تورك اولديغى حالده قاريشيق توركچه‌دن خوشلانان وارسه نجه تورك دكلدر .

برچوق زمان فارسى معلملكى ايتدم . حالاده عربى معلمى‌يم هرايكى ديلى‌ده پك سورم فقط توركجه‌مى ايكيسندن‌ده قيصقانيرم وهانكى‌برقاريشيق بربيتى كوره‌جك اولسه‌م درحال اونى آچيق‌توركچه‌يه چويريرم باقارم‌كه توركچه اوچ دورت كلمه‌لك برسوز اولور اوزمان المى المه چالار قاص قاص كولرم .

كرك بزم مؤلفك بو اثرندن ، كرك كاشهرينك (فلك نامه) سندن استدلال ايده‌رك ملتمه وبالخاصه كنجلره شونى عرض ايدرم‌كه تورك ادبياتى هنوز (٧٠٠) تاريخلرنده بيله فوق‌العاده مكمل ومزين ايمش . برده شوايكى‌نمونه‌يه باقه‌رق‌صورارم:بونلردن دها مقدم فرضا برنجى‌عصر هجريده‌وحتى‌دهااول بونلرك‌درجه‌سنده وبلكه بونلردن دها مكمل شاعرلرمز ، اثرلرمز نيچون بولونماسون . ممكن‌كه بريسى قبل الاسلام عروض يوق ايدى دييه بيلور. جواباً دييه‌بيليرم‌كه عروض شعردن دوغمشدر. يوقسه شعر عروضدن دوغمز. عربلرده‌بيله (امام‌خليل) حضرتلرى عربك‌اشعارينى تدقيق ايله قاچ‌دورلو ، ناصيل شعر سويلنديكنى كشف ايتدى يوقسه عربه شعر سويلمك اصولنى اونه‌كشف ايتدى نه‌ده ايجاد ايتدى . عرب بويله اولونجه عجم ، توركده بويله‌در . شعرى الهام ايدن جناب حقدر . اوحالده هانكى برملت نه زماندن برى موجود ايسه اوزماندن اعتباراً شعر سويلمشدر. چونكه شعر عرض ايتديكم كبى فطرتك بر موهبه‌سيدر عادتا نطق كيبدر . ديوان لغات تركده‌كى شعرلر اويغورلرك نه قدر اسكى زماندن قالمه شعرلرينى كوسترمكده‌در . پك اوقدر اوزاغه كيتمسه‌م بيله هرحالده بزم‌ده پك اسكى شاعرلرمز ، شعرلرمز بولونمق ضروريدر . فقط نره‌ده قالدى نه اولدى .

٥ — بزم‌مؤلف ايله كاشهرى‌يى مقايسه‌يه كلنجه بونى امكانسز كوريورم چونكه كاشهرى باغسزدر بتون

قنادلرينى آچمش شعركوكنده اوچيور اونك اطرافنه ياغان معنا چيچكلرينك بكنديكنى قوقلايور دمت ياپيور بكنمديكنه باقمايور حالبوكه بزم مؤلف حضرتلرى بتون قوتيله كوزينك اوكنده‌كى پرئ معنايه ممكن اولديغى قدر تورك البسه‌سنى كيديرمكه اوغراشيور اكر بزم مؤلفك‌ده كاشهرى كبى برمثنويسى‌اولسيدى اوزمان‌مقايسه ممكن‌اولوردى . عاشق پاشانك (معارف‌نامه) آدلى كتابنه كلنجه لسان وتصوف اعتباريله خوش‌ايسه‌ده‌نشأه‌لرى ، ذوقلرى،مشربلرى‌باشقه‌در. خلاصه (كاشهرى، عاشق‌پاشا ، خوجه‌مسعود) كبى اوچ آباءادبك بشيكى،طوراغى، مزارى‌اولديغندن‌طولايى «قيرشهرى» نه‌قدر افتخارايتسه‌يرى‌واردر يالكز بنم‌كوكلم ايستركه اوكل‌اوجاغنه‌اسكيدن اولديغى كبى « كل شهرى » دينلسون .

٦ — مؤلف‌محترم خوجه مسعود حضرتلرينك هرحالده برديوانى وياخود كلياتى اولمق‌عقلاً لازم‌ايسه‌ده عبد عاجز بوكا تصادف ايده‌مدم .

بعض‌اشعارينى بولورم اميديله (٩١٨) ده (حاجى‌كمالى)افندى‌طرفندن تأليف‌ايدلمش اولان‌ويكانه نسخه‌سى كتبخانهٔ عموميه‌ده بولونان (جامع‌النظائر) ه مراجعت ايتدم كتاب مذكورى اولندن آخرينه قدر سوزدم مع‌التأسف بوله‌مدم . بومراجعتدن يالكز شونى قازاندم‌كه مذكور كتابده (كاشهرى ، عاشق پاشا ، شيخ اوغلى) نك متعدد شعرلرينى كوردم .

(كاشهرى) نك شعرلرى همان همان تصوف ، حكمت ، اخلاق كبى عالى موضوعلره متعلقدر ايچلرنده غزل نوعندن برشى يوقدر شوقدر واركه برشعرينك صوكنده كنديسنك كوزل غزللرده سويلمش اولديغى آكلاديور شعرك باش بيتى شودر : بيت

نه درويش استروز صاحب نه‌سلطان . نه درد ايشمزه كالور نه درمان

صوكدن ايكى بيتى شونلردر :

بوخوب درلار يكم كاشهرى دوكدى . مكركم كوكلى اولا بحرعمان

غزل لارى دكالى لؤلؤتر . قصيده لارى قامو آب حيوان

(عاشق پاشا) نك كيلر هب تصوفدر بعضاًده غزلى آكديران سوزلرى وار مثلا بر شعرينك باش بيتى شودر :

سنك عاشقلرك قلمز نظر فردوس اعلايه . نه‌حوريدن خبرسيلر نه‌ميل ايلر مصفايه

ديكر بر شعرينك مطلعى شودر :

نه قددر بوكه لطف اچره دكلدر سد ره همتاسى . نه‌خد اولوركه حرف آتر بهشته حسن زيباسى

(شيخ اوغلو) نك شعرلرى اكثريتله غزل نوعندندر مثلا بر غزلنك مطلعى شويله‌در :

نظر اهلى قپوكه جنت اعلا ددیلر . يوزكك پرتوينه نور تجلا ددلر

ديكر برغزلنك مطلعى شودر:

بونه سردركه خدا صورت زيباده قودى . كه جهان خلقنى بومعنى‌ده غوغاده قودى

خوجه مسعود حضرتلرینك شعرلری ایچون کتبخانهٔ عمومی مدیر محترمی زمانمزك کاتب چلبیسی خوجه اسماعیل افندی حضرتلرینه صوردم .

جواباً سکز سنه مقدم یازمه بر مجموعه‌ده برچوق شعرلرینی کورمشدم فقط او مجموعه‌یی شیمدی خاطرلایه‌میورم بیوردیلر .

یازیقدرکه (۹۱۸) تاریخنه قدر الده بولونان بو دیوانلر بوکون بولونه‌میور عجبا نه اولدی چورودیمی ، یاندیمی ، یاد ایللره‌می کیتدی .

— ۷ — شو اثرك ایکنجی برنسخه‌سنی چیقاریرکن یاکلیش اولدیغنی کوردیکم بعض کلمه‌لرك تصحیحنی کوستریر بر قاچ صحیفه‌جك قاره‌لامشدم بو صحیفه‌لری تورك دیلنك علامه‌سی ابن مولانا مولانا « ولد چلبی » افندی حضرتلرینه عرض ایتدم لطفاً وتنزلاً تصحیحلرمك بر قسمنی قبول ایله برقسمنی تصحیح بیوردقدن باشقه متنده کوره‌مدیکم خطالرك تصحیحنی وفضله اوله‌رق بعض لغتلرك تفسیرینی ده علاوه بیوردقلری کبی عبد عاجزی تشویق وترغیب بیوردیلر .

توجه عالیلرندن فیض آله‌رق بن ده غیرتمی برقاتدها آرتیردم نتیجه‌ده وقتیله بر ناسخ جاهلك غدرینه اوغرایان شو کوزل اثر اولدقجه کسب صحت ایتدی یالکز بنده‌لرینه احسان بیوردقلری حریت فکریه نتیجه‌سی اوله‌رق بعض جهتلرده مشارالیهه معارض بولوندیغم کبی بعض فکرلرمی‌ده مدافعه ایتدم .

نتیجه‌ده اویوشه‌مادیغمز نقطه‌لری کتابك صوکنه کندی امضامز آلتنده قویمغه قرار ویردك. ایشته حسن نیت ، اجتهاده حرمت بویله اولور .

— ۸ — فورمه‌لرك تصحیحنی بدایتده یالکز عبد عاجزه عائد ظن ایله کتابك ظهرینه (مصحح) اوله‌رق یالکز نام عاجزانه‌می قویمشدم حالبوکه صوکره مشارالیه چلبی افندی حضرتلری ده امر تصحیحه لطفاً اشتراك بیوردیلر .

اونکچون مذکور قیدك حکمی قالمامش اولوب کرك تصحیح ، کرك تحشیه‌ده مشارالیه حضرتلریله مشترك اولدیغمزدن کتابك قابنده بو جهت اصلاح وتصحیح ایدلمشدر .

— ۹ — شونی ده عرض ایدرم که بز خطالرك تصحیحنده المزدن کلنی یاپدق یوقسه حقیقتك تا کندیسنی بولدق دعواسنده دکلز ممکن که مطالعه بیوران ذوات کرام دها دوغریسنی بولور وبوبابده یازه‌جقلری مقاله‌لر ایله بزی ده منتدار بیراقیرلر بلکه‌ده بر طرفده مذکور کتابك دها دوغرو بر نسخه‌سی بولنورده اوزمان بزم نظریه‌لرمز ، فرضیه‌لرمز بوشه کیدر. راضی‌یز امکمز هیچه کیتسون تك شو کتابك بر دوغری نسخه‌سی بولنسون. بز حقیقتك عاشقی‌یز . یاشاسون حقیقت .

— ۱۰ — اقتدارسزلغمله برابر مؤلف حضرتلرینك ثناسنه دائر یازدیغم شو منظومه ایله سوزمی کسیورم:

— ده‌ییش —

قلمدن آقیتمش آب حیاتی اثرلری ئولمز خوجه مسعودك
تورکاره کوسترمش راه نجاتی قدرینی کیم بیلمز خوجه مسعودك

باخچه‌سنده صولماز کللر آچیلمش چیچکلری یایلالردن سچیلمش
چاقیل یرینه جواهر صاچیلمش زمان آدین سیلمز خوجه مسعودك

سعدی‌یی کچمش سوزلرین دوناتمش کوکده‌کی اولکره‌کندین آتمش
عنقا ، هما سودینه شکر قاتمش ایکنجیسی کلمز خوجه مسعودك

تورکجه‌یه کیرمسون یابانجی دیللر تورکجه قونوشور داللرده بلبللر
خوجه‌می (رفعت) اوکه جکدر ایللر مدحنه کیم یلمز خوجه مسعودك

کلیسلی معلم رفعت

تصحیح :

صحیفه		
٢	ایکنجی سطرده	(بولندیغم) کلمه‌سنك میمی چیقمامشدر.
٨	صوکدن سکزنجی سطرده	(سوسز) » برنجی سینی »
٩	» » »	(١٧) رقمی (١٨) اوله‌جقدر
٩	» طقوزنجی »	(٢٠) » (٢١) »
١٢	باشدن » »	(بوجهتك) عباره‌سنده‌کی (بو) چیقمامشدر
١٣	صوك سطرده‌کی	(ایدییور) کلمه‌سی (ایدیورم) اوله‌جقدر
١٤	اونجی سطرده‌کی	(بحث) کلمه‌سنده بانك نقطه‌سی چیقمامشدر .

T. C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
RAGIP PAŞA KİTAPLIĞI
MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı: 2419

توركیه جمهوریتی
معارف وكالتی نشریاتندن

عدد : ٦٦

(فرهنك نامهٔ سعدی) ترجمه‌سی

مؤلفی

(قیر شهری) لی وتعبیر دیكرله (كُل شهری) لی

(كلشهری) مخلصیله مشهور

شیخ مسعود بن عثمان

تاریخ تأليفی

٧٥٥ سنهٔ هجریه

مصححی :

كلیسلی معلم رفعت

نورد
٤٠١

استانبول — مطبعهٔ عامره
١٣٤٢ — ١٣٤٠

ذِکْرُ الْمَوْلٰی بِالتَّقْدِیمِ اَوْلٰی

دِرَمْ آدِنْ اَنُكْ کِه یارَتْدِجانْ	٢	سُوزِی دِلْدَه حِکْمَتْدَنْ اِتْدِرَوانْ	١
دُشْنُلَرْ اَلِنْ دُتْمَقْ اِیشِدُرْ	٢	کرمدن خطا عذرنی ایشِدُرْ	٢
یِیُنْ وزَمَیَنْ پادِشاهلَرْ بَشِی	٢	اِشِکِنْدَه سُورِتْمَكْ اُولُورْ ایشِی	٣
نَه عاصِی اُلَنْلارِ قاتِی دُتَرْ	٢	نَه سُوچِی اُلَنْلارِ کیرُویِتَرْ	٤
یَوُزْ ایشِکا قاقُرِیسَه نَه واز	٢	چُو ترك ایدَه‌سِنْ ماجَراسی صَوَزْ	٥
کُرُزْ یاوز پرده اردنده سُجنْلارِ اُولْ	٣	کِرُو پَرْدَهٔ لُطْفِیلَه اُرْتَرْ اُولْ	٦
اکر سُجنْلویَه قهر خصم اُولَدِی	٢	کِمْ اَنِكْ الندن امان بُولدِی	٧
غَنیدُورُ طاعتدن ایکَنْ [١] بَرِی	٢	نَوَرْ طاعت ایلرسه اِنْسُ پَرِی	٨
اکا کبر وبَنْلِكْ یَراشُرْ عظیم	٣	کِی ذاتی غَنیدُورُ مُلْکِی قدیم	٩
کُمْكْ باشِنه تاج ارُزْ تَحتَدَن	٣	کِمِی طُپْرَغا اِنْدُرُرْ تَختَدَنْ	١٠
خلیلنه اُودی کلستان اِدَرْ	٣	بِرِ نجایه [٢] طُورُو سُوی قانْ اِدَرْ	١١
اکر اُولِسا لطف واحسان اَنُكْ	٣	وَ کَرْ بُویِسا حکم فرمان انك	١٢

٢ — نجی بیتك برنجی مصراعنده‌کی (دتمق) کلمه‌سی اماله ایله اوقونملیدر .
٦ — نجی بیتك برنجی مصراعنده‌کی (یاوز) کلمه‌سی زائددر سهواً یازلمشدر .
٨ — نجی بیتك برنجی مصراعنده‌کی (طاعتدن) کلمه‌سنك یرنده (تهمتدن) اولملیدر .
١٠ — نجی بیتك برنجی مصراعنده‌کی (تحتدن) کلمه‌سی یا کلشدر . طوغریسی (بَخْتَدَنْ) اولملیدر .
١٠ — نجی بیتك ایکنجی مصراعنده‌کی (تَخْتَدَنْ) کلمه‌سی یا کلشدر طوغریسی (تَخْتَدَنْ) اولملیدر .

[١] ایکن = تأکیده دلالت ایدر : پك ، غایت . [٢] بیرنجه = بیر باشقه‌سی

١٣ نَسكمْ وار انُكْ تَكرلیغنْ بلوزْ ٣ وَلی نیتَلیکِنَه حیران قلوزْ

١٤ نه ذاتی کُکینا اُچرْ مرغ وهم ٤ نه وصفی آتا کِنْ طُترْ دست فهم

١٥ بودریاده یوز بیكِ کَمیلر بَترْ ٤ که هر تَخْتَسی بِزْ قِرَ کُدا [١] یتَرْ

١٦ کشی کنج قارونه یُلْ بُلْمَدی ٤ وکر بُلْدِ چقمقلغن بِلْمَدی

١٧ اُزادُرسَه راز اَجْمَغا کمسه دیلْ ٤ سُزینُكْ یُلی بَغْلنورْ آیْلَه بیلْ

١٨ چوسالك اُلا محْرَمُ بیلَه رازْ ٤ دُنُبْ رازی دیمز نه چُوق نه آز

١٩ بُویُولْدا اَزِتْمایَه اول کَنْدُزِنْ ٤ کی الدن قمایا قُلاوُزْ اِزِنْ

٢٠ صفا یُولِنا سعدی اُلِکمْ کِرَه ٤ کرك مصطفانك صُیِنْجا وَرَه

درنعمت خاتم النبیین علیه السلام

٢١ یُلْ اِزْلا نِجی انبیا سروری ٤ امین جبرئیلك اِناجَكْ یَری

٢٢ زهی مُوسی کِمْ عرش اَنُكْ طُورِدُزْ ٤ قَمُو نورلو پرتوی نُورِدُزْ

٢٣ نه خوش طفل کُو فِیمَدَنْ [٢] صرف ونحو ٤ نِچا ملّتك علمنی اِتْدی محو

٢٤ نِتا طُوتَه عصیان اُباسِنْدَه اَوْ ٥ شو کِم سن اُکا اُولسِنْ پیشرو

---

١٥ — نجی بیتك ایکنجی مصراعنك صوکنده‌کی (یِتَرْ) کله‌سی یا کلشدر طوغریسی (یَتَرْ = یاتار) اوللیدر .

١٧ — نجی بیتی اصلنه پك‌ده مطابق دکلدر . مترجم معناده تصرف ایتمشدر.

سرلوحه اولان (درنعمت) کله‌سی یا کلشدر طوغریسی (درنعت) اوللیدر .

٢٢ — نجی بیتك ایکنجی مصراعنده‌کی (پرتوی) یا کلشدر طوغریسی (پَرْتَوِ) اوللیدر .

[١] قیرا ئك = کنار . [٢] کوقیمدن = که اوقومه‌دن

٢٥ نه اَکسیلَه اُولغکدن عجب ٥ صُورَدْوَنْ نِجاما [١] دکُلدُرْ ادب

٢٦ که بو نیجه درویشه چون اُلدِ مَیل ٥ قُنُقْلیغِکا کَرْ وَرالْ طُفَیل

٢٧ سکا عِزّ لولاك تمکین یِتَرْ ٥ ثنا داخ ِطاها ویاسین یِتَرْ

٢٨ نه وصف ایده سعدیکی اوله تمام ٥ علیك الصّلوة ای نبی والسلام

سبب ترجمه ساختن وتعیین تاریخ

٢٩ سوز اَکْلا یَنُکدُز قتنده عزیز بو مَعْنی کَی بیلور اهل تمیز

٣٠ که سوز یوجه کوکلردن اِنْمشدرر کوکلدن کِجُبْ دلده دِنْمشدرر

٣١ چَلَبْ آنْ هم جَنْلَرْ ایچنده قُور چُو اِنْمِشْ اُولا کوکدن اُلمایه خُور

٣٢ نه دِجْلَه اُوریسَه مَعْنی دُزْ اصل که آنُو کِجُونْ قُودِلَرْ بابُ فصل

٣٣ کرك سوز اُلا مَعْنلوُ اُکاتْ [٢] تفاوت دَکُلْ دیرِسا تُرْكُ طَتْ [٣]

٣٤ اُلرْ کِمْ جهاندن سفر اِتْدِلَرْ یرنده سُزی قُودِلَرْ کِتْدیلر

٣٥ اجل اِزْسَه نُولا چَابْ اَمْرِدُزْ کِشِنُكْ صُکَنْدَه سُوزی عُمْرِدُزْ

٣٦ که آنو کِله اُونْدلَرْ آدی دُنُ کُونْ اَکَرْ بیلیشی وُیدی

---

٣٣ — نجی بیتك صوکنده‌کی (طَتْ) کله‌سی (تَتْ = تات) اوللیدر .

[١] نجاما = نیجه‌مه ، ناصل. [٢] اوکات = ایی ، کوزه‌ل ، نافع . [٣] طات = فی‌الاصل دیلسز دیمکسه‌ده توركدن باشقه ملت دیمکدر .

٣٧ اکا اولو دیین کشی یا کیلور — کەسوزی اقینز آدی آکلور

٣٨ علی کلّ حال انی بلك کرك — کەسوز قلسە دز مالدن یکرك

٣٩ ولیکن نسوز شولکە جاندن بتر — اشیدن کشی اندن اکت طتر

٤٠ یوق اولکم همین هرزوهرل الا — انك بیکی قلماسە یکسکم قلا

٤١ اتورور کن برکن اودمدە بن — هم اکن ملولیدم الدمدە بن

٤٢ برز فکر اوکم[١] درلسون دیو — طغلماغجون خاطرمدن قیو

٤٣ اقیدمدی فرهنك نامە سزین — کەسعدی دزبدز پس اکسزین

٤٤ اکوما دوشا کلدی دیدم هلا — نلا بودخی ترکیا کرکلا

٤٥ کە بوستان اچندە درلمشدرز — دلم خوش اکتلر [٢]ویرلمشدرر

٤٦ شو رسمە کە هرکم الا اوقیا — الی ورمیا کم الندن قیا

٤٧ بو اندیشیا کوکلی بغلدم — الاسینی اورتلدم[٣] جغلدم(٤)

٤٨ نجاما کە خاطر دکولید جمع — اچند اندی اورتینا کە شمع

٤٩ انك دکمە بر بیتنا ترجمە — دزب سرمدم یاد سوزی خرجمە

٤٥ — نجی بیتك برنجی مصراعندەکی (اچندە) کلمەسی (ایچندن) اولسە دهامناسبدر .

٤٨ — نجی بیتك ایکنجی مصراعی یا کلشدر ؛ معناسزدر . دوغریسی (ایچندە ایدی اودی نیتە کە شمع) اولمق ممکندر .

[١] اوك = کاف یائی ایلە (عقل) دیمکدر . [٢] اکتلر = اوکودلر . [٣] اورانلامق = تخمین ایتمك
[٤] جاغلامق = یرلی یرینە قویمق .

٥٠ چو فکرم طمارندە قان اتد جوش — تمام ایلدم تکر فضلندە اوش

٥١ ای سزی بیلن ایننمزیسك صنە — مقابل کتور امدی طتجەسنە[١]

٥٢ کراسن کە انیلا مدز دیدکم — بلورا نە دکلو امك پیدکم

٥٣ کە هربیتی یرلو یرنجا درست — نتا طتجدن ترکیە کلدی جست

٥٤ کر ایرقسی الدیسا حرف صوت — نتا اولە برنسنەمعنیدە فوت

٥٥ شو یلدە کە دزلدی اشبو کتاب — نبی هجرتندن صورلسا حساب

٥٦ یدی یوز واللی بشیدی تمام — کە تاریخی یزلو طتر خاص عام

٥٧ بلورزدم شو حدم یوغد بلی — کە اتدم بوکستاخلغی بن ولی

٥٨ سعادت دکلی کە طوتب یین — سوزی دوزە مسعود سعدیلین

٥٩ کروز عود اغاجین کم خوش دتر — اوززلك اوزن داخی اودا آتر

٦٠ تتاری آت ایرلشمز تازیا — صینجایلر دوشبن یازیا

٦١ شکر شربتی کرچە نقد المیا — صنرمی سوینی جلاب المیا

٦٢ اکر انجو کرمازسا ینجغا[٢] — هوس ایلر اغلن اشق بنجغا

٥١ — نجی بیت (ای سوز بیلن ...) اولەجق .

٥٤ — نجی بیتی (کز آیرقسی الدیسا ...) اوقومەلی .

٦١ — نجی بیتك قافیەلری برلشمش . برنجی مصراعك صوکی (المیا = اولمیا) اولورسە دوزەلیر .

[١] طاتجە = فارسی لسانیلە . [٢] یانجوق = پارە کمری .

٦٣ کشی دسته بغلر اُلْ یُنْجَدَنْ   آلِکدُزْ مَسا[١] کُلدن وغُنْجَدَنْ
٦٤ بَنُمْ داخی اُشْ بُکا بَکْزَزْ اِشِمْ   عیبلامسون یاذُوم وبیلشم
٦٥ بکا طنز ادب کَشْمَسُنْ کمسه یول   بیق [٢] بُونی دُزمکده مقصودم اول
٦٦ کەبندن جهاندا قلا یادکار   چو بَنْ قَلْمَیامُ وذُونه روزکار
٦٧ همین سُزْقَلُزْ وعظ جون ایره وعد   قَنی سَعْدِیُ و نُلدِ بُو بَکْرِ سَعد
٦٨ اُلَزْدَنْکِه سُرْدِی جهانده مراد   حکایت قَلِبْدُورُ ودخی کَیْ آدْ

در نصیحت ملوك وسلاطین

٦٩ جهان چونکه باقی قلاسی دکل   ٣١   وفا بولمز اندن نەسلطان نەقُلْ
٧٠ اَلْ آلْتِنْدَغِنُكْ کُزَتْکِل یَتِنْ   ٣٠   که دوران الیدر سکا اُوسِتِنْ
٧١ کُتُرْمَزْمِدِی ییل هرصبحُ شام   ٣١   سلیمان سریرن علیه‌السلام
٧٢ صُكْ اُوچی اِشِتْدِكْ که وَزْدِیلَه   ٣١   نَبَخْتِلُو اُلْکِمْ بو سِرّی بِلَه
٧٣ بومیدانده دولت طِپِنْ اُزْدِ اُلْ   ٣٢   کەراحت کِشیلاره اِزْ کُرْدِی اُولْ
٧٤ اِشا اول کَارْکِمْ اَلُپْ کِتدلر   ٣٢   نَکِمْ ارکبن (٣) قُودِلر کِتدلر

٦٧ — نجی بیتك برنجی مصراعنده‌کی (جون) کلمه‌سی (چون) اوململیدر .

٧٤ نجی بیتك ایکنجی مصراعنك آراسنده (ارکبن)، کلمه‌سی (اِرْ کَبَنْ) اوله‌جق. صوکی (یَتْدِلَرْ = یاتدیلر) اولورسه قافیه دوزه‌لیر .

[١] الیکدیرمك = الده ایتمك ، مالك اولمق. [٢] بایبق = حقیقة ، جداً ، کرچکدن. [٣] ایرکمك = طوپلامق بیریکدیرمك

اِنکُجُنْ دُرِشْ کِمْ سَنُکْلا قَلا   ٣٢   صُکْکَدَ قَلَنْدُزْ وبال وبلا ٧٥
نِچا اُلْکَرْ وآیُ طُوغَه کُنَشْ   ٣٢   قُمِشْ اُولَسِنْ سَنْ سِینْ(١) اِچِنْده باش ٧٦

وصیت کردن فرزند خودرا کسری

اِشِتْدم شول اُخْتُنْ که طَرْتَرْدِ [٢] جان   ١٠   دِدِ هرمزا اُکِنْدَه نوشین روان ٧٧
که یُقسول کُزَتْمَكْ اُلْسُنْ اِشِك   ١٠   یوق اُلْکِمْ کُزاداسِنْ آسایشك ٧٨
اَلُکْدا نه راحت کُرا بر کشی   ١٠   چو اُزْ راحتُوکا دُزاسِنْ اِشی ٧٩
مَلِك عشرت ایلرسه ذُونِن کُنِن   ١٣٥   نِتا اِشِدی بِله درویش اُنِنْ [٣] ٨٠
بِلور اُصْلُو کشی چوبان اُوِسا   ١٠   عجبمی وَرُبْ قُرْتْ قُینِنْ یِسا ٨١
دُرِشْ یُقْسُلی سَقْلَه وُآیِلَه   ١٠   کەدرویشلا پادشاه یاپِلا ٨٢
رعیّت اَنْجَ کُوکِدُزْ شاخ شاه   ١٠   کوكْ اُلْمایِجَق شاخ اولور تباه ٨٣
اِکَنْ خلقه خشم اِتْما وُطُتْمه کین   ١٠   اِدَرْسَكْ قُپارُرْسِنْ اُوزِكْ کِکِپِنْ ٨٤
بَیِلْدُكْ سن ای سَعْدِ سُزْ کُدَه اوش   ٢٠   اَلُکْدَ وار فتح ایله خوش ٨٥
چو سُزْ حَقْ اُلادِیدِکْ بیکرَكْ   ٢٠   کەحق سوزه ناحق نەرشوت کرك ٨٦

٧٩ — نجی بیتده (الکدا) یاکلشدر طوغریسی (ایلکده) یعنی مملکتکده اوململی
٨١ — نجی بیتده (اویسا) کلمه‌سی (اویوسه) دیمکدر .
٨٥ — نجی بیتده (بیلدك) کلمه‌سی یاکلشدر طوغریسی (بویولدك) اوململی
بو بیتك ایکنجی مصراعنده بر اکسیك وار طوغریسی شویله اوململی (الکده قلِج وار فتح ایله خوش)
٨٦ — نجی بیتك ایکنجی مصراعنده‌کی (نا) کلمه‌سی (نه) شکلنده یازلملیدر.

[١] سین = مزار ، قبر . [٢] طارتمق = چکمك [٣] اون = سس ، صدا

٨٧ غرض قونه اِستارسك اِستكل ٢٠ طمع کس ندیلارسك سیلکل

٨٨ اِلیبی عمارت دشنده کره ١٠ شوکم اِللونك خاطرینی اِره [١]

٨٩ نه کیکشلك اولا آلده ای یار ١٠ که شهدن اولا یقسلك ککلی طار

٩٠ یرامزکه یقسول الدوره شاه ١١ رعیّت الز شاهه پشت پناه

٩١ آکنجی خوش طتمغا کی درش [٢] ١١ که کوکلی خوش اِشجی چوق اِشلز اِش

٩٢ کزك اکا طتغیل ونیّتلرك ١١ که آسوده اولا رعیّتلرك

٩٣ رعیّت چو کنج کوره قاچر قیار ١١ شهك ظلم چاون جهانه ییار

٩٤ کرك ظلم ادب آلمیاسن یغی ١١ آلکدن طلشمایه خلق آیغی

٩٥ نه بنیاذی واریسه ییلا ورز ١١ شوکم بر یوز ایشه بنیاذ اورر

٩٦ کنج ایدانه قلمز بیق روزکار ٣٧ همین اکا لعنت قلور بیشمار

٩٧ بین وزمیندنکه حق قورقوسن ١٠ بلیمایه قرق اول نتا قزخوسن

٩٨ قلیجیله اِل کن [٣] خرابه کیدر ١١ یوق آیله که مسکینلر آهی اِدز

٩٩ آزاجق چرا برطل عورت یقار ١١ نجا شهر اول نیدرز یخار

٨٩ — نجی بیتك برنجی مصراعنده (آلده) یاکلشدر دوغریسی (او ایلده) اوملیدر.

٩٣ — نجی بیتك برنجی مصراعنده (کج) یاکلیشدر طوغریسی (کوج) اوملیدرکه ظلم دیمکدر.
ایکنجی مصراعنده (چاون) یاکلشدرطوغریسی (چاوین) اولمیدرکه (چاو) صیت وشهرت، سس معناسنه‌در.

٩٤ — نجی بیتك برنجی مصراعنده‌کی (یغی) یاکلشدر طوغریسی (بغی) اوملیدرکه (باغی) یعنی باغیچه‌یی دیمکدر.

٩٥ — نجی بیتك برنجی مصراعنده‌کی (ورز) یاکلشدر طوغریسی (ویرر) اوملیدر.

٩٧ — نجی بیتك ایکنجی مصراعنده (قرخوسن) مرکبدر (قوزخوسین) یعنی خوینی قویار دیمکدر.

٩٩ — نجی بیتك ایکنجی مصراعنده (نیدرر) یاکلشدر طوغریسی (یاندیرر) اوملیدر مع مافیه وزن ینه نقصاندر طوغریسی (نجا شهری اول یاندیررو یقار) اوملیدر.

[١] ایرمق = آییرمق، اوزاقلاشدیرمق. [٢] کی‌دوروش = چوق چالیش. (کی) کلمه‌سی کاف عربیه‌نك فتحی ویانك سکونیله‌در. [٣] ایلکون = مملکت.

چوحق تکردن قرقز اولا کشی ١١ سن اول کشی آیله حاکم تشی (١) ١٠٠

یوز آیلر ال آدم ایتن ییز ١١ که اصّیکی خلقك زیانده‌دیر ١٠١

شو عاملکه عالملری انجدز ١٢٢ پس ایدزکه توفیر شاه کنجدز ١٠٢

بو سزده یراز انجز الرسم آند ١٢٢ که هم شاه الندن کرا ال کزند ١٠٣

نه آیلك ایده ال اولز بك ١١ که اللر اولا اللرندن کوکا ١٠٤

سن اول ظلم ادن عامله ظلم دز ١١ سمیزیکن آنك دریسنی یوز ١٠٥

سنا شندی بینه قردك بجق ١١ یوق اولدمکه قینی طتب یزتجق ١٠٦

بزرکانه چن شاه ظلم اوشرا ١١ ییز خیر قاپوسن ایله شرا (٢) ١٠٧

اپماد مظلوم هرصبح کاه ١١ سقن دوتندن چو آیلایه آه ١٠٨

نجا اللی یلك ایو آدی ییز ١٨ یوز آد ایاغا براغوز سیز ١٠٩

کشی اولن آدم اجن (٣) الدجق ١٩ که مسکینلر آشله الماد طوق ١١٠

کشمی الا دشمشی انجدن ١٩ زبون قش قیز دانه قارنجدن ١١١

نصیحت جمشید

١٠١ — نجی بیتك برنجی مصراعنده (ایتن) کلمه‌سی (آتی) اوله‌جقدر.

١٠٤ — نجی بیتك برنجی مصراعنك صوکی (اولولر بکه) اوله‌جق.

١٠٧ — نجی بیتك برنجی مصراعنده‌کی (اوشرا) کلمه‌سی (اوشوره) اوله‌جق.

١٠٩ — نجی بیتك ایکنجی مصراعی (یاوز آد ایاغه براغور اسیر) اوملیدر.

١١٠ — نجی بیتك برنجی مصراعنده (جق) کلمه‌سی چوق اوملیدر.

[١] توش (دوش) دیمك اولوب «صدر» مقامنده استعمال ایدلمسی ممکندر نصل که صدر روم‌ایلی، صدر اناطولی، صدور عظام دینلوردی. [١] ایل، شار = مملکت، وطن [٢] آجن — آچلقله

١١٢ اِشِتدم جمشید دُزمِشیدی ١٩ بِکار اُزرَه برطاش یَزمشیدی

١١٣ که بیزُم بِکی نیجه‌لر اِجدلر ١٩ بوچشمه سوین کلدلر لجدلر

١١٤ جهانی بز ارلکیله طُتمِشوز ١٩ سِنا اِلتمادُكْ قُیبْ کِتمشوز

١١٥ اِشِتمایَسِنْ یُقْسُلكْ آهِنی ٢٠ اِرِزْدُكْ کُوکا کُشك درکاهنی

١١٦ سَنْ اَیله اُبِی یاتِجقْ بِر یره ٢٠ که‌مظلوم اُنِی قُولَغُوکا کِره

١١٧ شو مسکین که اُل داذ آلیمزْ اَلُرْ ٢١ اَنُكْ بیکِنك تَکرِ داذِن اَلُوز

١١٨ قپو وارکه طُو تَرْسِنْ اُول یا کَه یُوزْ ٢١ قَپُکدا اُتُورانلر ایشنی دُوز

١١٩ کرکمزسه کوکلك صِنِقْلُوا (١) اُلا ٢١ سِنِقْلُو کوکللر کَتَرْکِلْ اَلا

١٢٠ اُیزسِنْ خُنُكْ (٢) یرده هر کُنْ یَشا ٢١ غریب اِسِدَنْ یاقِلُزْ کونشا

١٢١ پریشان کوکللوچو کُکسِنْ قَقَرْ ٢١ نِجا شهلرك دِزنَکینی یَقر

١٢٢ نه‌رغبت اِده اکا نیکو نهاد ٢١ که‌قیغولو اَیرُغْ اُلا کَنْدُشاد

١٢٣ ملك تختی اُسْتِنْدَه کرخوش اُیزْ ٢١ تِنادِنج اُلُوبَنْ اُیِیا فقیر

١٢٤ کراُلْ طوته اُوزُنْ لِجائی دِری ٢١ خلایق یَتا اُوِیا هربری

١١٢ — نجی بیتك برنجی مصراعی (ایشیتدم‌که ...) اولسه کرك

١١٧ — نجی بیتك برنجی مصراعنده (اَلُرْ) یرنده (اُلُرْ = اولور) اوململیدر .

١٢١ — نجی بیتك ایکنجی مصراعنك صوکنده (یَقر) کلمه‌سی فارسیسنه کوره (یِقَرْ = ییقار) اوململیدر .

[١] صینیق = قیریق ، صینیقلو = قیریق دیمکدر. صوکده‌کی الف اوقونماز. وقتیله عرب املاسنی قبول ایدن آتالرمز عربجه‌ده‌کی «کتبوا» کلمه‌سنه تقلیداً صوکده‌کی واودن صوکره بر اوقونماز الف یازارلردی ؛

[٢] خنك = صوغوق ، سرین .

درغفلت توان کران ازحال درویشان

دُهلْ اُونِیلا اُویانُرْ تُجه ٢٤ نه بیلُرْ که پَسْوان اُیِمزْ لِجه ١٢٥

یُکِنْ کُوزَدُرْ کارُوانْ کَیْ اَغِرْ ٢٤ اَسِرْکامز اولورسه کُولُكْ (١) یَغِرْ ١٢٦

بَیْ اُولَنْ تِناسِی تنعّم اِدَرْ ٢٥ چو کوررکه درویش قانلر یُدَرْ ١٢٧

اُلُوْ پاذشاهلر یُرا کَیِ دَلُكْ ٢٥ دِکَنْ طَرْتَرِیکَنْ (٢) دُشَرْسا کُلُكْ ١٢٨

بیق بِلْكِ قِزْلِغیله (٣) قات قیش ١٣٤ اکا کِمْ اُلامالِ کَیْ سَهْلِمِش ١٢٩

بُلَنْ نیلی بِلمز سُوسالِق (٤) تُلُوزْ ١٣٤ بریَه یُورِیَنْ صوقَدْرِنْ بِلور ١٣٠

لِجا اُوزُنی نابُلورَه سکا ١٣٤ اُیزسِنْ دُنُبْ دَکْمَه کز یاتُکا ١٣١

شول آدم که ایکیلَیُبْ یَتْمَدی ١٣٤ سَغْ اُلْدُغِنكْ شکرینی ایتمدی ١٣٢

شوکِمْ سِتِمه طوتوب جبالَوْ اُلا ١٣٤ دُنُكْ اُوزُنِنْدَنْ خبردار اُلا ١٣٣

کُیُكْ (٥) ای اُلُوْ کم یکِتسِز جُست (٦) ١٣٥ کُجْ ایچنده وَرْ قُوجلَرْ (٧) قاتی سُست ١٣٤

کُزَتْکِلْ بزی ای کمیلر سُرَنْ ١٣٥ که سُوبَشْدَنْ اَشْدی دکلدر اُرَنْ (٨) ١٣٥

مَهارَكْ اِچِنده کِدَرْسِنْ یَتُبْ ١٣٥ مَهارِنْ دَوانك دَواجی طُتُبْ ١٣٦

١٢٧ — نجی بیتك برنجی مصراعنده‌کی (بَیْ) کلمه‌سی (بای) اوململیدر

[١] کولوك = اشك . [٢] طارتمق = طاشیمق [٣] قیزلق = قیتلق [٤] صوصالق = صوسزلق ،
[٥] کویك = امر حاضرك جمعی اولوب بکله‌ییکز دیمکدر . [٦] جست = قیوراق . [٧] قوجه = علی‌الاطلاق یاشلی ، [٨] اوران = بوراده انصاف معناسنه‌درکه مقصد بزی بوحالده بیراقق ، کمی‌یه آلمامق انصاف دکلدر دیمکدر.

١٣٧ قلن قوم بیلزمسن کم ندز ١٣٥ یا قوم اچنده نتاسی کدر

١٣٨ قوی اُلدُغك دمده وساغ اسن ١٣٤ ضعیفك یکین کُتز اُلدمده سن

١٣٩ سعادت سرایندە وار ایسه از ٢٥ بو برحرف سعدی سوزندن یتر

درعاقبت ستمکاران

١٤٠ کل ای اولو آیلامه کیجیه کوج ٢٤ که بر رسمه قلمز بو عالم صك اوج

١٤١ ضعیفك قوی بُزمغل پنجه سن ٢٤ الی ارسه یاسن اشکنجه سن

١٤٢ ایاغن الب کسه نی اینقمغل ٢٤ یقیلاسکی[1] اکغل اینقمغل

١٤٣ ککلر درلسه یك اندن کی کنج ٢٤ خزینه بوش السن طلنجا النج

١٤٤ دُشرما کمسنای تکریك صن ٢٤ دُشا کم دُشاسن ایاغینه سن

١٤٥ قوینك کجینی کتور ای ضعیف ٢٤ کن الا که اکا الاسن حریف

١٤٦ جو کوره جاهل اکن کین طتز ٢٤ اشقلاده هر کمسکم دین طتر

١٤٧ دی مظلومه سن کول اکلا اشی ٢٤ که جیقاسدز ظالمك هب دیشی

درعدل وظلم وعاقبت آن

١٤٢ — نجی بیتك برنجی مصراعنك صوکندەکی (اینقمغل) کلمەسی (یقمغل) اوللیدر

١٤٦ — نجی بیتك برنجی مصراعی شویله اوقونملیدر (چو کوره که جاهل . . .)

(١) (یقیلاسوکی) = یقیله جغك زمانکی ، درمانده لککی دیمکدر .

عجم پادشاهلر آل طتدلر ٢٦ رعیتلره درلو ظلم ایتدلر ١٤٨

نه اول شهلرك هیبتی قالدی ٢٦ نه یقسسللرك محنتی قالدی ١٤٩

خطا کر که کندویه ظالم ایدر ٢٦ جهان قالز اول مظلمیله کدر ١٥٠

اکر پادشاهلقده ظلم ایدسن ٢٦ کدا اولسن یابنا[1] کیدسن ١٥١

نه ایلك توقع ایده اول کشی ٢٧ کی ارد نجه قارش[2] الا یلدشی ١٥٢

اکر قافله کلیه پیته باج ٢٧ اکنجی کدرسا بز بلا خراج ١٥٣

یکیلز دین کم کوج ایتمك کرك ٢٧ چو عدلیله مال از کلز ییکرك ١٥٤

حرام اوله اوییرسا پادشاه ٢٦ قویدن ضعیف ایدر الیجق آه ١٥٥

پس آل برجمش پادشاه پاسبان ٢٦ رعیت قین اکا سلطان جبان ١٥٦

چو ظلم ایده هر کمسه آنی بلز ٢٦ که چوبان دنب قرد المش الور ١٥٧

بداغ اوزره دیبن کسرد براز ٢٧ چوباغ ایتی کردی ایدجك نظر ١٥٨

دیدی بو کشی کرچه ایتمز ایو ٢٧ ادز کندز ینا بکا نا قیو ١٥٩

اولالوله ایکن ایلشمکل ٢٨ دشورز لویسا الزسن نحیل ١٦٠

١٤٨ — نجی بیتك برنجی مصرعندەکی (ال) کلمەسی (ایل) دیمکدر .

١٤٩ — نجی بیت شویله اوللیدر : نه اول شهلرك قالدی اول هیبتی . نه یقسللرك قالدی اول محنتی.

١٥٣ — نجی بیتك برنجی مصراعندەکی (باج) کلمەسی (پاج) اوللیدر

١٥٦ — نجی بیت شویله اوللیدر: پس ایل برج ایمش پادشاه پاسبان . رعیت قویون اکا سلطان چوبان.

١٥٧ — نجی بیتك برنجی مصراعندندەکی (بلز) کلمەسی (بیلور) اوللیدر

١٦٠ — نجی بیتك برنجی مصراعی شویله اوللیدر (اولولرله ایکن پس ایلیشمکل). مع مافیه (ایلیشمکل) یرنده (ایتیشمکل) اولسه دها مناسبدر

[١] یابنا = یابانه ، [٢] قاریش = ذم، لعنت، بدعا

١٦١ اِکَنْ عیب اُلْمایمی ای سَرَه ٢٨ کەدشمن الندن دُشاسِن یَرَه
١٦٢ کشی کم اُلا عاقل نیکبخت ٢٨ بَشاری عقِللا تاج تخت
١٦٣ سَقِنْ وَرْمَه اکری یُلا ای یکت ٢٨ سوزوك طُغْرُسِن سعدیدن کل اشت

درسلامت حال درویشان ازبی طمعی

١٦٤ بلِكْ آن کِمْ بَکلَکو سلطنت ٢٨ همین فقر دُورُ دخی مسکنت
١٦٥ کداچون اُینْ بولا اقشامده ٢٨ یَتُرْ شُیْلَه کِمْ پادشاه شامده
١٦٦ اکر بایِكْ اُوتاغی کیوان اُلا ٢٨ وکر مفلسُك ییری زندان اُلا
١٦٧ اجل جون کُمندِن بُسوسِنْ اَچَرْ ٢٨ یِکنِدن کَمین کِمْسه بیتا سَچَرْ

حکایت درین معنی

١٧٨ نەدِدِی اشتدکمی اُلْ کَلَّەنی ٢٨ چِقارُورکَنْ زاهده چِلَّەئی
١٦٩ بنم واردی فَرْ فرماندِهی ٢٨ بَشُمْدَ ایدی تاج شاهنشهی
١٧٠ بَنُومیله اِیتدی فلك اتّفاق ٢٨ بکا دُتْمِشدی تمامت عراق
١٧١ دِلَرْدُمْ که کرمانی اِلکدُرَمْ[١] ٢٨ بَشُمْ ییدِ کِرم آنی طتّجەدَرَمْ

١٦٢ — نجی بیتك ایکنجی مصرعی شویله اولملیدر (بَشاری بیلور عقلله تاج وتخت)
١٦٧ — بیتك برنجی مصرعی شویله اولملیدر (اجل چون کمندین پوصوسین آچار)
١٧١ — نجی بیتك ایکنجی مصرعی شویله دیمکدر: (باشم ییدی کِرم آنی تاتجه دیرم)

[١] الیکدیرمك = اله کتیرمك، الده ایتمك

قُولَقدن چِقَرْ پَنْبُغی ای یکت ٢٨ دِرپسَكْ اولودن اوکت اشت ١٧٢

درنیکان وبدان وعاقبت ایشان

یَوُزلیغی کورمایه اَیلك اِدَنْ ٢٨ یَه اَیلُكْ بِتا کَلا یاوُزدن ١٧٣
شَری قُوپَرَنْ باشِن اَنْدا وَرُزْ ٢٨ کەعقرب اِینِنا دِرِی آز وَرُزْ ١٧٤
چوسندن کشی بُلْمَیا اَتْمَكْ آش ٢٨ سَنُكْ کوهرُکدن نَفَرْق اِیدَ طاش ١٧٥
یَکلِدمْ بوسوزی دِمادُمْ اُکَتْ[١] ٢٨ طاش اُلا کِمْ آندن اُولا منفعت ١٧٦
آنُكْ بیکی کیشه اُولمْ کَرَكْ ٢٨ کەطاش اُلا اندن دخی ییکرك ١٧٧
شول آدَمْکِه یمك اُیمَقْ قُوازْ ٢٨ چەاول آدَمیوُچه حیوان طوَرْ ١٧٨
آدم عاقلی در طوَرْدَنْ یکی ٢٩ یُقْ اُلْکِمْ کِشِی طالَیا اِتْ کبی ١٧٩
هرآدم طوَرْدن دکل یكْ نَشَكْ ٢٨ یُوُزْ آدمیدن یكْ اولا اَشَكْ ١٨٠
یول آزَنْ کشیدن نَوَزْ بِنْساآتْ ٢٩ یِكْ اول یایَکِمْ یُول یُرپیا اُکاتْ[٢] ١٨١
زقوم اغجن بِسْلَسَكْ یازُقیش ٢٩ صَنُرمیسِنْ اندنِ یاسن یِمِش ١٨٢

حکایت درین معنی

١٧٢ — نجی بیتك ایکنجی مصراعی شویله اولملیدر (دیریسەك أولودن اوکوت آل ایشیت)
١٧٧ — نجی بیتك برنجی مصراعی شویله اولملیدر (آنك بیکی کیشی‌یه أولوم کرك)
١٧٩ — نجی بیتك ایکنجی مصراعنك صوکندەکی (کبی) کلمەسی (بِکی) اولملیدر

[١] اوکەت = (اوبەك) وزننده : ایی ، کوزل ، معتبر . [٢] اوکات = (بوغاز) وزننده ، ایکیسندەده کاف یائی ایله ینەایی معناسنه .

١٨٣ مکر قُوپیا دُشتیدی بزعوانْ [1] ٢٩ که اُوذْ اُلجر یجیدی وُیلْ قُوان [2]

١٨٤ بر آدم آنی کُرْدِکم آنْدَه‌دی ٢٩ بِرَقْدی طَش اُسْتینه هم دِدی

١٨٥ سن اِردکمی فریادنه کمسنك ٢٩ که‌فرمادِکا اِیره کمسه سنك

١٨٦ چویاوز نغِك تخمن اَکْدُكْ یِره ٢٩ کُتُوراسیِ وَقْتِنْ هم آنی وِرَه

١٨٧ بِزْ آه اُلْ کُکُلْدَنْ که بیلرْ خبر ٣٠ بَتَرْدُرْکه یوز بیك قلیج وَتَبَرْ

١٨٨ ای ارْپا اَکَنْ وقتسُزْ بِلْ اَپی ٢٩ که‌وقتنده بجمایَسِنْ بُغْدَپی

١٨٩ نِتا ویره خرما اَغُو اَنْجَبی ٢٩ یاخوذ اُولمَی هیچ خرما اَجی

١٩٠ یَوُزْ اِتْدی ابلیس اَیُو کُرْمَدی ٣٠ چَبَلْ تخم حاصل اَرُو وِرمَدی

١٩١ کشیِ پَرْدَسِنْ یِرْتُبْ اِتْمَه سَواشْ ٤٦ که‌پَرْدَكْ اِچِنْده‌کی اُلْمایه‌فاشْ

١٩٢ کُجا کُرْمه ظلمك بَلُورُرْ اُجی ٣٥ چودُشْمِشْلرا سینَیاسِنْ کُجی

١٩٣ شورسمه دِرلِکمْ سنی اُوکَلَرْ ٣٩ یُقْ اَیْلا که‌اُلیجَکزْ سُوشَکَلَرْ

در تربیت ملك وپاس رعیّت

١٩٤ کرك قَوْمِنا شُیلَه شاه کَینْ طُتا ١٣ که‌سَوْ کُولُ اُغْلینه مشفق اَتا

١٩٢ — نجی بیتك برنجی مصراعنده‌کی (کورمه) کلمه‌سی (کیرمه) اوملیدر

[١] عوان = زمانمزده جاندارمه، تحصیلدار کیبی امرا و رؤسا آدامری [٢] اوداولچرمك = آتش قاریشدیرمق ، یانان اودونك اوجنی ایلرویه‌سورمك [٣] ییل قوومق = عبثله اوغراشمق

کَهی دُوکَه کُنتاری وپَر اِشِنْ ١٣ کی اُقْشائینْ سیله کوزی یَشِنْ ١٩٥

کر اِمشاغِسَكْ [1] دشمن اِیکَنْ قِیار ١٣ قَقیمغانِسَكْ [2] خلق سندن طیار ١٩٦

اِکیسِنْ قَراقتا اِتْسَکِلْ هَلَه ١٣ که جرّاح اُورُرْ زخم ومرهم بِلَه ١٩٧

چُوسُجلُو قَپوکا کَتُورُرْ پَناه ١٣ سَنْ اُلْدُرْمَه اِلكْ اِتْدُکیجُنْ کُناهُ ١٩٨

اُکُتْلا اِشِمْزْسَه وِزْ کُوشِمال ١٣ اِکِنْجی کَزِنْ بَغْلَه زندانه صال ١٩٩

اکر پندو بند اِتْمَیا اَکا کار ١٣ یَرامَزْ اغاج دُزْ دِبِنْدن قُبار ٢٠٠

چو برکمسه سُوچینه قاقِیَسِنْ ١٣ کَرَکْمَزْ کِه‌اِیکَنْ اَکا قِییَسِنْ ٢٠١

که‌لعلی صِمَقْدُرْ [3] کَکَزْلِیكْ [4] جَهِلْ ١٣ صِنُوغی بُتُونْ ایتمك اُلْمایه سَهل ٢٠٢

بَلا یُوکی آلتنده بِیلی صِنا ١٤ سِنْتامِشْ اِشْلاره‌هر کم صُنا ٢٠٣

سَقِنْ شَشْتُكْ [5] ایچنده اُلْدُجْه کَزْ [6] ١٤ یُقْ اُلْدَمْ کِه طُلْدُرُبْ [7] آتیجَکزْ ٢٠٤

غَرَضْلُو کشینك اِشِتْما سُزِنْ ١٧ پشیمانلغه دُشْمَکِلْ اَکْسُزِنْ ٢٠٥

یَرَزْ بَغْلَقْ اُکْدِنْ اُلْدُرْمَیِنْ ١٨ کِرُو بیتِنْ اُلْمَزْ کَسیلَنْ بُوینِ ٢٠٦

دِمَرُونْسَوَشْدا [8] طُرِیشْ [9] دُقِنْ [10] ١٨ قَقیدُقْدَه عقلی یِرِنْدا سَقِنْ ٢٠٧

١٩٥ — نجی بیتك ایکنجی مصراعنده‌کی (کی) کلمه‌سی (کَهْ) اوملیدر

٢٠٢ — نجی بیتك برنجی مصراعنده‌کی (ککزلیك) کلمه‌سی (ککزلکله) اوملیدر

٢٠٦ — نجی بیتك برنجی مصراعنده‌کی (الدرمین) کلمه‌سی (اُولْدُورْمَیِكْ) اوملیدر

[١] ایمشاق = یومشاق [٢] قاقیغان = حدتلی [٣] سیمق = قیرمق ، [٤] ککز = کاف فارسی وکاف نونی ایله قولای، آسان. [٥] یای‌ایچنده اوق یاتاغی [٦] کز = اوق آغاجنك کیریشه کیرن یری [٧] طولدورمق = یایی کروب اوقی حاضرلامق (٨) صاواش = حرب (٩) طوروشمق = مبارزه (١٠) طوقونمق = تعرض

٢٠٨ تحمّل اِدَرْ هر كمك عقل وار ١٨ يُقْ اُلْ عقل كمْ خِشم آنى قُوارْ

٢٠٩ بُسُودَنْ چقبْ خِشم چون ايده كينْ ١٨ نه انصاف قالُرْ نه تقوى نه دين

٢١٠ كُورِيجكْ اَنُكْ بِيكِ بر طُرْفه ديوْ ١٨ قَجَرْلَرْ فرشتهلر ايدوب غِريو

٢١١ اَصِلْسُزْ كشى چُنْ بُيِيا بُغْزْ(١) ٣٤ يُكِنْ يُقْسُلكْ بُيْنِنا بيرَغُورْ

٢١٢ كُجى يِتْدُ كِنْجا يُجْلدُزْ طَمَنْ ٣٤ اَشَقْ طَمْلِنكْ هيچ بِيمز غَمن

٢١٣ تنعّم همين بِش كون اِيدَ بِلَهَ ٣٦ كه اَيْرُقْ يِرِنْدُوكِنه شاذ اُولا

٢١٤ يك اول كشى طُرْمَزْسه آيله بِلْ ٣٦ كه اَنْدَنْ يَتا خَسْتَه ديِلْ

٢١٥ سَنُكْ كوزكا نِيتا اُيْقُوكَلا ٣٧ كه مظلوم اُيِمازْ وزحمت بُلا

٢١٦ چو ظلم ايلياسن كُزَشْمه آنى ٣٧ كه اَيْلُوكَلا كمسه اَكا سنى

٢١٧ كُورِيمَزْسَه يَكدر اَكا پاذشاه ٣٧ كه خلق اُوكَه قُورِيلجَقْ باركاه

٢١٨ نه اَصّيدِرْ اُكِنْمكْ قتنده طُرُبْ ٣٧ قَرِيجُقْ قَرِشْ وِرْسَه چِقرِقْ قُرُبْ(ب)

٢١٩ اُكَنْلَرْ سنى هپ يَزُوغا قُيازْ ٣٧ ملامت اِدَنْدُرْ سكا دوست يار

٢٢٠ اِشِتْ دشمنك دِرْسَه يُوزْلِغِكْ ٣٧ كه يَنْدَكْ(٢) كُرُزْ دُسْتُكْ اَزْلِغُوكْ

٢١٤ — نجى بيت شويله اوللمبدر (يك اول كيشى طورماز ايسه اويله بيل. كه آتدن ياته نيجه لرخسته دل).

٢١٧ — نجى بيتك برنجى مصراعى شويله اوللميدر: (اوكونمزسه يكدر اكر پادشاه)

٢١٨ — نجى بيتك برنجى مصراعنده كى (اكنمك) كلمه سى (اوكمك) اوللميدر

٢٢٠ — نجى بيتك ايكنجى مصراعنده كى (ازلغوك) كلمه سى(اوزلغك) اوللميدر

(١) بوغور = بوكره ، (ب) كندى چيقريغنى قوروب ايپلكنى اكيرن قاريجغز كلبهٔ فقيرانه سنده لعنت ايله ديكى حالده طالقاووقلرك پادشاه حضورنده طوره رق يوزينه قارشى ثنا ايتمه سى قاچ پاره ايدر. [قرش ـ لعنت معناسنه در .]

(٢) يندك = پك زياده

سنى دِيلَيَنْ ديه سوزكْ حَقِنْ ٣٨ كه اُشْدَه دكِن وا ايلُكْده صَقِنْ ٢٢١

يُولْ اَزميشه سن كَىْ يُرُزْسِنْ دِيَنْ ٣٨ جفا ايدجيدر دكل غم يين ٢٢٢

دِمَزْسا كشى عيبكى يوزُكا ٣٨ صَنُرْسِنْ هنر آنى كَنْدُوزُكا ٢٢٣

كَرَمْدُرْ قلَنْ قلْمَيَنْ تاجُ تخت ٤٠ سكا وِرْدُكُكْ قالُرْ اى نيكبخت ٢٢٤

طَيِنْا اُولِيغه يا كِلْمَه يول ٤٠ كه سَنْلُو وسَنْسُزْ اُلُوكَلْدِ اول ٢٢٥

دِرَمْ طُغْرِسِنْ سكا اى شهريار ٤٠ چوسُزْ حق اُلادِيكِنه يَرَازْ ٢٢٦

يُوزُكْ قاشنك وار برخصلتى ٤٠ طُتَرْمُومْدَه يُقْ طَشْدَه كُولا(١) قَتِى ٢٢٧

سَنُكْ يُقْ اُلا آيلهَ اِتْدُمْ قياس ٤٠ حَيَابْ تكرى فضلنده شكر سپاس ٢٢٨

كه خير ايشه قُلّقْدَه طُتْدِ سَنِى ٤٠ قُمادى معطّل كِى اَكْلا نِى ٢٢٩

بوميدانده دُرِشْمَكْ اُولُبْ اِشى ٤٠ سعادت طُپِنْ اُورِمَزْ هر كشى ٢٣٠

دُرِيشُبْ قَزَنْمادُكْ آخر بهشت ٤٠ نهادُ كده قُومادِ حَقْ خُلْقِ زشت ٢٣١

تكلّف چو درويش قاتنده يُقْ ٥٩ وصيّت يِتَرْ برسوز ايله چوق ٢٣٢

جِهاندا قُنْيجادُكْ اَلْتُونِ جُوقْ ٤٠ كه دُرْدُ كَدِ سعدى چُواَلْتُونى يوق ٢٣٣

٢٢١ — نجى بيتك ايكنجى مصراعى شويله اوللميدر (كه اوشده ديكن وار يولكده صاقين)

٢٢٥ — نجى بيتك ايكنجى مصراعى شويله اوللميدر:(اولوكلدى) يعنى اوله كلدى ؛ من القديم اولمقده در.

٢٢٧ — نجى بيتك ايكنجى مصراعنده كى (كولاقتى) كه اوله قانى ديمكدر « يوزوك قاشينك يعنى مهرك برخاصه سى واركه موم اوزرينه چيقار قاتى طاشى اوزنده چيقماز ديمكدر .

٢٣٣ — نجى بيتده كى (جهاندا قينجادك) عباره سى(جهانده قونجه دوك آلتونى چوق)شكلنده يازلملى ايدى كه دنياده بيراقه جق اولدقدن صوكره آلتونى چوق دوك يعنى بخش ايله فقرايه وير ديمكدر

(١) كولا = كه اوله

درآیین جهانداری وطریق لشگر کشی که (ب)

۲۳۴ بلورنجه تدبیرله ایشه اوخ ۴۱ مدارا یك آندانكه ساواش كوج

۲۳۵ چو قوت سپیمایه دشمن بلن ۴۱ دكب نعمتی بغله فتنه یلن

۲۳۶ دلوسن دكرمایه خصمك كزند ۴۱ اور آیلوكله دیلی اوجینه بند

۲۳۷ دكن دشمنا دكمه التون دشا ۴۱ كه تیز ایده كند اغریمجق دشا

۲۳۸ سن آیلامكم كیشی جنكنه میل ۴۱ كه قطره سودن الور اقجی سیل

۲۳۹ یرامزلویله صواش قرمغل ۴۱ طتب نشترا پزمغك ازمغل

۲۴۰ سن اندن الورسك سواش اجر كور (۱) ۴۱ زبونه دمایم كه زحمت دكور

۲۴۱ اكر پیل الاسن وكرشیرنر ۴۱ صواش عیب الور وبرشمق هنر

۲۴۲ چو هیچ حیله قلمایکم قورلا ۴۱ روادر كه قلیجه ال اورله

۲۴۳ تمامت جهان ملكی دكمز اكا ۱۹ كه برقان طما پیره درون سكا

درنهی ازلطف كردن جایی كه عنف می باید

۲۴۴ چو فتنه قپا ساوشا دزیتك (۲) ۴۱ كه كنلویه الور خطا شفقتك

(ب) سرلوحه‌نك صوكنده‌كه (كه) فضله‌در .

۲۳۷ — نجی بیتك برنجی مصراعی شویله اولملیدر : (دیكن دشمنه دوكمه آلتون دوشه)

۳۳۸ — نجی بیتك برنجی مصراعی شویله اولملیدر : (سن ایله‌كم كیشی . . .)

۲۳۹ — نجی بیتك برنجی مصراعنك صوكنده‌كی كلمه (قرمغل) كلمه‌سی (قورمه‌غیل) اولملیدر

(۱ كاف فارسی واینجه خفیف صائتلی (كور) بوراده غالب معناسنه قوللانیلمشدر . بوكون (كور) چوق ، مبذول معناسنه‌در : كور صاقاللی ، بوسنه اكین كور ویردی .

(۲) یات = حاضرلق ، سلاح ، لوازم حربیه : یات یاراق

چو ناكس كشی لطفلا سزبلا ۴۱ تكبرلكی داخی ارتوغ الا ۲۴۵

چو مفسد كشیدن خبر بیلسن ۱۳۹ كرك انی معزول ترقیلسن ۲۴۶

همم ادذرمغل (۱) الدغوجا (۲) ایق ۱۴۰ امان ورمكل فعل استینه یق ۲۴۷

سن الدرمه یورسینی ایلنك (۳) ۱۴۰ وكرنی قچ ویردی سن (۴) بل انك ۲۴۸

چواود بیرغب یقاسن میشه سن ۱۴۰ اصاك (۵) الماات اصلن اندیشه‌سن ۲۴۹

چواینن یقاسن ارواوشر ۱۴۰ سكا قجمغا الدم اش دوشر ۲۵۰

اوزاق آتنا قرشو سن چكمه یای ۱۴۰ چكرسك شویشو اكلنما های ۲۵۱

بدر سعدی اكود كوزكی آج ۱۴۰ دوارك دبن قازجق طرمه قاچ ۲۵۲

چلشدا (۶) كزتكل قچاجق یری ۴۱ نه بلما كه یارز نلیسر چری (۷) ۲۵۳

ینكدن چری چون طغیلا كده ۴۲ یلوكز وربجانك اتمه اودا ۲۵۴

دن (۸) ایچنده اللی كشی اكسوزن ۴۲ بوزز بش یوزاز بیكی یرك یوزن ۲۵۵

چری چونكه یولن قوا كیچكا ۴۲ بكینك كرك بوش قلا كیچكا ۲۵۶

كشی كربكینی كزادر الا ۴۲ یك اندنكه صاواش اچنده قلا ۲۵۷

۲۴۷ — نجی بیتك برنجی مصراعنده (اددرمغل) كلمه‌سی (آتدیرمغل) اولملیدر

۲۵۱ — نجی بیتك ایكنجی مصراعی شویله اولملیدر (چكرسك صاویشی‌ویر اكانمه های)

۲۵۶ — نجی بیتك ایكنجی مصراعی‌شویله اولملیدر (بكك یانی بوش قاله كوجلك چكه)

(۱) اددرمغل = آتدیرمه (۲) آلداغوج = آلداتیجی ، مكار ، خداع ، حیله‌كار (۳) ایلنك = ییلانك یردی سن = یارتیسن ، یاریسن،جزاسن ، (۴) یاری ، یارتی = جزا ، حكم معدلت (۵) اوصاك = كاف نونی ایله : اوصانیجی ، ثباتسز ، عزمسز . (۶) چالیش = قلیج اوروش ، حرب (۷) عسكرك ثبات ویا فرار ایده‌جكنی بیلمكدن نه چیقار (۸) دون — كیجه

در تربیت لشکر

۲۵۸ فراغتده دُز کل چرینوكْ اِشن ۴۲ که اُینایه بُوكْ(۱) کون اُلیجَقْ بَشِنْ

۲۵۹ بَهادُرلره شِمدِ اِیتْدَسْتِ بُوسْ ۴۲ یوق اُلْدَمْکه دشمن چلا قرشو کوس

۲۶۰ سپاهینوكْ اُلْمایجَقْ یارَغی ۴۲ نِیا طُورِ بیله کوریجك یَغی

۲۶۱ همین قان بهاسینی یِزْ اُلْ هَلَه ۴۲ ضرورت کَچُرْسا نه انصاف اولا

۲۶۲ چریدن چومالی طُوتاسن دریغ ۴۲ دریغ اولا کَزْ اَلْ اُرُبْ طَرْتَه (۲) تیغ

در تربیت پادشاه

۲۶۳ صَواشا وِزْبِکِل اَیلَه اَرَنْ ۴۲ که یورکلو اولاوُ قلیج اُرَنْ

۲۶۴ چریه سن اوکیشِی ایله باش ۴۳ که کورمش اولا ایش اُوکُشْ (۳) صَواش (۴)

۲۶۵ طُرُزْ قَبلَنا آوْ بَلَنْ اِتْ تمام ۴۳ تَجَرْ دِلْکُودَنْ اَصْلَنْ اُولُزْسَه خام

۲۶۶ یَشامِشلرك رأییله دُرِشْ ۴۲ قَرِی (۵) قُردجُقْ صِنَمِشْ اُولُزْ ایش

۲۶۷ دِلامَزْسَكْ اِیلُوكْ اَلْـکُدَنْ کیده ۴۳ اولو ایشی ویرمه کیجی ییکِده

۲۶۸ کُورَشْ طُتْسَه آوَ آوْلَسَه اُرْسَه طُبْ ۴۳ یُورَکْلو اولور کشی ساوَشْده طپ

---

۲۶۱ — نجی بیتك ایکنجی مصراعنده (کچرسا) کلمه‌سی (چکرسه) اوللیدر

۲۶۳ — بیتك برنجی مصراعنده (وریبکل) کلمه‌سنك حرکه‌سی یاکلشدر دوغریسی (وِزْبِکِلْ) اوله‌جق . مع مافیه وزناده خطا وار طوغریسی (صواش اولسه وِزْبِکِلْ اَیْلَهْ اَرَنْ) اوللیدر (وِزْبِمَكْ) کوندرمك دیمکدر . اسکیدن چوق مستعمل ایدی

۲۶۶ — نجی بیتك ایکنجی مصراعنده (جُقْ) کلمه‌سی چوق اوللیدر . برنجی مصراعده (رأییله) کلمه‌سی (رأیی ایله) اوللیدر

۲۶۸ — نجی بیتك ایکنجی مصراعی شویله اوللیدر (یورکلو اولور کیشی صاواش طُوتُبْ)

---

(۱) بوك = کاف نونی ایله ، غم ، کدر ، ضرورت ، فلاکت . بوك کون = کدرلی کون . (۲) طارتمق — چکمك ، (۳) اوکوش (دوکش سوکش) وزننده چوق . (۴) صاواش = حرب ، (۵) قری = یاشلی

۲۶۹ شُوکِمْ نازِلَه بَسْلَنِبْ ایلی سُو (۱) ۴۳ کُورُرْ اِیچِنه کورسه جنك قِسُو (۲)

۲۷۰ اَنِی کِم اُورِشْ کُرْدیوُ طُرْمَدی ۴۳ سن اُلْدُرْ اکر یاغی اُلْدُرْمَدی

۲۷۱ اول اردن یك اولا مخنّث کشی ۴۳ که‌سواش کُنی قچمق اولا ایشی

۲۷۲ قَجَاسی اُلُورْسَكْ شو عورت بکی (۳) ۴۳ اَرَنْلَرْ اُتَنْدِرْمَه وارمه بکی (۴)

۲۷۳ شول آتْلو که قاچَرْ کُرِیجَكْ چَرِی ۴۳ دَ کُلْ کَنْدینی قِرْدُرُرْ چُقْلَری

۲۷۴ چو کُزْمایَسِنْکمْ سکا قوم اُیار ۴۳ غنیمت اُلُزْ انده قچمق ای یار

در تربیت دانا

۲۷۵ کشی کم قلم طُتْمَدی یاخُو تیغ ۴۳ اُلُزْسا دیما آنو کیجون دریغ

۲۷۶ نیجا دولت اِسْکه اُینی بِله ۴۴ اُتُوزُبْ (۵) وِرُزْ دولتنی بِلهَ

۲۷۷ قلم طوتجی دُتُ قلنج اُرَنْ ۴۴ دکل مُطرِبْ عورتلر اُلْمَزْ اَرَنْ

۲۷۸ سَنْ اُعْرَلِنْ جنك یاتِنْ (۶) دُزِنْ ۴۴ که‌دشمن سِکِرْ دیمْ (۷) اِدْرَا کُسُوزِنْ

۲۷۹ زِرِپهْلو یَتُرْلَوْ ارنلر نَشَكْ ۴۴ که‌خاتونلرك یاتغیدر دُشَكْ

۲۸۰ قلج اهلِ چادِرِ اِچِنده نِتا ۴۴ یَلِنْجَقْ اُلُوبَنْ کوسیله یَتا

---

۲۶۹ — نجی بیتك ایکنجی مصراعی شویله اوللیدر (کورور ایچنه کیرسه جنکی قیسُو)

۲۸۰ — نجی بیت شویله یازلملی ایدی . (قلیج اهلی چادیر ایچنده نیته . یالینجاق اولوبن کوس ایله یاته) یعنی اویقو ایچون کوس چالیننجه [یات بوروسی چالننجه] همان چیبلانوب یاته دیمکدر .

---

(۱) ایلی سو = ایلیق صو یعنی یعنی حمام ، (۲) قیسو = قیصی ، تضییق ، شدت ، دهشت ، (۳) بکی = بانك کسریله ادات تشبیهدر . (۴) بانك فتحیله‌در مقصد اکر عورتلر کبی قاچه‌جق ایسه‌ك محاربه‌یه کیدوب‌ده ارنلری بکی اوتاندیرمه دیمکدر . (۵) اوتوزمق = قومارده یوتولمق ، علی‌الاطلاق مالنی صرف ایتمك. (۶) یات = لوازم حربیه (۷) سکیردیم سینك کسریله یازلمش ایسه‌ده دوغریسی سینك فتحیله‌در هجوم معناسنه‌در .

٢٨١ قومیدان اوغرلین خصم اپ ٤٤ کم ایاغوکا دوشه نیتا که طوپ
٢٨٢ کر اکلجغز[1] کوکلنی آلسن ٤٥ یك اندنکه یوزکز چری صالسن
٢٨٣ کرکمزسه کوکلك الادردمند ٤٥ کوتر بولجق بغلو خاطرده بند
٢٨٤ شو کمسه اولا طتغونه[2] دستکیر ٤٤ که کندو دخی المش اولا اسیر
٢٨٥ قیو رمزم که کندو طتسق[3] الا ٤٤ شوکم طتسغا کوج دکوره بلا
٢٨٦ کرم ایله قوکینی ای آدمی ٤٥ چوز خلقله کندوکا عالمی
٢٨٧ چو بر ایش بتر لطف خشلغیله ٤٥ نه حاجت که بیتا ترشلوغله
٢٨٨ جویاری بلمایه جری ایشدن ٤٥ بجد همتی استه درویشدن
٢٨٩ شوکم طوتا درویش همت اکا ٤٦ فریذونه اغرشا اشی اکا
٢٩٠ چو دشمن دزر طتلو سوزی ای یار ٤٥ اتما که اغوپی باله قرار
٢٩١ دیما رازکی دیمایم که اینان ٤٥ چوق اولر جشت[4] برچناغه صنان
٢٩٢ بر ایرق کشی رازکی چون بله ٤٥ کز اول بیلویا[5] اغلیالر اولا[6]

درنصیحت احسان

٢٨٨ — برنجی مصرع شویله اوللیدر (چو یاری بولیماز چری ایشدن)
٢٨٩ — ایکنجی « « (فریدونله اوغراشسه ایشی اوکه)

(١) اکولجاغوز = کاف نونی ایله : یاواشجه‌جق ، (٢) طوتغون = اسیر (٣) طوتساق = اسیر
(٤) چاشیت = جاسوس ، (٥) بیلویا = بیلکی‌یه ، علمه (٦) اوله = بوراده روادر ، لایقدر معناسنه .

اوجن قوما اصلوسك معنینوك ٤٦ درش صورتن یویه کور دغونك ٢٩٣
اکر المایه زهد تقوی سنك ٤٦ نصیبوك هیچ المایه معنی سنوك ٢٩٤
یر آلتنده اول دنج حاضر یتا ٤٦ که خلق اندن آسوده خاطر یتا ٢٩٥
یکل قیغوکی درلکوکده ایو ٤٦ الیجك اولز قوم باشی قیو ٢٩٦
هرالتون نعمت که طولدینوك[1] ٤٦ ور امدیکه[2] صکره دکلدر سنوك ٢٩٧
ازق بیله آل ترکسك یامغل ٤٦ نه شفقت ایده سا که عورت اغل ٢٩٨
بوعالمده دولت طوپن ال اره ٤٦ کم اول عالمه بخشن الب وره ٢٩٩
که ایچ پی بغشلاسوین[3] ین[4] ارن[5] ٥٠ نه کزلوسن ایرقلریچون[6] ورن ٣٠٠
بکون اوجکی آچ بخل اشلمه ٤٦ یارن حسرتیله الوك دشلمه ٣٠١
فروماندلر کوکلنی شاد قل ٤٦ فروماندلق کونی یاد قل ٣٠٢
قپولاره ورمادغك شکرن ایت ٤٦ قپوکا کلانی قوب دیمه کیت ٣٠٣

در رعایت یتیمان

یتیمی کریجك یره دیمکل ٤٦ اکا قرشو اغلنجوغك اتمکل ٣٠٤

٢٩٧ — برنجی مصرع شویله اوللیدر (کز التون نعمتله طولدینوك)
٢٩٨ — برنجی مصراعك صوکنده‌کی (مغل) کلمه‌سی (مغل = موغول) اوللیدر .
٣٠٠ — بو بیت شویله اوقونه‌جقدر : (کیپ ایچ پی باغیشله صویون یون آرین)
(نه کیزلرسین آیروقلریچون وارین)

(١) طولدی یانك = کمرك ، جیبك طولدی . (٢) ایمدی = شیمدی . (٣) سوین = صویون .
(٤) یون = ییقان . (٥) آرین = تمیزلن . (٦) آیروقلر = بشقه‌لری .

٣٠٥ کر آغلایه اُکسوزه نازی کَجَرْ ٤٦ وکر قاُیوره کوکلنی کِمْ اَچَرْ

٣٠٦ چوکُلْکاسی کِتْدی سُزُمْ اَسْلَکِلْ ٤٦ براق کولکه اوستینه وُبِسْلَکِل

٣٠٧ باشم اُزره اُلْدَمْده واریدی تاج ٤٧ که اَتَمْ قِتِنْدَ ایدم طوق آچ

٣٠٨ وُجُودُومه قُنْدُرْ مَاغه سِکَكْ ٤٧ چَکَرْلَرْدِ نیجا کشیلر اَمَكْ

٣٠٩ بنی شمدی دشمن اِدَرْسا اسیر ٤٧ بُولُنْمایه بردُسْتُمُو دستکیر

درتربیت عمل نیکو

٣١٠ وِرُبْ دنیایِ آخرت صاتِنْ آل ٥٠ وَکَرْنِی قَلُرْ حسرتیله وبال

٣١١ اِرشْدُرْ اَیُویا یوُزَه نفع ٤٨ که برخیر کسب ایلر ان(١) شرّ دفع

٣١٢ جهاندن وَرِنْ اُصْلُو اَلُبْ کِدَرْ ٥٠ یرنده قُورْ احمق پس اَیْرُقْ نِدَرْ

٣١٣ یِیجی(٢) که خیر ایده وُشَرّ صَوا ٥١ یك اورج طوتَنْدَنْکه دنیا قُوا

٣١٤ شول اورج طوتیجی بَشارَرْ اِشِنْ ٥١ که بر دُشْمِشا ویره قشلق(٣) اَشِنْ

٣١٥ نَلازِمْ اَجِبْ(٤) اُغْرَیاسِنْ کُجا ٥١ که کندوزن اِزْ کُبْ یِیاسِنْ کِجا

٣١٦ اصلسز کشی اولولق بِلْمَسُونْ ٥١ جُومَرْدُكْ اَلِی هیچ طار اُلْمَسُونْ

٣٠٥ — برنجی مصراع شویله اوللیدر (کر آغلایه اوکسوز ته نازی بچر).

٣١٦ — برنجی مصراعده‌کی (بلسون) غلطدر طوغریسی(بُلْمَسُونْ = بولماسون) اوللیدر

(١) (اون) شکلنده یازلسیدی دها ایی اولوردی (٢) بوکله‌نك یرنده (صیبیجی) یعنی ناقض صیام اولسه داها ایی اولوردی. (٣) (قوشلق) شکلنده یازلسیدی دها ایی اولوردی(٤) اجب = آجیقوب(٥)(کوندوزین)شکلنده‌یازلسیدی دها ایی اولوردی (٦) ایرکوب = بیریکدیروب .اساساً (ایرکمك) آز آز جمع ایتمك معناسنه‌در

کِمُوكْ همّتی یُوجایِسَه هَلا ٥١ مرادی اَزْ اولاکه کِرْمَزْ اَلَه ٣١٧

کوکل دِرِی اُولْسا هلاكْ اُلَمَزْ ٥٣ تن اُولسه قیُونه کوکل اُلَمَزْ ٣١٨

بوکُنْ خلق طوت سهل ای نیکبخت ٥٣ سنوکله یارن تکرِ طُتمایه سخت ٣١٩

اَیَقدن دُشُبْ نیته طُتْسَقْ قَلا ٥٣ اَلِنْ دُشْمِشُوكْ هرکه طُتْمِشْ اُلا ٣٢٠

سِکَارْ لامَغِلْ(١) قُولکی کاه کاه ٥٣ شَایدکُنْ کُلاکه اوله پادشاه ٣٢١

چو اُولِغُو قدرك اولا مدام ٥٣ ضعیفه کُجْ تمْا وُیما حرام ٣٢٢

که‌نا کَه دُشا اُلکه تمکین بُولا ٥٣ پیادَ ایکن اَکُسُزْده فرزین اُلا ٣٢٣

زیانه وِرُرْ خرمن اِسّی(٢) اِشِنْ ٥٣ که باشَقْجیا(٣) قرشو صالَرْ بَشِنْ ٣٢٤

نِجا کُرُبْزْ ایاغا دُشَرْ قَلُورْ ٥٣ نِجا دُشْمِشه بخت یاری قِلور ٣٢٥

صِما کوکلن اَشَقْ کُوکُلُّولَرِكْ ٥٣ که نِیدَكْ(٤) اَلِی اُسْتُونْ اُلَمَزْ اَرُوكْ ٣٢٦

بایُوكْ باری بُویُوز تُرش نیشَدُرْ ٥٣ مکر یقسول اُمُوسی(٥) اَنْدیشَدُرْ ٣٢٧

نِجا مفلس اُولَنْ طَیِرْ یِرْ اَشی ٥٤ نیجا منعموك یِیله وارُرْ اِشی ٣٢٨

طاغلمش کوکلری سن جمع قِلْ ٥٤ که جَمِیتُوکدن اُزْلْمایه(٦) قِلْ ٣٢٩

٣١٧ — ایکنجی مصراع اصلنه کوره شویله اولمالیدر (مرادی آزولا که کیرسون‌اله). مترجم تصرف یاپمشدر ومترجمك فکری دها یوکسکدر

٣٢٩ -- ایکنجی مصراعده‌کی (جمیتوکدن) غلطدر طوغریسی (جمعیتوکدن = جمعیتکدن) اوللیدر

(١) صیکارلامق = صیقارلامق ، تضییق ایتمك اشکنجه ایله‌مك (٢) ایسسی = صاحبی ، (٣) باشاقجی = اکین یرندن باشاق طوپلایان فقرا(٤) ییندك ییندك = یانك نونه تقدیمیله (ارکاك) وزننده‌در. دائماً‌ك زیاده معناسنده استعمال ایدیلور (٥) اوموسی = امیدی (٦) اوزولمه‌یه = قوپمایه

٣٣٠ شول ايچ قرانك نه طش بغر وار ٥٤ كه قارنجنوك كوكلن استنايه طار

٣٣١ آل اُرمغه باش قشمه كر قوشسن ٥٤ كه كون اولا آيقلره دوشه‌سن

٣٣٢ طوتايم كه جقلاره سوزك اُتر (١) ٥٤ كشى واركه هم سكا كوجى يتر

در احسان عوام

٣٣٣ سن ايلوك ايت انساندر احسان صيد ٥٤ نتكيم دوزق قرد وقوشه قيد

٣٣٤ يوز اِتمه كرما يسن ياوز ايش ٥٤ ايوتخم ورمايه ياوزيمش

٣٣٥ كشى كيم ادر دشمنا خلق ايو ٥٤ اولز دشمنى دوستو قلمز قيو

٣٣٦ پيلى بسلين چون ورر طتل ديل ٥٥ قيامز اكا حمله‌ايتما كه پيل

٣٣٧ نتا پارس ال كشيا دش بلر ٥٥ كه بر ايكه كون پينيرنى يلار

٣٣٨ كرامتدر اتمك يدرمك بل اوش ٥٦ قرو معرفتدر دهل ايچ بوش

٣٣٩ طپو ايدب ال بشمغا ارمه طور ٥٦ ويز اتمك بكا باشمه بشمق اور

٣٤٠ عطاسز كشيدر الودن الو (٢) ٥٦ دون ديرى طوتا و كوكلن الو

٣٤١ الكدور ايرقلره سن يدز ٥٥ كوزتمك كشى آشنى عيب اولور

٣٣١ — برنجى مصراعك طوغريسى شويله اولمليدر (ال اورمه باشه قوشمه كر قوشه‌سن)

٣٣٣ — برنجى مصراعك طوغريسى شويله اولمليدر (سن ايلوك ايت انساندر احسانه صيد)

(١) اوتمك = تجاوز ايتمك ، مؤثر اولمق ، سوز كچمك . آلو = آشاغى ، عادى ، باياغى ، « اولو » مقابليدر.

آو اولامغا درش ارسلانلين ٥٥ سوكل (١) دلكو بيكى اوزتا بوين ٣٤٢

يكل (٢) خرج ادب زوربازوكى سن ٥٥ اغر ايليو كور ترازوكى سن ٣٤٣

چلب برلوير نجه قوت قدى ٥٢ قرنجايه يكدر جكركا بدى (٣) ٣٤٤

ارنلر بيكى پى الوك رنجنى ٥٥ مخنث (٤) بر ايرقلر (٥) ايلنجنى ٣٤٥

كرم كوستَرا بيتلو السا باش ٥٦ كرمسز قرو قبدور قاره طاش ٣٤٦

شو كمسه حقوك رحمتندن الور ٥٥ كه اندن قمو خلق راحت الور ٣٤٧

ايكه عالم اچره اول ايلوك كرا ٥٦ كه ايلوكى آدملره ايز كوره ٣٤٨

اولا معنى الورسا معنى درست ٥٦ قدمسوز اولن آدمى قات سست ٣٤٩

در وصف غنى وفقير

يكجون اولو آلتون هر قماش ٦٢ دِرُب قو مغيجون چه التون چه طش ٣٥٠

باى اولن بخيل اولو ال رسم جسم ٦٢ كه كنج اوزره قرلمش طلسم ٣٥١

بخيلك الندا كى التون هنوز ٦٢ طاش ايچنده دراندن اميذك اوز ٣٥٢

صدف دير الكدورسن كوهرى ٦١ اوقى آتغل وديمه ايره برى ٣٥٣

٣٤٧ — ايكنجى مصراعك صوكى (اولور) اوله‌جق

٣٤٩ — برنجى مصراع شويله اولمليدر (اوله دعوى اولورسه معنى درست)

٣٥١ — شويله اولمليدر (باى اولان بخيل اولور اول رنسم جسنم . كه كنج اوزره اوله قورولمش طلسم)

٣٥٣ — شويله اولمليدر (صدف دير الكدر ره‌سك كوهرى . اوقى آتغل ودثمه ايره برى)

(ديمه) اكلنمه ، كسيلمه ، طورمه ، طوروقمه يعنى بلا فاصله ديمكدر.

(١) سوكەل = (اوبەك) وزننده خسته ، بيتاب (٢) يمك = اكل ، خوردن ماده‌سندن (يى) امرينه شيوهٔ قديم اوزره خفيف امرده (كيل) كلمشدر . (٣) ايكنجى مصرع ، شيمديكى املا ايله (قارنجه‌يه يوكدر چكيركه‌بودى) شكلنى آلير. (٤) مخنت ، موهانات = مخنث ، مؤنث هرحالى وشانى قادين كبى اولان (٥) آيروق = باشقه (٦) ايلنج = اساساً بددعا ديمك ايسه‌ده بوراده سب وشتم وتحقير مقامنده استعمال ايدلمشدر

٣٥٤	قرنجا اَیِنْ نیجه برِاز کَسِنْ (١)	٦٢	یِیُوکور آیی یِمادِنْ سنی سِنْ (٢)
٣٥٥	اُکُشْ (٣) غصه‌یی وَجَوُرْما یُوزی	٦١	اَپُولا یُوکُزْ (٤) برکِشیجون یُوزی
٣٥٦	یَدُرْ دایِ دُرلو دُرلو قُشا	٦١	که برکون هُما طوزَغُوکا دُشا
٣٥٧	کِما کِم کُمانْكْ یُوزْ اوله بُولْ	٦٢	نه بِیلور اُولاسِنْ وَلِیبِسَه اول
٣٥٨	کُولْ اغاجنی یَقمه چون اوله کُوز	٦٢	که‌خوش کُشْتَرِیسَرْ یارِن ساکه یُوزْ
٣٥٩	کشی تخم آنُوجون بِراغور یِرا	٦٣	که بربُوكْ کون اُولْ اَکه حاصلِ وِرَه
٣٦٠	تخومدن بِتُبْ باش قلدُر دِدیِ	٦٣	عَصی اُلْدیُوعُوجی اُلدُردِدیِ (٦)
٣٦١	هنرمند کشی شونك بِیکِدُرْ	٦٤	قلانی اُودُن یا اُوتُك دِبِیدُرْ
٣٦٢	اغاج اُودُن اُلماغه‌یِر بَلته هم	٦٤	کسلمز یمش ویرن البتده هم

در آکاه شدن پادشاه

٣٦٣	یَتُبْ اُویِماغفلتِله مدام	٣٠	اولولر کُزپنادر اُیقُو حرا
٣٦٤	یَوُزْ کیشِنُوكْ دُكْ قِنْ مالِن آل	٦٤	یَوُزْ قوشده اولماسه یَكْ پرّ وبال
٣٦٥	دِکَنْ کُوکِنِی قُوپرُو کَزْ دُرِشْ	٦٤	اول اغاجی بِسْلاکِه وِیرُرْ یَمِشْ

٣٦٠ بو بیتك ترجمه‌سی اصلندن نقصاندر اصلی شویله‌در :

جوی بازدارد بلای درشت عصایی شنیدم‌که عوجی بکشت

٣٦١ — برنجی مصراعده‌کی (بیکدز) غلطدر طوغریسی (کیبدر) اوله‌جق .

٣٦٢ — ایکنجی مصرعده‌کی (البتده) غلطدر طوغریسی (البته) اوله‌جقدر

٣٦٥ — برنجی مصراعده‌کی (کَزْ) کلمه‌سی (کُوزْ) اوململیدر

(١) ایرکمك = بیریکدیرمك (٢) سین = قبر (٣) اوگوش = چوق (٤) آپولامق = مراعات ایتمك، خاطرینه حرمت ایتمك

٣٦٦	ترحّم سن اَیلامَکِلْ ظالمه	٦٤	اکا رحمتك ظلمدر عالَمه
٣٦٧	جهان یاقِجِیا دُزَتْمه چراغ	٦٤	بِر اول یانسه یك خلقه اُورِنجَ طاغ
٣٦٨	شو کشی که اُغرِیه شفقت قَرار	٦٤	دکل کَنْدُونی کارُوانی قِرار
٣٦٩	باشِن کس کوج ایدنلرك حق بِلِرْ	٦٤	که‌ظلم ایدَنه ظلم اِیکَنْ عدل اُلُر
٣٧٠	یوزلاره نتاویره کِمسا یُوز	٦٤	یَوُزْلارِ ایلر تحمّل یَوُز
٣٧١	کشی نِیتَسِی دُوکه خون اپتا	٦٤	بُیُوزْکِمْ اِتْ اُکِینه سُوکُوكْ (١) آتا
٣٧٢	مَثلدر بو برسوز اِتْما اِکِیِ	٦٥	دَپاکَنْ طوارُكْ اَغرِیكْ یکیِ
٣٧٣	عسس آدمیلق اِدَرسا نیجا	٦٥	یَتا اُغرِدَن کمسه اِیمِنْ لِجَا
٣٧٤	نه‌لایق اوله دَکَه کِیشِیا مال	٦٥	کِما مال یَرارُ وکِما کُوشِمال
٣٧٥	صِغَنْسا جَتُكْ سَرْجَه طُوتَرْ صَفِی	٦٥	سَمیزْ اُولیجَقْ قُردیِیر یوسفی
٣٧٦	نه‌خوش دیدِ فرهاد صحرا نشین	٦٥	تُسُو نْ (٢) آت دُشُورُبْ یَرِیجَقْ بَشِنْ
٣٧٧	بن اول آته بِنْسَمْ یَكْ اُلاهَلَه	٦٥	که باشن جَکیجَكْ اَلُومْدَه اُولا
٣٧٨	صویی قَتیکَنْ کُمُشکا بَغْلَه بیل	٦٥	نه اَصّی چو طاشُبْ روان اوله‌سیل

٣٦٧ — ایکنجی مصراعده‌کی (طاغ) کلمه‌سی (داغ اوململیدر)

٣٧١ — ایکنجی مصراعده‌کی (خون) لفظی (خونی) اوله‌جقدرکه اصلی (خوان = صوفره = سفره) در .

٣٧٦ — فارسیسنده (فرهاد) یرنده (بهرام) کلمه‌سی واردر .

٣٧٨ — برنجی مصراع شویله‌یازلملی‌ایدی (صویی قیتْ ایکن کُومْمَکه باغله بیل) . مع مافیه میمه شده قونولورسه دوزه‌لیر .

(١) سوکوك — (کوچوك) وزننده : کمیك (٢) توسون = کنج خاشاری حیوان . فارسی‌یه ادهم وزننده (توسن) دییه نقل اولونمشدر

طتب قرد الدرچو اتدك كند ٦٥ دلرسك دكرمايه قوينا كرند ٣٧٩

چو ابليسدن كلميسر سجود ٦٥ ياوز كيشيدن كلمز ايلوك اود (١) ٣٨٠

عوان كيشى منصبدب ايش اده ٦٥ عدو قويده (٢) بيك ديو شيشده (٣) ٣٨١

يازجى اوزتسا الين يادلين ٦٥ قلم بيكى كسنكيل فى الحال الين ٣٨٢

شوكم اولمامش درلو قانون قر ٦٥ قنر انجوكا اود قينوكا قور ٣٨٣

كوكانجه كوردم ديمه يلان اشين ٦٥ طش التندىكن دكا كور بشين ٣٨٤

مثلدر سوزى سعدنك اكت ٦٥ اشوكا كلاسن اول اكود طوت ٢٨٥

حيف دندررسك بوسزدن يزى ٦٢ كه دولاته يوزدر اشت بوسوزى ٣٨٦

درعشق واحوال عاشقان

خوش انلركه عشقك يدبلر غمن ٦٥ نه زخمن يررلر نه خود مرهمن ٣٨٧

كدا كركه سلطانلغى قور تچر ٦٥ كدالكده صبريله كونى كچر ٣٨٨

اچرلر بلا جامنى نوشه نوش ٦٥ كوررلر اجى دوز يودرلر اوش ٣٨٩

دكل صبر اجى دوستدن اكجق ٦٥ اجى دوست الندن شكر اولجق ٣٩٠

٣٨٠ — ايكنجى مصراعده‌كى (ايلوك) كلمه‌سنك كافنه ضمه ويريله‌رك اوقونمليدر .

٣٨١ — شويله اولمليدر (عوان كيشى منصب ديب ايش ايده . عدد قويوده يك وديوشيشه‌ده)

٣٨٤— برنجى مصراعك ايلك كلمه‌سى (كه‌كومجه) اولمليدر كه مرادمجه ، ايسته‌ديكم كبى، آرزوم وجهله ديمكدر.

٣٨٥ — برنجى مصراعده‌كى (سعدينك) كلمه‌سنده‌كى كافه ضمه ويريله‌رك اوقونمليدر .

٣٨٦ — ايكنجى مصراعده‌كى (دولاته) كلمه‌سى (دولته) اولمليدر. مع‌مافيه ايى ترجمه ايديله‌ممشدر .

٣٨٧ — ايكنجى مصراعده‌كى(يررلر) كلمه‌سنده ياحرفى مكسوراولمليدر كه‌ذم ايدرلر؛ خور كوروررلر ديمكدر.
مع‌مافيه فارسيسنه كوره (كوروررلر) اولمليدر .

٣٩٠— ممكن كه‌شويله‌اوله‌جقدر(دكل صبر آجى دوست دبلراولبجق . آجى دوست الندن شكر اوله‌جق) .

(١) اود = (قوش) وزننده : حيا ، حجاب (٢) قويو = اسكى زمانده بيرنوع محبسدركه محبوسى ، لوازمنى يوقاريدن صارقيتيرلردى . (٣) ديو شيشه‌ده = سليمان پيغمبر ديولرى شيشه‌ده حبس ايدرمش .

٣٩١ بلالر جكرلرجق اسروكلر ٦٥ جولك طوتر اسرك (١) دوا يوكلر

٣٩٢ اسيرى اولن دبلمز تجنمنى ٦٥ اودينه دوشن استمز اجمنى

٣٩٣ كدابيكى شهلار اشت بوسزى ٦٥ بولب منزلى يودرلر ازى

٣٩٤ دوشر اوده پروانه كبى سزار ٦٦ يوق ال قرت بيكى كم برپشم دزر

٣٩٥ ياننده دلارام دلبر اومار ٦٦ صوسزلق لجوررا كنده بكار

٣٩٦ كمسنه بوكاره ادبمز دوا ٦٦ كه تيمار ادب صبرولغى صوا

٣٩٧ ازلدن خطاب الست اشدب ٦٦ جوابن بلى ديمكى ايش ادب

٣٩٨ شول ايل كبى كزلانو (٢) يول كيدچى ٦٦ شو طاش كبى دلسوز ذكر ايدجى

٣٩٩ حقا يوز طتب خلق اجندا اجب ٦٦ بقب ساقيا وشرابى اچب

٤٠٠ شنوك بيكى مشغول نقاشله ٦٦ كه اشلار يوق هيچ كوز قاشله

٤٠١ بو بزلك شرابينى نوش اتد اول ٦٦ كم ايكه جهانى هب اونتد اول

٤٠٢ بو سودا دكيزينه دون كونى ٦٦ يتب اكلامزلر دونى وكونى

٤٠٣ سحر كاهلر اغلايجق سوزدن ٦٦ سورز انقونوك سرمسن كوزدن

٣٩١ — ايكنجى مصراعده‌كى(طوتر) كلمه‌سى (طرتر = طارتار) اولمليدر .

٣٩٢ — ايكنجى مصراعده‌كى (اودينه) كلمه‌سى (آونده) اولمليدر .

٣٩٣ — ايكنجى مصراع شويله اولملى : (بولب منزلى اونودورلر ايزى) .

٣٩٨ — برنجى مصراعده (ايل) كلمه‌سى (يل) اولمليدر . ياخود بوده لهجۀ ديكردر . ايكنجى مصراعده‌كى (دلسوز) كلمه‌سى (ديلسز) ديمكدر . فارسيسنده بو كلمه‌يه مقابل (خاموش) لفظى وار .

٤٠٢ — ايكنجى مصراعده‌كى (يتب) كلمه‌سى (بتب = باتوب) اولمليدر .

٤٠٣ — برنجى مصراعده‌كى (سحركاهلر) يرنده (سحرلرده) اولسه دها كوزل اولوردى .

(١) اسروك = سرخوش (٢) كيزله‌نو = كيزله‌نه‌رك

٤٠٤	بِنْ اَنُوكْ بيكى كِمْ يار اولا اِشى	٦٧	نه اِنجِنمكْ اَزْنسندَنْ دِركِشى
٤٠٥	يَوُورَما يبدر (١) يُوزُن كِزْلَوْ	٦٨	ياوُ وار ميشنُوكْ اِزين اِزْلَر
٤٠٦	قَوى قُوللُوقيسه اِللُو بَيِقْ	٦٨	اِ كَنْ اُصْلُوْ شيذ اوُكى اَيق
٤٠٧	كَهى بِرُبُوجَقْده يامَرْ خِرْقَسِنْ	٦٨	كهى اوده اورمق اُومَرْ خرقسن
٤٠٨	كِمْسَنايلِهَ سُوزُ صُولارِ يوق	٦٨	يَلُو كُزجه يُورُزلَوْ اَولارِ يوق
٤٠٩	طَغيلَبْ بِلُووكيدُبْ عقلُ هوش	٦٨	اُوكُتدن قُولَق طُلُو وبَيْنِى بُوش
٤١٠	دَ كُولْ آدم آنجق سُكُوكْ دَرى	٦٨	نه هر صورت جانْلومَعْنِى اَرى
٤١١	نه هر بر قُلى شاه صاتِنْ اَلوزْ	٦٩	نه هر خرقه ايجنده برشيخ اُلور
٤١٢	اكر اِنجُو اوليدى ياغن طُلُّو	٦٩	اُلايْدى بُونْجُقْلَيِنْ شَرْطُلُّو
٤١٣	اكر عاشِقيسَكْ اَتا كِنْ قُوما	٧٠	جنُوكْ قانِ (٢) دِرلا رسه دى اُوشته ما (٣)
٤١٤	صُوسُوزِن اُلُبْ دِيرمِشْ بركشى	٦٩	كه خوشدر صوده بُوغِلانك اِشى
٤١٥	سَنُوكْ اُودانا كُوكا بيراقدى	٦٨	بنم بر كَزِنْ خِرمَنُمْ ياقدى
٤١٦	بنى كِرْپُوكُوكْ اُقلارِ اَيْلادِ حَلْ	٦٨	نه حاجتكه قِليجه اُوراسِنْ اَلْ

٤٠٤ — ايكنجى مصراعك صوكى (اِشى) اولمليدر . بويله اولورسه قافيه‌ده جناس حاصل اولور : برنجى (ايشى) أشى ، چيفتى ديمكدر . ايكنجى (ايشى) فعلى معناسنه .

٤٠٥ — برنجى مصراعه‌كى (يوورمايبدر) عباره‌سنك حركه‌سى يا كلشدر طوغريسى (يَوُورَما يُبْدُرْ) اولمليدر. قافيه‌لرده (كيزله‌يو) و (ايزله‌يو) اولسه معنا توضح ايدردى مع مافيه مترجم بو بيتى لايقيله ترجمه‌ايده‌ممشدر

٤٠٦ — طوغريسى شويله اولمليدر (قَوى قُوللووُقيسَه اللو يَيِقْ . اكن اوصلو شيدا وُاَسْرُكْ اَيقْ)

٤٠٨ — برنجى مصراعه‌كى (صولار) يا كلشدر دوغريسى (صاولرى = ساوْلرِى) اولمليدر .

٤١٠ — ايكنجى مصراعه‌كى (نه هرصورت) كلمه‌سى (نه هر بر صورت) اولمليدر

٤١٢ — ايكنجى مصراع شويله اولمليدر (اوله ايدى بونجوقلين شار طولو)

٤١٥ — برنجى مصراع شويله اولمليدر (سنوك اودى اول اتا كوكا براقدى = سنك اودى اول آتَكِكه بيراقدى)

٤١٦ — برنجى مصراع شويله اولمليدر (بنى كِرْپُوكْ اوقلرى ايلدى حل)

(١) ياوو وارمق = غائب اولمق . (٢) قانى = هانى . (٣) ما = ناه، ايشته. (ما حسن عشقينه صو) ايله حسين «فضولى»

٤١٧	سَنْ اُود بيرَغُوكُر قاميشه كيج	٦٨	ياشى قُوزْسى يانه قلمايه هيچ
٤١٨	بكا يارچو سَنْسِنْ بَنُمْ ديلى	٦٨	بِيش كشيلردن جَكْبُونْ اَلى
٤١٩	بكا كُسْتَرَلْدَنْ بَرُو اُلْ جمال	٦٨	قَلان كُرْدُكِمْ قامُوا اُلْدِ خيال
٤٢٠	كركْ عاشق اولا صبورُ حمول	٧٠	بن اشتمدم كيمياجى ملول
٤٢١	نِجا قيزل التونِ وِيرُزْ يِلا	٧٠	كه برباقرى التون اِيدوُ بِله
٤٢٢	خوذ التون ساغ اُلْمانِجُونكركْ	٧٠	نه اَلاسى سن ياردن يكركْ
٤٢٣	الى چكمكه عشقدن چاره يوق	٧٩	يَغاريسه يغمرلين طاش اوق
٤٢٤	هله تَجْمَه بو حَمْلَدا سَعْدِ سَنْ	٦٩	كه عشق اُلْدُرِيجَكْ اُلْوُسِنْ اَسَنْ

حكايت درين معنى

٤٢٥	مكر مَرو شهرنده برخوش طبيب	٧٢	واريمش اِيكَن بركُور كُلو جيب
٤٢٦	كُوكُلَّرْدن اول نا خبر دارِدى	٧٢	كه كوزى بِكى خلق بياردى
٤٢٧	حكايت اِدَرمش هله برغريب	٧٢	كه محبوبِميدى بَنُم اول طبيب
٤٢٨	دِلَرْدُمْ كه هيچ صاغِلُم اُلْمَيا	٧٢	كه اولماسون اول قاتُما كلميا

٤١٧ — ايكنجى مصراعه‌كى (قُورْسِى) كلمه‌سى (قوروسى) اولمليدر

٤١٨ — ايكنجى مصراعه‌كى (بيش) كلمه‌سى (بيلپش) اولمليدر

٤٢٢ — برنجى مصراع شويله اولمليدر : (خود آلتون متاع آلمق ايچون كركْ) .

٤٢٥ — ايكنجى مصراع شويله اولمليدر (وار ايمش ايكن كوركلو بر حبيب)

٤٢٩ کشی تخم اکر کن اوصنسا نوز ٧٠ یتوز دکلنز خرمنی چون صوار

٤٣٠ نیجا عقل دورشسا کوجا کوره ٧٢ انی عشق سوداسی اورز یره

حکایت درین معنی

٤٣١ دمور پنچه دزمشمش برکشی ٧٢ کم استردی ارسلانله اورشی

٤٣٢ چون ارسلان ایرزدی اکا پنچه‌سن ٧٢ نه کوجی قلا اکلغل انجه سن

٤٣٣ بزاز دیدی کم نیشه عوزتلین ٧٢ یتب ارسلان التنده اکدك بوین

٤٣٤ اشتدم جوابنده دیمش ای یار ٧٢ دمور پنچم اتمادی ارسلانه کار

٤٣٥ الور عقلی بندورجق عشق اشی ٧٢ همان پنچه وارسلانو اول کشی

٤٣٦ بومیدانده عقلوك کوجن عشق سبز(١) ٧٢ که چوکان النده طوپ اولز اسیر

٤٣٧ سنی هر نکم دوستکدن یراز ٧٣ کز اکلنجکو کدزدر پسم یراز(٢)

٤٣٨ کورب صوزدی مجنون کمسه اکا ٧٣ نچون کلمز الدك ابادن یکا

٤٣٩ باش اندرمدك لیلنوك میلنه ٧٣ خیالن قودك کچمدن خیلنه

٤٤٠ جوابنده اغلایبن زار زار ٧٣ دیدی قو اتا کم الکدن ای یار

٤٣٥ — برنجی مصراعده‌کی (آشی) کلمه‌سی (ایشی) اوملیدر

٤٣٧ — برنجی مصراعك صوکنده‌کی (یرار) کلمه‌سی (ایرار) یعنی آییریر اوملیدر . ایکنجی مصراع شویله اوملیدر : (کر اکلنجه‌ك اولدر دیر ایسه‌م یارار)

٤٣٩ — ایکنجی مصراعده‌کی (کجمدن) کلمه‌سی (کچمدك) اوملیدر.

(١) سیر = صبر. مصدری (صیمق) در . (٢) کل ماالهاك عن مولاك فهو دنیاك = سنی مولاکدن مشغول ایدن هرشی دنیاکدر

نتا ایرولق صبرله اوله طوش (١) ٧٣ که ککسوزین (٢) ایرولق اولز اکش ٤٤١

دیدی ای وفادار وارمی سزك ٧٣ که لیلیه التمز سمزلا اوزك ٤٤٢

دیدی آدم التما کلا یا کلام ٧٣ اول اولدوغی پرده اکر آکلام ٤٤٣

در تربیت سماع

اکن صر بدور عقل یولی وپیچ ٧٤ بلور عارف اللهدن ارتوغی هیچ ٤٤٤

نکم وارسه حدی یقدر درم ٧٤ که وارلیغیله دیابن ورم ٤٤٥

انوك عزتیچون کتردی علم ٧٤ اولدز بوعالم وجودی عدم ٤٤٦

اکر کونشیسه دکول ذره‌سی ٧٦ یدی داکز المایه بر قطره‌سی ٤٤٧

اکر عاشقیسك ازوکی یق ایت ٧٦ وکزنی سلامت یولن طوت کبت ٤٤٨

اوشنما(٣) سنی عشق اداریسا خاك ٧٦ که باقی اولاسك ادیجك هلاك ٤٤٩

چویار ایلوکن اومسین بل بنی ٧٧ که قودك انیو کزندك سنی ٤٥٠

الندن یکل نه ورزسا حبیب ٧٥ که اکلز سوکلدن یکیرك طبیب ٤٥١

دکل مطرب التی (٤) ایاغی اونی ٧٧ ورز عاشقا ذوق بلسکل بونی ٤٥٢

٤٤٣ — برنجی مصراعده (التما کلا) کلمه‌سنده لام و تا ساکن اوله‌جقدر . یاخود ـ اسکی شعرلرده چوق کورولدیکی وجهله ـ (دیدی) نك یاسی، (آدم) ك همزه‌سی حذف ایدیله‌رك وصل طریقیله (دِدادِم) اوقونملیدر

٤٤٥ — ایکنجی مصراع شویله اوملیدر (که وارلنی ایله دییه‌بن وارم.)

٤٤٦ — برنجی مصراعده (عزتیچون) کلمه‌سی منفصل اوله‌رق (عزتی چون) شکلنده یازیلمالیدر

٤٥٢ — (مُطرَبْ) کلمه‌سی (مِطرِبْ) شکلنده حرکه‌لنملیدر

(١) طوش = مطابق ، موافق . (٢) ککسوزین = خلاف آرزو . (٣) اوشنما = منکسر و محزون اولمه. (٤) ایلق = آت سوروسی .

٤٥٣ سِكَكْ ويزلارسه بُوينْ اَكَرْ ٧٧ سِكَكْ بيكى باشِن آليله دُوكَرْ

٤٥٤ نَوَرْ جلغُوده اَكلمَزْسه بامُ زيرْ ٧٧ قوش اُونِ اِشِتْسا اِكْيلَرْ فقير

٤٥٥ اُلُوزلَر دَلُولَرْ بِكى مَىْ پَرَسْت ٧٧ ايدَرْ بُولَرِ طُولاوْ (٢) آوازِمَست

٤٥٦ طُولاوْ بيكى اَغْلايُو دُونارْلَرْ ٧٧ اِكْيلايُوبْ آغرلَرْ و اينازلَرْ

٤٥٧ دِلا كيله تسليم اُلُرْلَرْ حقا ٧٧ جُودُيمايَلَرْ پارَلَرْلَرْ يقا

٤٥٨ نَدُرْ ديمزَم اِىْ قَرِنْدَشْ سماع ٧٧ مَكَرْ بيلَوَنْ كِمْ ايدر استماع (١)

٤٥٩ اكر مَعنِسى قُوشى اُكَتْ اُچَرْ ٧٧ فرشتهدر اول ديوْ اندن قَچَرْ

٤٦٠ اكر ايشى اُونامَغْ اولا وُلاغ (٣) ٧٧ بِذَبْ بوينه ديو اِدينُرْ اُولاغ (٤)

٤٦١ سَماع اهلى اُلمايه دنيا پرست ٧٧ خوش انده اُويِر اُوينَرْ يُوقِكى مَست

٤٦٢ سحركاه يولندن طغيلرْسه كُلْ ٧٧ روادُرْ وَلِى اُودَّنْ آيلا دَكُلْ

٤٦٣ جهان طبطلودُر سِماعيله شُور ٧٧ وليكن نه اكلايه كُوز كُوره كُور

٤٦٤ كُرُزسِنْ چو اشعار اُقُيا عَرَبْ ٧٧ دَوانيتَه رقص اُورُبْ آيلرْ طَرَبْ

٤٦٥ دَواده بوشورش جُووَردُر نَشَكْ ٧٧ كه آدمده اُلمايه اُلُرْ اَشَكْ

٤٥٣ -- برنجى مصراعدهكى (بوين) كلمهسى (بُيُونِنْ) اوللميدر ياخود (ويزيلاريسه) اوقونمالىدر .
٤٥٤ — برنجى مصراع شويله اوللميدر (ندر چالغيده آكلاماز بام وزير)
٤٥٦ — شـويله اوللميدر (طولاو بيكى آغلايو بونلر دونرلر . ايكيلهيوب آغارلرُ وهم اينرلر)
٤٦١ — ايكنجى مصراع شويله اوللميدر . (خوش اونله اويور اويانور يوق‌كه مست)
٤٦٢ — شويله اوللميدر (سحركاه يلندن طاغيليرسه كل . روادر ولى اودون اويله دكل)
٤٦٣ — ايكنجى مصراعدهكى (كوزكوره) ياكليشدرطوغريسى (كوزكوده) اوللميدركه آيينهده ديمكدر
٤٦٥ — ايكنجى مصراعده (كه) كلمهسى (كر) اوللميدر

(١) يعنى : ديكلهين كيم ؟ بكا اونى بيلديرده بنده اوكا كوره « سماع » ى آكلاتهيم. يعنى : سماع ، استماع ايدهنه كورهدر . استماع ايدن عارف بالله ، عاشق ديدار رسول الله ايسه اونك سماعى كنديته كورهدر. اهل هوا ايسه سماعىده هوائيدر . (٢) طولاو = طولاب . بوراده صو طولابى . (٣) لاغ = لطيفه ، آلاى . خوراته.
اولاغ = پوستهتاتارى . بوراده مقصد تاتار حيوانى.

حكايت درين معنى

مكر بريكيت جوكْ هوس ايلمش ٧٧ نى اُوكرَنمكيچون دُزرمِشْ قمِش ٤٦٦

آتاسى قَقيُوبْ كِرُزمِشْ اُدا (١) ٧٧ دُدُوكينى آنُوكْ اُورُزمِشْ اُودا ٤٦٧

مكر بر كيجه دُدُكْ اُونى خُوش ٧٧ اِشِتْديو اندن روان كِتْدِ هُوش ٤٦٨

دِدِى دُدُوكا اُدَ اردُومِدى ٧٧ بوكز اوش بكا دُودُكْ اُرْدِ اُدى ٤٦٩

بِلُرمِيسِن اَيرُقسى اُولَنْ حالى ٧٧ نِچُون اُرُزكَنْ صَلَرْلَرْ قُولى ٤٧٠

اكا فيض بردُرلو قاپُو اَچَر ٧٧ كهسَرْيَرْ آليِنى جهاندن قَچَرْ ٤٧١

حلال اوله كيشِنُوكْ اُوينى ٧٧ كه طُپطُلُودُز ياردن قُويُنى ٤٧٢

كون اولاكه جان نا كَهان ويرَسِنْ ٧٩ يَكْ اول يار اياغنده جان ويرَسِنْ ٤٧٣

سَنْ اَغلاما آنيكِهِ (٢) اُلدُرد دُوست ٧٩ سَوِنكِمْ آلِنْ آلدِى قَلدِرْدُ دُوست ٤٧٤

اكر عاشِقيسَكْ اَزِتْما يولوكْ ٧٩ يُوغِلْ سَعْدِ بيكى غرضدن آلوكْ ٤٧٥

تعلّق حجاب اُلدُيقْ حاصلى ٧٨ عَلايِقْ اُوزِنْدِرْ بِلُوكْ واصِلى ٤٧٦

دَكيزه كِرُومايُو كَزْ زينهار ٧٩ صقين يوقسه طوفانه قَتْلَنْ اِى يار ٤٧٧

٤٦٩ — برنجى مصراعى شويله اوللميدر (ديدى دُدُوكِى اوده اوردوميدى)
٤٧٠ — ايكنجى مصراع شويله اوللميدر(نچون چرخ‌اورور كن صالارلرقولى).
٤٧٢ — برنجى مصراع شويله اوللميدر (حلال اوله اول كيشىنك اويونى)
٤٧٦ — ايكنجى‌مصراعدهكى(اُوزِندر) كلمهسى زانك فتحيله (اُوزَنْدِرْ) اوللميدر

(١) اود = جود وزننده اولورسه حيا وحجاب ديمك اولور. (يول) وزننده اولورسه آتش ديمك اولوركه مقصد غضب ديمكدر . ايكنجيسى دها مناسبدر قافيه (كيرورمش، اورورمش) افظلرندهدر .
(٢) بوبيتده (آكا) يرينه (آنى) قوللانيلمشدر. اسكى شعرلرده بو تعبير كورولور :
(بنى آغلاك بنى كيم سوكيلودن دور اولدم)

در مسكنت

٤٧٨ جو طبراقدر اصلوك بو كبر برق ٧٩ پس اشقلق ايت نتسكم طپرق

٤٧٩ كترما بشو حرصه طا تمغل ٧٩ جو طپرقسنو اودلين يتمغل

٤٨٠ بوين طرتبن اودقلدرزد باش ٨٠ دشب بيره طپراق اولد يواش

٤٨١ بوالدي اشق اول كوكا طتديول ٨٠ بو آدم يرادلدى دبو الد اول

٤٨٢ شو بر قطره يغمركه هيسج قدريق ٨٠ دكيزه ابر شيجك اوتند چوق

٤٨٣ ددي انده كم بو اولا بن كمن ٨٠ اكن يوغمو بلكه يقدن كمن

٤٨٤ جو كندوزنى باقبن كرزد خور ٨٠ صدف پرورش وبرزد حق نيتّه قور

٤٨٥ كچجك برز اوستنه روزكار ٨٠ الوز لاجرم كوهر شاه وار

٤٨٦ يوجلد جو كندويه اشق بقار ٨٠ واز الدجو يقلق قپوسن ققار

٤٨٧ اولولنى بوكا اشقلق قوان ٨٠ انوك كبى طامه بودز نزدبان

٤٨٨ نه دين صقليه دنيالكى درن ٨١ نتا تكربى بولا اوزن كورن

٤٨٩ طونن آرو طوتن اجينى پليذ ٨٢ نيجا اجماغه طوته بيله اميذ

٤٧٨ — ايكنجى مصراعك صوكنده‌كى (طپرق) كلمه‌سى (طوپوراق) كبى اوقونمليدر

٤٧٩ — برنجى مصراعده‌كى (بشو) كلمه‌سى (بوشو) اولمليدر

٤٨٧ — برنجى مصراعده‌كى (بوكا) كلمه‌سى (بوله) اولمليدر

٤٨٨ — برنجى مصراعده‌كى (دنيالكى) كلمه‌سى (دنيالغى) اولمليدر

اوزن يخشى صنمق يماندر اغا ٨٣ نجوك مثلكوك تكرليغا صغا ٤٩٠

صوغن بيكى طاعت يرامز اشا ٨٣ كتز عذر شايد يرينه دشا ٤٩١

دوشمز بونى استنه ياوزخلو ٨١ اولولنى ترك ايت اولا سن اولو ٤٩٢

قلوز اصلولردن اكت يادكار ٨٣ بو برسوز سعديدن ايشت اى يار ٤٩٣

يازقلوكه قرقا طرا تكردن ٨٣ يكيركن يارزق صالوس [1] ادن ٤٩٤

در بيان عدل وظالم (ج)

الولقده سوزيق نه ناموس كرك ٨١ يوجالكده قودغوبى اسن كرك ٤٩٥

الوبشلودز الولقدن اراق ٨٤ باش اولو بينسوزدر قبق ٤٩٦

الولز يرينه دلير المغل ٨٣ جوسرنجك اولمايه شير المغل ٤٩٧

دلزسنكه انجك اولا صاغ اسن ٨٣ ايق بصمه اندازدن طشره سن ٤٩٨

تفاوت ايدزم صو الساززلال ٨٤ قبى التون الدنجون ياسفال ٤٩٩

تفاوت د كول كنمسا طون اره ٨٤ يالنجق لنى يارشز كوهره ٥٠٠

كشيدر كشى اولمسا بزبولى ٨٤ اشكدر اشك اطلاس اولسا جلى ٥٠١

(ج) (ظالم) كلمه‌سى ياكليشدر دوغريسى (ظلم) اولمليدر

٤٩١ — برنجى مصراعك صوكنده‌كى (اشا) كلمه‌سى (اشا = ايشه) اولمليدر

٤٩٤ — ايكنجى مصراعده‌كى (رزق) كلمه‌سى (زرق) اولمليدر. (صالوس) ده (سالوس) اوله‌جق

٤٩٥ — ده (اسن) كلمه‌سى (اوص) شكلنده يازلمق دها مشهوردر

٤٩٦ — ده ايكنجى مصراع شويله اولمليدر: (باشى اولو بيل بينى‌سزدر قاباق) ياخود (باشى اولولردر بينسز قاباق)

٤٩٩ — ده (سفال) كلمه‌سنك سينى مفتوح اوله‌جقدر

(١) زرق ، سالوس = ريا

٥٠٢	نه وز کر زبونك دلی طتلودر	٨٤	چوخصمك دشا مستلقی یتلودر (١)
٥٠٣	آلوك ایرجك دشمنوك بوین اور	٨٤	کوکل توزنی فرصتوك صویی یور

درمرتبت احسان

٥٠٤	چوشاه منکر اشلاره آدا قدم	٨٥	کم اورو بلا امر معروفدم
٥٠٥	یکز (٢) صرمسق نیجه قوقرسه کل	٨٥	بصر جنك (٣) اونن جالینجق دهل
٥٠٦	آلوکدن کلورسه نهی ایلك	٨٥	ایدی کور طرتمغل هیچ امك
٥٠٧	اکر کلمزیسه دلوکله دوش	(٠٠)	که اوکوذله خلق اوکر پیتر ایش
٥٠٨	جودیلوك آلوك قلمیا قوتی	٨٥	ارنلر طوتیجی اولزهمتی
٥٠٩	اور دشمنوك دوست ایلوکله	٨٦	یوزلغیله دوست دشمن اولا
٥١٠	کشی اورس بکی قات اتسا یوز	٨٧	دپارا (٤) جکوج زخمی یریوز
٥١١	بکوکله اریلشمه طتغل اکت	٨٧	اکر اول قتی طوتساسن سهل طوت
٥١٢	طبی ال آلزکم دلی طتلودر	٨٧	یاوز خولنك ایشی طب یتلودز
٥١٣	اشت سعدنك طتلو سوزنی بول	٨٧	ترش یزلری یاده اجلقدا اول

٥٠٢ — ایکنجی مصراع شویله اوللیدر . (چوخصمك دوشه سستلك یاتلیدر) . مطبوع بوستانده (سستی بکن) یاکلشدر دوغریسی (سستی مکن) اولهجقدر .

٥٠٣ — برنجی مصراعده (بوین) یرنده (بوینن) اوللیدر .

٥٠٤ — (آدا) کلمهسی (آته) اوللیدر (امرمعروف) دخی (امر معروفه) اوللیدر.

٥٠٥ — (جنك) کلمهسی (چنك) اوللیدر .

٥١٠ — (زحتی) کلمهسی (زخمی) اوللیدر .

٥١٣ — ایکنجی مصراع شویله اوللیدر (ترش یوزلییه دی آجیلقدن اول)

(٠٠) — مطبوع بوستانده بوبیتك اصلی اونودولمشدر یازمهلرده وار شویلهدر : وکردست قدرت نداری بکوی، که پاکیزه کردد باندرز خوی .

(١) یاتلو = کوتو . (٢) ییکر = باصار، باصدیرر، غالبکلیر. یعنی کل نهقدر کسکین قوقارسه قوقسون ؛ قوقوسی نهقدر چوق اولورسهاولسون ینه صارمساغك قوقوسی مبارك کلك قوقوسنی باصدیرر. (٣) چنك = معروف اینچه سازدر. (٤) دپارا = تپهسنه دوغرو . صوکندهکی (را) حرفی (اوزره ، ایچره) کلهلرینك آخرندهکی (ره) قبیلندن .

٥١٤	ایچ ایرمقدن ایلی صو دکلا بنی	٨٧	قشی چتلونوك ایچما جولا بنی
٥١٥	حرامدر یمك اول کشینوك آشن	٨٧	که سفرا یکی قرشو بوزه قشن
٥١٦	طتا یمکه یوقدر طوارك ملوك	٨٧	قنی باری سعدیلین خوش دلوك

درصمت خلق درعزت نفس مردان

٥١٧	هر ایلوك یرنجه کرك دشاوز	٨٩	یوزلاره ایلوکدز ایکن یوز
٥١٨	نوز کر دبالیشه کزباش کرك	٨٩	یوز کیشنوك باشنه طش کرك
٥١٩	دمزون رعایت موافق دکا	٨٩	کرم غیر اهلنه لایق دکول
٥٢٠	یوزلاره هیچ ایلوك ایلمه قاج	٨٩	که احمق دکرشور یزده غاج
٥٢١	اریلش قتیلرله اولدز یکی	٨٩	صغمز ات ازقاس جتوك بکی
٥٢٢	سن ایچزما قازلوجه صو یاوزا	٨٩	که ایچورسن اینوتن یاز بوزا

دراوصاف خودبین

٥٢٣	اولر تکردن یا که یول بلدلز	٩١	که محنت اقینه اوماج الدلز
٥٢٤	یواش اول سکپلزسا کرکوك دکن	٩١	کوکل اهل طرتز فضولز یوکن

٥١٧ — برنجی مصراعده (دشاوز) کلمهسی (دوشهاوز) اوملیدر

٥٢٢ — ایکنجی مصراع شویله اولمق ممکندر (کر ایچورهسك ینوتن یاز بوزه) .

٥٢٤ — برنجی مصراعدهکی (کرکوك) کلمهسی (کوزکك) اوللیدر

ینت ، یوت ، یانوت = مکافات ، عوض ، ثواب معنالرینه کلور

٥٢٥ حیاسزلق اِدَندز اُتیزن اُوِینْ ٩٠ نِتا قایرا اَیروغك یوز سُوِینْ

٥٢٦ کِمْ اُصلو اِسا دشمنیجون نجی ٩٧ که دِل باغِن آیلایه هنکابجی

٥٢٧ کر اَیسَمْ اُتُرْدی اِشِنْ صَقْلدی ٩٧ یُوزْلَرْ دِلِنْ کَنْدُیا بَغْلدی

٥٢٨ طوبی بُودَغِنْدَه یَمِشْ دِکْدی ٩٢ دِلَكْ تُخْمِنْ اولکِمْ بوکُنْ اَکْدی

٥٢٩ اِرادَت دِدُوکُوك سعادت اُلُرْ ٩٢ کشی قوللغیله سعادت بُولُرْ

٥٣٠ سَنْ اَیدِنْلِنی اُلْ کِسنادن اُوم ٩٢ که ایچنده سُوزاولا نیتا کەمُوم

در بیان اهل سعادت

٥٣١ قیامتدن اُولُرسا قُرْخُكْ سَنُوكْ ٩٨ چوسندن کِشی قُرْقه کَسْنکِل یَنُوكْ

٥٣٢ کَلُرسا سَکاحاکِمُوك سُوز سَخت ٩٦ آکُلْ (١) سُیْلَه محکومه ای نیك بخت

٥٣٣ نیجا هیبتیله آقاریسا سَیل ٩٣ باشی آشغا اَیلَرْ اَنیشَه مَیل

٥٣٤ چوذرّه ایکَنْ خُورُ مِسکِنْ دُشَرْ ٩٣ کُونَشْ طُوغِجَقْ باشی کُوکْدا آشَرْ

٥٣٥ نه خلقُوك کُزینه صِغا اُلْ کشی ٩٧ که کَندوزن اُولُو لَمَقْدُرْ اِشی

٥٣٦ اَشَقْلِقْ ایده کُورُ اُوکُوکی دیرْ (٢) ٩٨ اَشَقْ بُودَغُوكْ یِمِشِنْ کِمْسَه یِیر

٥٢٥ — برنجی مصراع شویله اوللیدر (حیاسُزلِق ایدن اوتیزن اوین)
٥٢٦ — دوغریسی شویله اوللیدر (کیم اوصلی ایسه دشمنیچون نەجی. کەدیل باغین ایلیه هنکامەجی).
٥٢٧ — برنجی مصراعده کی (صقلدی) یرنده (صاغلادی) اوللیدر .
٥٢٨ — برنجی مصراع (طوبی بوداغندن یمیش دوکەدی) ویاخود (یمیش سیلکمەدی) اوللیدر
٥٣٤ — برنجی مصراعده کی (مسکن) کلمەسی (مسکین) اوللیدر

(١) آکول = کاف نونی ایله : آغیر ، یاواش . (٢) اوکوکی دیر = (کاف یائی ایله) عقلکی باشکه طوپلا

٥٣٧ اَلْ اَلتِنْدَ غیلارُ کِی ایتمه کُوج ٩٨ که دَوران اَلِی اوستن اُولُرصُك اُوج

٥٣٨ شُول اُولو که کَنْدُیِ کیجی کُوره ٩٩ اِلِكِ عالم اِچره اُولِقْ سُوره

٥٣٩ اُل اُختُنْ (١) اُولاسِنْ عزیز اُولو ٩٩ که سن کَنْدوزُ کی کُورا سِنْ اَلُو

٥٤٠ سْن اَیلُوكْ اِیدُودِنْمه بَکْلَه حَیا ٩٨ اول اَیلُوكْ کُورَنْ بیرِنه بیك دِیا

٥٤١ اکر حصم دیدُکی سِنْ قابُویُوق ٩٧ وکرنی قغِل سَیْلَسِنْ اَنی چوق

٥٤٢ بر اَبلَهْ اکر مشکجون کَنْدَه دیر ٩٧ سَن آسوده اول پرا کنده دیر

٥٤٣ صُوغانیجُون اُلْمایَه ایدرسا لاغ ٩٧ صُوغَنْ کِیبِ هم اولا کنده دماغ

٥٤٤ بوعالمدن اول کمسنه ایده باك ٩٩ که هر بر اَیَقْ اَلْتِنَه اولا خاك

٥٤٥ اِیْ اُولکِمْ بِزُم طپرق اوزره قَدَمْ ٩٩ بَصَرْسِنْ اَکا دُزْ بزی دمبدم

٥٤٦ اکر سعدی طبرق اُلد نُولا ٩٩ چو دِزلِکده طپرغیدی هَمْ هَلا

٥٤٧ زبون دُشدِ طپرقده طُولنْدِ اُلْ ٩٩ چُوکُزْ یِلْ کیبی جوره طُولَنْدِاُول

٥٤٨ جو طبرق اَنی پیا وُقاوُرَه ٩٩ یِنا طُپْرَغی یِلْ کُوکا صاوُرا

٥٤٩ کلستانده مَغْنِی کلی بِتْدِ چوق ٩٩ اکا قرشو بلبل کبی اُوتْدِ جوق

٥٣٧ — برنجی مصراعده کی (کی) اداتی (که) اولەجقدر
٥٣٨ — برنجی مصراعده کی (کیحی) کلمەسی جیم ایله (کیجی) اولەجقدر
٥٤٠ — برنجی مصراعده کی (ایدودنمه) عبارەسی (ایتوطینمه) اولەجقدر
٥٤١ — برنجی مصراعده کی (حصم) کلمەسی (خصم) اولەجقدر؛ (قابو) کلمەسی (قایو) اولەجقدر
٥٤٣ — برنجی مصراعده کی (اُلما) لفظی (اَلْما) اولەجقدر
٥٤٤ — برنجی مصراعده کی (ایدەباك) عبارەسی (اولەپاك) اوللیدر
٥٤٥ — ایکنجی مصراعده کی (اکادر) عبارەسی (آکەطور) شکلنده اوللیدر
٥٤٦ — برنجی مصراعده کی (الد) کلمەسی (اولورسه) اوللیدر
٥٤٧ ایکنجی مصراعده کی (جوره) کلمەسی (چوره) اوللیدر

(١) اوختون ، اوخت = وقت

٥٥٠ بنوك كيب بلبل الب طاك دكل ٩٩ اكر سينى اوستنده بيترسه كل

درسعادت

٥٥١ سعادت ندز تكر بخشايشى ٩٩ كوجا كورب انى بولمز كشى

٥٥٢ جو دولت سكا اليا كوكدن ٩٩ كجوزما اكا ارمكى او كدن

٥٥٣ نه قارنجه مسكين الب غصه يير ٩٩ نه رزقن بلز نيجا كوجيله شير

٥٥٤ اكر عمرك اولورسا غصه يوق ٩٩ يلان صقميا سان كچمايه اوق

٥٥٥ عمردن اكر قلمامش اوله بهز ٩٩ هم الدوره ترياك نيتا كه زهر

حكايت درين معنى

٥٥٦ طتب صنجلو كزد اول بر كجا ١٠٢ طبيب انى كرد بو ديد نيجا

٥٥٧ ازم ييرغن پيله ييرو دقز ١٠٢ الور كيجه ايرتايه نيتا چقر

٥٥٨ كه اوق دمرنى سينى اتسه باش[١] ١٠٢ يك اندن كه معده طلا سكمز[٢] اش

٥٥٩ بغرسقده ايلرسا لقمه پيچ ١٠٢ تمامت اولر جاهلوك عمر هيچ

٥٦٠ قضا اوق طوقنجق چات چات ١٠٢ يالن تن كيرسا چقال [٣] قات قات

٥٥١ — ايكنجى مصراعده (كورب) كلمه‌سى (كيروب) اولمليدر

٥٥٢ — ايكنجى مصراعده (ارمكى) كلمه‌سى (ايزمكى) اولمليدر

٥٥٦ — برنجى مصراع شويله اولمليدر (طوتوب صانجو ياتمادى بر كورد كيجه)

٥٥٧ — برنجى مصراعده (پيله) كلمه‌سى (بنيله = بونيله) اولمليدر

٥٥٨ — برنجى مصراعده‌كى (سينى) كلمه‌سى (سينه‌يى) اولمليدر

٥٦٠ — ايكنجى مصراعده‌كى (كيرسا) كلمه‌سى (كيرسه) اولمليدر. مقصد قضا اوقى چات چات طوقونديغى زمان بر كيمسه قات قات چوقال كيسه ينه چيپلاق صاييلور ديمكدر

(١) باش = ياره . (٢) سيكمز = كاف غنه ايله : هضم اولونماز .
(٣) چقال ، چوقال = ايچى ايپك خرقه .

طبيب اول كيجه جاندن الدبرى ١٠٢ دخى قرق يل اول طرد قلدردى ٥٦١

اجل اوجق سوكو[١] جوشن[٢] بوزار ١٠٢ اجل سز يلنجاغى نيتا جزر ٥٦٢

اكر طالعوك يارساپى وايج ١٠٢ يالنجقله كسمايه سنى قلج ٥٦٣

ظفردن چو كرمايه مفتاح اله ١٠١ نتا فتح قاپوسى صينه هلا ٥٦٤

طوز كم يرى الا طاغ يبان ١٠٣ هيچ آدم اليمايه اكرادبان ٥٦٥

حكيملر كلزلار رسه رومدن ١٠٣ ايد اما يلز بالى زقومدن ٥٦٦

سليجك پصى كوز كودن[٣] كده ١٠٣ طشى كمسه نيتا كزوكو ايده ٥٦٧

نيجا وبرسز كول سكوتدن بدق ١٠٤ ايلى صويله زنكى الماية اق ٥٦٨

چودنمز كرو اوق آتيجق قضا ١٠١ او اوقه كرك قلقن اولا رضا ٥٦٩

شو صودا كه هر كز بلزمز اجى ١٠٤ ندى بپله يوز كوج كشينوك كوجى ٥٧٠

دلزيره التركمى قضا ١٠٤ كميده نور قاقسا كذ خدا ٥٧١

دوا كوشكى ديدى اناسنه ١٠٤ كه‌يت دكلنو طالعوكى سينه ٥٧٢

الومدامسه ديد بويندرق ١٠٤ نه‌يوك طرتدم نه اولادم ارق ٥٧٣

٥٧٣ — برنجى مصراعده‌كى (الومدامسه) كلمه‌سى (المده‌ايسه) اولمليدر

[١] سوكو = كاف نونى ايله : سونكو . [٢] جوشن = زره . [٣] كوزوكو ، كوزونكو ، كوزكو ، كورونكو = آينه .

٥٧٤ دكلدر الومده بنم اختيار ١٠٣ كه كندوزمى ايليم بختيار

٥٧٥ كوزتما سن اى سعدى كمسه الن ١٠٤ كه حق رزق ويروب بسيلز قلن

٥٧٦ اچا مشكلوكى درشمك نچا ١٠٤ كرث اول بغلر اولور ايسا كم اچا

٥٧٧ اكا طپ قوقاپولر ايشت بنى ١٠٤ اكر اول قوا كم اوقيا سنى

٥٧٨ كر اول تاج اروريسا قلدر بشى ١٠٥ وكرنى اميذ اوز واكسك قشى

دربيان عبادت

٥٧٩ عبادتده اخلاص الرسا ايو ١٠٥ وكرنى قوور قيد الوكى يو

٥٨٠ ديدم ازلكوك وارسا فاش ايتمكل ١٠٥ ادبجك مخنث لين كتمكل

٥٨١ بكون سن ورن كوستروكر يارن ١٠٥ انتمايه كم كوسترسا وارن

٥٨٢ كه‌چون عاريت طنلرن صويلر ١٠٥ اكا اسكجه قفتانن قويلر

٥٨٣ قسانيسك اغجدن ادنمه ايق ١٠٥ كم اوزن صنا يوررکن يياق

٥٨٤ اكر دزتلز باقره كومشى ١٠٥ يرز خرجه اكلامزيسا كشى

٥٨٥ سن التون صوا ما اى جانم يولا ١٠٥ كه صرّاف كوريجكز انى بلا

٥٧٨ — ايكنجى مصراعده‌كى (اكسك قشى) تركيبى شيمديكى املاايله (اكسه‌ك قاشى) طرزنده يازلمليدر

٥٨١ — ايكنجى مصراعده‌كى (انتمايه) كلمه‌سى (اوتانمايه) اولمليدر

چو قلب الا التون صلمزلز اودا ١٠٥ كر التون اكر باقر اود فرق ادا ٥٨٦

اولز كم اشوكا كوكل وزدلز ١٠٥ هنز طشرغى نقشوكى كوزدلز ٥٨٧

نه قيمت شنوك بيكى كوكجك قلا ١٠٥ كه طونى اچنده تنى پس اولا ٥٨٨

دغل ليغيله اوچمغا كمسيا ١٠٥ نتا كيره نيل يوز اچر چون اسا ٥٨٩

طمونك انختاردر بلسن ١٠٥ نمازك كه خلقى كورب قيلسن ٥٩٠

بيق بل تكلف سز اولن كشى ١٠٦ يك اندن اچى زشت اولاخوب [1] طشى ٥٩١

شوكمسا كه خلقوك قپوسن دكا ١٠٦ قيامتده مزد اكا نيتا دكا ٥٩٢

سرب عمركى ايتمكل انتظار ١٠٦ كه بولاسن اسكى طون [2] اچنده يار ٥٩٣

يارى طغرو بول منزلى آلسن ١٠٦ وكرنى اوميذك اوزب قالسن ٥٩٤

دولاب اوكوزى كوزبغلو ندا ١٠٦ دنوكون يكورب نه يره كده ٥٩٥

كر اولمايه اخلاص كلبى سنوك ١٠٥ زبونلك اچنده قلبسز جنوك ٥٩٦

كوكى محكم اغاجى دكمكل يره ١٠٦ تمزلا [3] كون اولا كه يمش ورا ٥٩٧

كر اولمايه كوكده اصلو طمز ١٠٦ قوپرز پيرق اندن كشى نه اومز ٥٩٨

٥٨٩ — شويله اولمليدر (دغل ليغيله اوچماغه كيم ايسه . نيته كيره‌يل يوز آچارچون اسه)

٥٩٤ — برنجى مصراع شويله اولمليدر (يورى طوغرى يول منزلى آله‌سك)

[١] (خوب) لفظى لسانمزه (طوب) وزننده مدسز، اشباعسز داخل اولمشدر. فضولى‌نك اكثر اشعارنده بويله‌در.

[٢] طون = على الاطلاق لباس [٣] = تمرلا = تيمارله، تربيه ايت، اصلاح ايله.

٥٩٩ رِيايه محل قومه قامو عُمرُ ١٠٦ كه يُوصُونك اُولُ دِبنده چمُرْ

٦٠٠ چو بَنْ اُولوَنْ كزلوجه نابكار ١٠٦ نه ناموس قلا اُوجَقْ آشكار

٦٠١ اكر كوهرُكْ اولا اِتمه تلف ١٠٧ اَنى كزلَيُو كُرْنتا كم صدف

٦٠٢ كَكَزْدُزْ (١) دِكُبْ خرقه صَمَق رِيا ١٠٦ اكر صاتا بيلورا يسك تَكْرِيا

٦٠٣ نه بِلمك يَرْ طون اچنده نه وار ١٠٦ بيلور بِتُوكِي (٢) اُلَكه يازو يَزْ

٦٠٤ طَغَرْجُقْ طُلُويدِي نه وزن راه ١٠٦ ترازو قُرُبْ عدل اِداريدِ شاه

٦٠٥ رِياجى كم اُلمِشِدى دين فروش ١٠٦ طَغَرْجُوغنى كوردلو ايجى بوش

٦٠٦ چو سَنْ طاعته يُوز اُراسِن اى يار ١٠٧ اكر جبرائيل اَكْلامَيا يَرازْ

٦٠٧ سكا سعدى اُغْلِي كيب خوش اُكتْ ١٠٧ وِيرُرْ سَنْ آتاكْ اُوكُودِي كيبِ طُوت

٦٠٨ بُوكُنْ اُوكُتْ اِشتَماسَكْ اُوشْ دِرِنْ ١٠٧ پشيمان اولا سُوكِي بِلَكل يَرِنْ

٦٠٩ يَكيرَكْ اُوكُنجِي كَرَكْسا هَلا ٩٤ نه بِيلَمْ كه اَيِلُوكا (٣) نه كَلا

درقناعت وشكر

٦١٠ بِلُوزْ تَكْرِيِي اُولَكه طاعت اِدَرْ ١٠٧ اوزى طالعينه قناعت ايدر

٦٠٤ — برنجى مصراع شويله اوللميدر (طغرجق طلويَلْدِى نه‌زادِ راه)

٦٠٩ — شويله اوللميدر (يكيرك اُوكُوتْ جى كركسه هله . نه‌بيله‌م كه ايلَكُوكه نه‌كله)

[١] ككز = (ببك) وزننده ، كاف‌فارسى‌ونونيلرك فتحيله‌قولاى، آسان . [٢] بيتو ، بيتوك = مكتوب. يازيلى كاغد . [٣] ايلُوكا ، ايله‌ووكه = قارشيكه ، ايله‌يوكه . اوككه

بَيقْ بِلْ قناعت باييدِز اَرى ١٠٧ دِمرْوَنْ كه‌عالمده چَورا يُرِى ٦١١

دِكَنْ دِرمَكا كَزما جوْرا يَكا ١٠٧ كه يُولِنْسا طَشْ اُوتْ ياپشمَزْ اكا (١) ٦١٢

سن اُضلُويِسَكْ بِنلَما كَلْ تَنى ١٠٧ كه بِنلايِجَكْ اُلْدُرُزْ اول سنى ٦١٣

هلا بِنْدِ كُوكْ اَتْدُو ايكَنْ تُسُونْ ١٠٧ صَقِنْكِمْ اَلُوكْدَزْ باشِنْ جَكمسُونْ ٦١٤

كَزْ اُجقُونَسِنْ (٢) دِزْكِبِى اَكْسُزِنْ ١٠٧ دُوكا قانُكِى اُلْدُرَه كَكْسُزِنْ ٦١٥

براَزْ بسلمش قُرد يوْرُوسِنِى ١٤٨ چُو بُويِيدِ پارالادِ اِسِّنِى ٦١٦

هنر بِنلَزْ اُولُزْ اُوكُتْ اَسْلَيِنْ ١٠٧ هنر سَمِرْ ديمايه تَنْ بَسْلَيِنْ ٦١٧

آدم اِجُوذِكر ايچون بِلمش اول ١٠٧ يه اَتْمَكِمْ طُلْدُزْ مَغيچوندر اول ٦١٨

طَغَرْجُقْلِنْ طبطلو اُلْسا بَس ١٠٧ آيَقْ آدَه كُوجِنْ كَسيلِزْ نفس ٦١٩

تنى بَسْلَيِنْلَرْ بِليمَزلَرْ اُوشْ ١٠٨ كه حكمتدن اُولُرْ طُلُو مِعده بوش ٦٢٠

اِكِ كوز طُولمادِيُو بِزْ قَرِنْ ١٠٨ بَغَرْسُوقْ بوش اولدوغ يِكدر دِرِنْ ٦٢١

نِتا طولا كر طُلْدُرَه بايزيد ١٠٨ چاغيرر طمو كبى هل من مزيد ٦٢٢

دنِى وِرمادُنيايه اُلْمزْ اَبِى ١٠٨ اَشَكْ يَچون صاتمغل عيسَى ٦٢٣

٦١٢ — برنجى مصراعده‌كى (كه‌يولتسا) ياكلشدر دوغروسى (يووالانسه) اوللميدر .

٦١٤ — برنجى مصراعده‌كى (آتدو) ياكلشدر دوغروسى (آتْدُورْ) اوله‌جق .

٦١٧ — ايكنجى مصراعده‌كى (سمرديمايه) كلمه‌سى (سَمْرِيديميَه) اوللميدر

٦١٨ — برنجى مصراعده‌كى (ايجو) كلمه‌سى (ايچيدر) اوللميدر

[١] ترجمه‌سى مبهم دوشمشدر . اصلى شودر :

سكونى بدست آوراى بى ثبات — كه‌برسنك كردان نرويد نبات

[٢] ايجقونمق = قوپارمق . (كسيختن)

٦٢٤ مکر کزمدك انی کم قردقوش ١٠٨ دوشمز طوزغا حر صیجون اکش
٦٢٥ شو قپلانکه ارسلانه وزمز بین ١٠٨ طوتیلز طعام اولسا سیچنلین
٦٢٦ سیچن کیب پنیر یما کل صقن ١٠٨ کشینوك یرپسك پیاسن اقن
٦٢٧ قناعت قلو نفس ازنسنیا ١٠٨ که سلطان درویش رزقن پیا
٦٢٨ دلك ایلیو خسروه طوتمه یول ١٠٨ طمع بریکاقو وخسرو سن اول
٦٢٩ املك استرپسا کو قرنك طوقن ١٠٨ بنوکو انوك قاپوسینی طوقن
٦٣٠ شو عارف اولا آدمیلر یکی ١٠٧ که شیٔ لله اده طمع کسمکی
٦٣١ چو نفس دیا انی وزبون وز ١٠٨ اویب اکا طوقنمایه ذزلو یر
٦٣٢ قناعت ادز کشیدر سرفراز ١٠٩ طمع باشو قلدزمنی هیچ قماز
٦٣٣ طمع حرمتی کیدرور دکز ١٠٩ ایکه بنجو غیجون برآوخ کوهر
٦٣٤ ایچ ازمق صوینی بلا جکمکل ١٠٩ یوزك صوینی قارجون دوکمکل
٦٣٥ تنعم اداسن مکر صبر ادب ١٠٩ اوشنما قپودن قپویه کدب
٦٣٦ چو کمسا طمع هر کشیدن ازز ١٠٩ قلکون دیو کمسه بیتی یازار

٦٢٧ — برنجی مصراع شویله اولملیدر (قناعت قیل ای نفس آز نسنه‌یه)
٦٢٩ — شویله اولملیدر (یملك ایستر ایسه‌ك وقارنك طوقین . بونك وآنك قاپوسنه طوقین)
٦٣١ — ایکنجی مصراعده‌کی (طوقنمایه) یاکلیشدر (طولنمایه) اولملیدر
٦٣٢ — ایکنجی مصراع شویله اولملیدر (طمع باشی قالدیرمغه هیچ قوماز)
٦٣٦ — ایکنجی مصراعده‌کی (کمسه) یاکلشدر (کیمه) اولملیدر

توقع سنی هر آردن سورا ١٠٩ سور آنی سنی سوزمسون ای سرا ٦٣٧
براهل آدمی صیمه طتدی مکر ١٠٩ ددیلر دلا کل فلاندن شکر ٦٣٨
ددی اولدغی اجلغیله اکش ١٠٩ یك آندنکه اول یوزنی ایده ترش ٦٣٩
شکر آجی اولا آغودن بتر ١٠٩ وررسا شوکم یوز سرکه صتر ٦٤٠
اچم سز کمی بل سوزم غورنی ١٠٨ که حلوا جنوك جکمیم جورنی ٦٤١
ایدر نفس اماره خور آدم ١٠٩ اولن عقل وعزت اکا آدم ٦٤٢
بر ایچم اچرسك جهان اچر صو ١٠٩ کراسن بودوران النداگیو ٦٤٣
چو صبر ادمزسن الوك الساطار ١٠٩ کشکش کونی خرجو کده بکله شمار ٦٤٤
قرن فرنه هردم اود آتمق ١٠٩ بلا اولا بلمایب اج یاتمق ٦٤٥
اوکش ییجی قرن یوکن چکر ١٠٩ یوزی صوین اجقسا قیغو دکز ٦٤٦
بوغز اکدسی (١) اولن آدم دکل ١٠٩ قرن اولسا طار یکر کم کوکل ٦٤٧
قرندر ایق طوتساغی ال بنی ١١٠ بوغز یاسری تکریادر بنی ٦٤٨
چکورکا یندك قرندو یورپر ١١٠ قرنجه ایاغندن الب سرپز ٦٤٩

٦٣٩ — برنجی مصراعده‌کی (اولدغی) یرنده (ئولدوکم) اولملیدر
٦٤٢ — ایکنجی مصراع شویله اولملیدر (اولان عقلی عزت آکا ایده‌می)
٦٤٤ — ایکنجی مصراعده (شمار) کلمه‌سی شینك ضمیله (شُمار) اولملیدر
٦٤٦ — ایکنجی مصراعده‌کی (دکر) کلمه‌سی (دوکز) اولملیدر
٦٤٧ — ایکنجی مصراع شویله اولملیدر (قارین اولسه یکرکمی طار یا کوکل)
٦٤٨ — (طوتساغی) کلمه‌سی (طوشاغی) ، (یاسری) کلمه‌سی (یسیری = اسیری) اولملیدر .
٦٤٩ — برنجی مصراع شویله اولملیدر (چکورکا چویندك قاریندور یورور)

(١) اکدو = سوم سوك . فارسیسی (لتنبر) در « جامع الفرس ، بحر الغرائب »

٦٥٠ بز آرى كوكل سن الـكدز هلا ١٠٨ قارن طلماز الاكه طپراغله

٦٥١ آريسك ايرى يز اوستينه سن ١١٠ يز اوپو زلو (١) اِستما كسه‌دن

٧٥٢ قزانب كز ازپا چرا كن ييم ١١٠ يلك اولـكم كربما اجقدم ديم

٦٥٣ زهى قيغلو يتدى اول هركيجا ١١٠ كه آيرق اشن كوزده جون آجا (٢)

٦٥٤ آرو صقدوغنه دكرمى شوبال ١١١ قناعت ادب بكمزوكى پى ال

درعطاى حق كفتن

٦٥٥ ادى بيلز آخز كونى يازدن ١١١ كه هركون ورز رزقى بر آردن

٦٥٦ شوكم آنه قرننده اغلن دزر ١١١ بيق عمر يو رزق بپله يزر

٦٥٧ بشارز هركه‌قول صاتن الا ١١١ بشرمزم اولـكم يرادو بلا

٦٥٨ شو دكلو حقايوقم تـكيك (٣) ينا ١١١ كه قولك اولا كندو مخدومنا

٦٥٩ دى درويشه كم شاه طپسا كرك ١١١ كه اندن درز شاه درويشرك

٦٦٠ كدا يز بر اتمك طير قيد يوق ١١١ ملك ييدى اقليم يز ويار طوق

٦٦١ ايلى كونى (٤) بكلامك (٥) اولر بلا ١١١ آديدز كدا كرچه اول شاه اولا

٦٥١ — برنجى مصراع شويله اولمليدر (ار ايسه‌ك اويو يرك اوستنده سن)

٦٥٧ — برنجى مصراعده‌كى (هركه) كلمه‌سى (اوكيم) اولمليدر

[١] زيلو = كيليم نوعندن [٢] آجا = آجيقه [٣] تكيه = اعتماد، كووه‌نمك [٤] ايل كون = ملك، وطن، اقليم . [٥] بكلامك = محافظه .

كدا يوك كه اولمايه اوجنده پول ١١١ يك اول پادشاهدن كه قانع دكل ٦٦٢

رعيت كه‌دنج اوله اول كاه كاه ١١١ يترا آيلا فارغ كه كوشكنده شاه ٦٦٣

اكر پادشاهدر وكر اسكجى ١١١ آتر طاك دوكنسا اقشم اوجى (١) ٦٦٤

جواتقو سكا كوستره دست برد ١١١ چه تختنده سلطان يازيده كورد ٦٦٥

صو يولنده او يماغل اى همام ١١٢ كه هيچ اولمز اشبو عادت تمام ٦٦٦

كفايتمى ياعقل تدبير راى ١١٢ كه يولجى يول استنده يايه سراى ٦٦٧

بلپمزد قارون الو بن برنج ١١٢ كه صاغلق بجاغنده دزد رلو كنج ٦٦٨

اصلسز كشى كرجه قارون الا ١١٢ همان نقيشى ياوز ملعون اولا ٦٦٩

كريموك نوز اولمسا اتمكى ١١٢ انوك نفس قومز كرم اتمكى ٦٧٠

لئيم اولولقدن دشيجك يره ١١٣ ايكن ازذشرن الـكه كر و طوره ٦٧١

اكر كوهر يسك جودشدك يره ١١٣ نتا قويه ضايع سنى روزكار ٦٧٢

نجاما كسك (٢) يول يوزينه دشا ١١٣ كشى بتمز اكا چوكلمز اشا ٦٧٣

دوكيلرسه التوندن انده اوق ١١٣ بجد استيالر طتوبن چراق ٦٧٤

٦٦٢ — برنجى مصراعده‌كى (كدايوك) كلمه‌سى (كدانوك) اولمليدر .

٦٦٤ — ايكنجى مصراعده (دوكنسا) يرنده (دوكندكده) اولمليدر

٦٦٦ — ايكنجى مصراعده (عادت) يرنده (عمارت) اولمليدر

٦٦٩ — ايكنجى مصراعده (نقيشى) يرنده (نفسى) اولمليدر

٦٧٢ — برنجى مصراعك صوكنده‌كى (يره) يرنده (اى يار) اولمليدر

[١] اصلى شودر :

اكر پادشاهست وكرپينه دوز چوخفتند كردد شب هردو روز

[٢] كه‌سه‌ك = طاش وطوپراق پارچه‌سى .

٦٧٥ كشيده كرك اوله درلو خصال ١١٣ كلو كيده طورر اولوغ مال

٦٧٦ يل اون ا كه آى اوش كرنسن باغى ١١٣ كاه اوزم ويرركاه دكز يتبرغى

٦٧٧ جوكز كوك اولا صاحجون يمه غم ١١٣ دوكيلورسه اول كرو بيته هم

٦٧٨ اولو كون بكيدز كه بولت اويا ١١٣ حسود اوده بكزركه دوشرز ضيا

٦٧٩ بولتدن كونش يينه جيقا بيلور ١١٣ ولى اود صونوك اچنده قالور

٦٨٠ سن اوشتمه ظلمتدن استه نجات ١١٣ كه ظلمتده بولنز آب حيات

٦٨١ مراذ كدن اميدك اوزمه اغا ١١٣ كيجه يكلودز كمبله نه طوغا

درصفت پرهيزكار

٦٨٢ كشى ايتسا نفسى دلا كن حرام ١١٤ تمام ارلك اولدر نه رستم نه سام

٦٨٣ سكا شهرت حرص بنلك روان ١١٤ طمارنده قاندرز كوذ كده جان

٦٨٤ بو دشمنلر اولرسا سكا قوى ١١٤ بوين ورمايوب يغملرلز اوى

٦٨٥ سياست كوزتماسه سرور كشى ١١٤ نتا دشمنى يكمك اولا اشى

٦٨٦ كشى لك سن آيلا مكل ناكسه ١١٤ ايدرسك ايش ايدا كه سينى كسه

٦٧٥ — برنجى مصراعده (درلو) يرنده (كوركلو) اولمليدر

٦٨١ — (اميد) كلمه‌سى شدّه ايله اوقونمليدر

٦٨٣ — ايكنجى مصراع شويله اولمليدر (طماركده قاندر وكوده كده جان)

آتا كينه هر كم اياغن دره ١١٤ باشى هيبتيله كوك اوزره اره ٦٨٧

دلوك طت اى اضلو وكزما الم ١١٤ يبق بيلكه دلسوزه يوقدر الم ٦٨٨

شوكم سرى بكلايه سرذن تجز ١١٤ صدف بيكى انجويه اغز اجر ٦٨٩

چوسن سيلمك استياسن مدام ١١٤ كشى سوزن اشتمياسن تمام ٦٩٠

طرپمقمى يك سوزده بلمك صواب ١١٤ يا بيهوده فى الحال ورمك جواب ٦٩١

سوزيله الور آدميده كمال ١١٤ سن الميو كور ناقص پايمال ٦٩٢

قاج آندنكه سيلايلز ارجه سز (١) ١١٤ اوكت برسوزك يككه اون ارجه سز ٦٩٣

يوز اكرى اوق آتدكه الدى تلف ١١٤ بر اوق طفرو آتكم اراسين هدف ٦٩٤

تجذ ايله ديوار اوكنده لاغ ١١٥ كه ديوارك اردنده الر قلاغ ٦٩٥

نتا كشى سوز سيلر اوغرلين ١١٤ كه فاش اولجق اوله آين بين ٦٩٦

بلور اضلو اغزينى طتمق هنر ١١٥ كورر مومكى ديل اوجندن سنز ٦٩٧

جواهر صمزلامغا كيشى دوز ١١٥ ويا رازوكى كزله سن يالكوز ٦٩٨

سوزى ديمدكجه الوك وار اكا ١١٥ چوسيلنمش اولا صنز ال سكا ٦٩٩

٦٨٨ — ايكنجى مصراعك صوكنده‌كى (الم) كلمه‌سى (قلم) اولمليدر

٦٩١ — برنجى مصراعده‌كى برنجى كلمه (طوزوقمق مى) اولسه كركدر

٦٩٣ — بلكه شويله‌در (قاچ آندن كه‌سويليپسر خرجه‌سوز. اوكات برسوزك‌يك كه‌اون ارجه‌سوز)

٦٩٦ — شويله‌اولمق ممكندر(نيته كشى سوزسويلر اوغرولايين .كه فاش اوليجق اوله صيرولايين)

٦٩٧ — ايكنجى مصراعده (مومكى) كلمه‌سى (مومى كه) شكلنده يازلمليدر

٦٩٨ — ايكنجى مصراعك برنجى كلمه‌سى (ولى) اولمليدر

٦٩٩ — ايكنجى مصراعده (صنز) كلمه‌سى (صونار) اولمليدر

[١] اصلى شودر : حذركن زنداندە مردە كوى چودانايكى كوى وپرورده كوى

٧٠٠ کوکل قویسی اجره دز سوز دیو ١١٥ دمایم اغیزه کترما که ایو

٧٠١ یارز دیوه یول اجمق اشکل قیاس ١١٥ ولی کیرو بغلامغا یراماس

٧٠٢ ستار حشنده بر بلوج اُلسه بند ١١٥ طوتمایه یوز رستم اتب کمند [١]

٧٠٣ دما اول سوزی کم دشرسا دلا ١١٥ کمسنایه اول سوزدن اولا بلا

٧٠٤ بر عورت نه‌خوش کشند دهقانه یول ١١٥ که‌سوزی بلب سیلا یا دکشز اول

٧٠٥ وقارك صقن جاولا [٢] یولك آج ١١٦ جوسیلایسن رونقوك کیده قاج

٧٠٦ قلم بکلدی سرّی بلدی اشین ١١٦ که‌سیلامدی کسمانجه بشن

٧٠٧ بل ای عاقل اپسم اترمق هلا ١١٦ سکا حرمت وپرده‌در جاهله

٧٠٨ اکر عالمیسك قوغل خرذکی ١١٦ آچوب یرتمه کرعامسك پرذکی

٧٠٩ کرك سوز آدم بکی سورمسك ١١٦ یاحیوانلین بار دکدوزمق

٧١٠ سواشده مکر برکشی سوکدی ١١٦ بر ازیاقسن یرتبن دوکدی

٧١١ یالنجق قلب اغلدی غمم یدی ١١٦ بر اصلو کشی آن کوردی ددی

٧١٢ اکر غنجه بیکی یمیدك اغز ١١٦ یقك یرتلب دکسیدك بکز

٧٠٢ — برنجی مصراع شویله اولملیدر (ششر رخشدن بربولوج اولسه‌بند)

٧٠٨ — ایکنجی مصراعده (عامسك) یرنده (عامسك) اولملیدر

٧٠٩ — شویله اولملیدر (کرك سوزی آدم بیکی سوره‌سك . یاحیوانلین باری دك طوره‌سك)

٧١٢ — ایکنجی مصراع شویله اولملیدر (یاقه‌ك ییرتیلوب دوکمزیدك بکز)

[١] اصلی شویله‌در : یکی طفل برداردار رخش‌بند . نیاید بصد رستم اندر کمند . (آتك یولارینی باغندن بیر چوجوق چوزه‌بیلیر. فقط بیرکره آت قاچدیمی. یوز رستم مهارتنده دلاور کمند آتوب اونی یاقه‌لایه‌مز) دیمکدر. بولوج ایسه عنین کیمسه‌در بوراده مقصد عاجز ، ضعیف، کوجسز انساندر. (رخش) رستمك آتنك آدیدر : (رستمك رخش آدلی آتی وار ایدی . ایله بیلکم کندوزیله یار ایدی) « عاشق پاشا » .

[٢] چاو = صیت وشهرت .

بیق بل هنرمند اُلورسا از ١٠٦ هنرسیلیا یوقکه صاحب هنر ٧١٣

کر اولمایه مشکوك دمزون چقار ١٠٦ وکروارساخود قفوسی چقار ٧١٤

سن اند اچمه التونکیجون قتی ١٠٦ محك خود دیا کم ندر قیمتی ٧١٥

اشوك یوق کمسنایله‌دك اتوز ١١٦ وکر سیلرسك دلیلن کتر ٧١٦

کوزتما کشی عین اتمایو فاش ١١٧ کوزادورسك کندعیبوکی سباش ٧١٧

یوزسوزه المقلق طرمه یورت [١] ١١٧ یرامز اشی کورز اولرسك اورت ٧١٨

زهی خوشدر اوزن صقینن کشی ١١٧ که‌هیچ کمسا ایشله المز اشی ٧١٩

باشوکده قدیلر کوزیله قلق ١١٧ اغزسوزچون کوز فهمه انق [٢] ٧٢٠

دما بلما نجه انیشویوقش ١١٧ یه اوزون قساویه آزواوکش ٧٢١

دلوك جك اکروارسا سنده هوش ١١٨ یه سعدی بکی سیله‌یا اول خموش ٧٢٢

درصفت غیبت کار

ایو ویاوز حقنه سن یاوز ١١٩ دما عقل اولرسا سکا قولوز ٧٢٣

یوزیسا دشمن اولو اول کشی ١١٩ ایویسا یاوز ادزسن اشی ٧٢٤

٧١٧ — ایکنجی مصراع شویله اولملیدر (کوزه‌دیر ایسه‌ك کندی عیبك ساواش)

٧٢٠ — ایکنجی مصراع شویله اولملیدر (آغیز سوز ایچون ؛ کوزده فهمه اولاق)

[١] یورت = یورو ، کیت . [٢] اولاق = تاتار ، خبر ایریشدیرن .

٧٢٥ اشتدم كه برصوفى خوش الدى ١٢٠ بر اغلانله لاغ ادب كلددى

٧٢٦ قلن صوفلر چون آنى سزدلر ١٢٠ عيبلا دلر وقوا (١) دزدلر

٧٢٧ حكايت يوزندن جوكتد حجاب ١٢٠ اول اشتدبو آيله وردى جواب

٧٢٨ ددى پردهٔ يرتمقدر وبال ١٢٠ حرام الدى لاغ غيبت حلال

٧٢٩ اكر يتلو سزده دلوك يوسن ١٢٠ يك آندنكه آشده آلوك يويسن

٧٣٠ سن اردنجه شول رسمه سيله سزم ١٢٠ كيم اوتماسن كوريجك يزوم

٧٣١ اوتانرسن آندنكه حاضردر اوش ١٢١ اوتن آخرى اندنكه ناظردر اوش

٧٣٢ نه لازمكه سن بندن اوتاسن ١٢١ بنى قوكرك اندن اوتاسن

٧٣٣ قتومده نم اصلو اول كبشذ ١١٢ كه كندويه الق دمك ايشدز (٢)

حكايت درين معنى

٧٣٤ ددى صوفيا بركشى اى حسن ١٢٢ فلانساكه‌سوكدى اشتدكم سن

٧٣٥ اشديكه انجتمه قردش بنى ١٢٢ يك اولكم ندز بلميم دشمنى

٧٣٦ كترمايه دشمن سوزن دوستته ١٢٢ مكر دشمنا دوزلن اوستته

٧٢٩ — برنجى مصراعده (سزده) كلمه‌سى (سوزدن) اوللميدر. ايكنجى مصراعده (اشده) كلمه‌سى (آشدن) اوللميدر

٧٣٠ — برنجى مصراعده (اردنجه) كلمه‌سى (آردمجه) اوللميدر

٧٣١ — ايكنجى مصراعده (آخرى) يرنده (آخر) اوللميدر

٧٣٥ — برنجى مصراع شويله اوللميدر (ايشيتدم ديدى اينجيتمه قارداش بنى)

(١) قوو = غيبت

(٢) اصلى شويله‌در: كسى‌پيش من درجهان عاقلست . كه مشغول خود وزجهان غافلست .

ديمادى برنسنئى دشمنوم ١٢٢ كه دترايند ايشتسم تنوم ٧٣٧

نجا دوست الوسن قلبون طشدا (١) ١٢٢ كه‌دشمن‌سوزينى كتردك بكا ٧٣٨

اول اردنجه غيبمده غيبوم اتز ١٢٢ سن اوش يوزما ديد ككدز بتر ٧٣٩

براوق آتدى كمساكه دشدى يرا ٩٠ وجودومى انجتمه اى سرا ٧٤٠

كتوردك كتردك اوش يانما ٩٠ اتردك بتردك آنى جانوما ٧٤١

يكيلر سوشلار قوجى كشى ١٢٢ ققيدز يواشيو بوزز اشى ٧٤٢

سن اول همم نشندن قجا كز آنى ١٢٢ كم اويبركن او يرا قتنى ٧٤٣

اياغنده باغ يتسا طپرقده ار ١٢٢ يك اندنكه واروب دوزا قنلر (٢) ٧٤٤

صواش ارادە اوده بكزر دتز ١٢٢ ولى قوجى اوده طترق اتز ٧٤٥

آ كيسى برپشور صولدقده شر ١٢٣ ولى اول ارا يرده اودا دشر ٧٤٦

نه عقل اولسر اودى بيراقق ١٢٣ ارا يرده كندوزن ياقق ٧٤٧

در تربيت زن

شوعورتكه خوب الا وپارسا ١٢٣ بايدز (٣) ارى نيجه يقسولسا ٧٤٨

٧٣٧ — ايكنجى مصراعده (دترايد) كلمه‌سى (دترايه‌يدى) اوللميدر

٧٣٩ — برنجى مصراع شويله اوللميدر (اول آردمجه غيبمده عيبم اوتر)

٧٤٠ — ايكنجى مصراعده (انجتمه) كلمه‌سى (اينجيتمدى) اوللميدر

٧٤١ — شويله اوللميدر (كوتوردك كتيردك سن اوش يانمه . اوطورك باتيردك آنى جانمه)

٧٤٦ — برنجى مصراع شويله اوللميدر (ايكيسى باريشور صاوولدقده شر)

[١] اصلى شويله‌در: قالوب ونن طاكا = حيرتده قاليورم. [٢] (سيه‌چال‌ومرداندرو بسته‌پاى. به‌ازفتنه ازجاى‌بردن بجاى). [٣] بايتمق = زنكينلتمك .

٧٤٩ اَنُوكْ بِيش نوبت قپوسنده اُور ١٢٣ كه يارِ موافق قپوسنده‌در
٧٥٠ يِسَكْ غُصّه كُنْدُوز قِيرما اى يار ١٢٣ كيجه چون يَنُو كَدَه اُولا غَمْسُكار
٧٥١ چو خاتون اُلاخوب نيتا كه حُور ١٢٣ اَنُو كله اَرِى اجمق ايچنده دُرْ
٧٥٢ جهاندن مرادى شوكسه اَلا ١٢٣ كه‌ياريله بر كوكلو اولا
٧٥٣ بُو خوش سوزلو مَسْتُورْ طُتْمايه كين ١٢٣ كُوز تما كه كُوجَكِم (١) يا جِزْ كين
٧٥٤ پَرِى يوزلو اُولِنجا خُلْقِ ياوُز ١٢٣ قُوديوْ اُلْسِنُو خُلْقِ خوش كَنْدُ اُوز
٧٥٥ اِچا سِرْ كِى خُلْقله بال قَتُبْ ١٢٣ يوُق اُولْكِم يِيا حلوه سِرْ كه صَتُبْ
٧٥٦ اَيِپسا اَرِنه كَىْ اَكْلَنْجْ اُلُور ١٢٣ يَوُزلِسا كَىْ محنت رنج اُلُور
٧٥٧ دُشُبْ قاضى زندانه يِيسا طاش ١٢٣ يَكْ اندنكه وَدَه كُوره چِلوقَشْ
٧٥٨ سَفَرْ قُتْلُو بيرام دُرُزْ ال اَرا ١٢٣ كه زشت عورتينى اَوَنْدَه كُورا
٧٥٩ نه اُومَرْسِنْ اول قابُودَنْ اى بَبا ١٢٣ كه‌عورت اُونِى جيقه اَزدَنْ قَبا
٧٦٠ بَزارَ وَرَنْ عورت ذلك بَكى (٢) ١٢٤ وَكَرْنَه اُوتُرْ اَوْدَه عورت بِكى
٧٦١ جُو عورت اَرا ناطُتا (٣) كُوز قُلَقْ ١٢٤ اَرِنُوكْ باشنه بُرُنْجُكْ بِراق

٧٥٠ — ايكنجى مصراعده (غمسكار) كلمه‌سى (غمكسار) اوللميدر
٧٥٢ — ايكنجى مصراعده (كه‌ياريله) كلمه‌سى (كه‌يارى ايله) اوللميدر

(١) كووجه‌ك ، كوچه‌ك = كوزل . كووجكمى = كوزلمى. (٢) بكى = بانك فتحيله : اى‌بك ، اى افندى .
(٣) ناطوته = طوتمايه .

جُو ياد اَزْيُوزِنْ كُورُبْ عورت كُلا ١٢٤ اَرِنَه‌دِى اُو كُنْمَه اَزْلِكلا ٧٦٢
جُوكْ عورت الْ اُورجَقْ قَلْبِيا ١٢٤ كَهل اوله مسكين اَرِى چون يِيا ٧٦٣
كُورُنْجَه ياد اَزْ كُوزِ كُور اُلْسَنا (١) ١٢٤ جو اَوْدَنْ جقار كرسُن عورت سِنا (٢) ٧٦٤
طُتامَزْسَه عورت اَوْنَدَه قَرار ١٢٤ نه‌عقل اولا آنو كله طورمق اى يار ٧٦٥
نَهنك اَغْزِنَه دُشْ اَلِنْدَنْ يُونِ ١٢٤ اُولايِكْ اِشيدِ نْجه عورت قُونِ ٧٦٦
نه‌خوش كلدِ برسوزاِ كه كِشيدا ١٢٤ كه‌يَوْلَقْ (٣) بكندى اَنِى اِيشِدَنْ ٧٦٧
اَرُوكْ اُولْمَسايكْ يُوز عَوْزَدى ١٢٤ بِرِى ديدى اُلْمَاسَه عورت اَدى ٧٦٨
يِكِى عورت آل ياز (٤) بِتجك جِجك ١٢٤ كه تقويم اِشا كلمز اَشْكِى يِجَكْ ٧٦٩
يالِنْمى يَكْ اَيَقْ ياپَشْمَقْ طارى ١٢٣ سَفَرْ يَكمى يا اَوْدَه صَواش وارى ٧٧٠
جُو عورت ايده كمساى كِرده پيچ (٥) ١٢٤ سَن اى سعدِ اورمه اكا طعنه هيچ ٧٧١
جفاسن جَكيدُكْ اكر قُوجَسِنْ (٦) ١٢٤ اكر طَكَلْجَق (٧) قَرُويُبْ قُوجَسِنْ (٨) ٧٧٢
بر اغاجكه يَميشنى دِيرَسِنْ ١٢٤ كرك بَسلما كينه جان ويِرَسِنْ ٧٧٣
بُدَقْدَنْ جوسكا قزل كول كرك ١٢٤ دِكَنْ زخمنه هم تحمّل كرك ٧٧٤

٧٦٣ — برنجى مصراعك برنجى كلمه‌سى (جُوكْ) اوللميدركه (چُوِكْ) ديمكدر
٧٦٤ — شويله اوللميدر (كورونجه ياد اَزْ كوزى كور اولسونا. چو أودن چيقار كيرسون عورت سينا)
٧٧٦ — برنجى مصراعك صوكنده‌كى (يُونِ) كلمه‌سى (يُونْ) ،ايكنجى مصراعك صوكى (قُونِ) اوللميدركه نيمه‌سنى ديمكدر
٧٧٢ — ايكنجى مصراعده‌كى (قرويب) كلمه‌سى (قَرْوَيُبْ) اوللميدر

٧٧٥ دَكِزمانك اوستن طشى سن كيجا ١٢٤ اول آلتنه طش كندز اغرا كجا

در تربيت فرزندان

٧٧٦ اغول جونكه دوكاده اون ياشنى ١٢٥ ياد آدم آنوك اتما يلداشنى

٧٧٧ قوما اود براسنده پنبوغ قاو ١٢٥ كه فى الحال طوتشور يانر آو

٧٧٨ دلرسك كى آدوك يرنده قلا ١٢٥ هنر اوغلوكا اكردوكر هلا

٧٧٩ كه كر فهم عقليله ايده ايشى ١٢٥ صوكوكده قلاسن اليجك كشى

٧٨٠ اوكش قاتلق كورسيدز صوك اج (١) ١٢٥ اغول كم آتادن كترمايه كوج

٧٨١ هنر اكردو زهدله بسلكل ١٢٥ سورسك قوناز واوكت اسلكل (٢)

٧٨٢ كجوجوككن اكردوكر خوبى ١٢٥ آيو ياوزا كلسون قرخوبى

٧٨٣ كرك بسلادوكوك بلادسنت رنج ١٢٥ جكر اوله قاروتلين سنده كنج

٨٨٤ طاتماپو بايلغوكا اى ددا ١٢٥ كون اولا كه نعمت آلوكدن كدا

٧٨٥ نه بيلودسن آنى اكر روزكار ١٢٥ غريبلغه صالب ادا تارمار

٧٨٦ چوبر پيشه بيله خوش اوله حالى (ب) ١٢٥ نجون (٣) صونه كمسا الينه الى

٧٨١ — ايكنجى مصراعده كى (سورسك) كلمه سى (سَوَرْسَك) اولمليدر

٧٨٢ — ايكنجى مصراع شويله اولمليدر (آيو ياوز ...)

٧٨٣ — ايكنجى مصراعك برنجى كلمه سى (وَكَر) اولمليدر

٧٨٦ — برنجى مصراع شويله اولمليدر (چوبر پيشه بيله خوش اوله حالى)

(١) صوك اوج = اوكوج مقابليدر (٢) اسله مك = ديكله مك (٣) نجون = نيچون

(ب) فضولينك بر بيتى بومقامه پك مناسبدر : (اول ماه وصاليله خوش ايت بركيجه حالم . اى اختر طالع قومه بوينكده وبالم) . مؤلف بوراده (حالى ، الى) كلمه لرينى ، (١٠١٣) نجى بيتده جمعلرينى قافيه ياپمشدر .

٧٨٧ هر اوغلانكه استاذ جورنى اول ١٢٥ اولا كورممش كر كوره جوره يول

٧٨٨ آيو طوتكه ياوزلره بقميا ١٢٥ ورب كمسنه اوجنه بقميا

٧٨٩ اغل قيدنى يمازسك هنوز ١٢٥ پيا آيزوق آدين ايده ياوز

٧٩٠ نحس اوله اول اوغلنوك يلدزى ١٢٥ كه خطندن اوكدن قراره يوزى

٧٩١ قوسن اول حميت سزى اى سرا ١٢٥ كه قارنلره ارقسينى سره

٧٩٢ اغول خوب لقا يسا اولز الوك ١٢٥ آتاسينه ديكم يو آندن آلوك

٧٩٣ اتاسندن اوكدن قو السن تلف ١٢٦ اول اغلنكه قوياسدر نا خلف

در نصيحت و پند

٧٩٤ برز (١) سينى (٢) امرد على كل حال ١٢٦ اوك دزمك استارسك عورت آل

٧٩٥ قوكتسون هوس اتمكل اول كلى ١٢٦ كه هر طكلجق اوله بر بلبلى

٧٩٦ چو مجلسده كندوى موم بيكى قور ١٢٦ سن اول مومه پروانه المايو كور

٧٩٧ شو خاتونكه حسنى كنشدن قپر ١٢٦ نه بكزر يكيدا كه يكلا قپر

٧٩٨ سن اول كوله وزكل نفس اى پشا ١٢٦ كه قص قص كلا خلق الندە دشا

٧٨٨ — برنجى مصراعك صوك كلمه سى (آقميه) اولمليدر

٧٨٩ — ايكنجى مصراعده كى (آدين) كلمه سى (آدينى) اولمليدر

٧٩١ — ايكنجى مصراعده كى (قارنلره) كلمه سى (قارينلره) اولمليدر

٧٩٣ — ايكنجى مصراعده كى (قوياسدر) كلمه سى (قوپاسى در) اولمليدر

٧٩٧ — برنجى مصراعده كى (قپر) كلمه سى (قاپار) اولمليدر

٧٩٨ — ايكنجى مصراعده كى (الندە) كلمه سى (اوكنده) اولمليدر

(١) بزر = بوزار (٢) سينى = سنى .

٧٩٩	يوق أغلانه كيم قوليك اولجق	١٢٦	جكرسن جكر سن جفا اول بجق
٨٠٠	باشوك بيندا اكدن بوش الوك	١٢٦	سوبجك قلا اغلنني الوك
٨٠١	اكر قدرك استارسك بوجه سن	١٥	سقالسزلره ايمه اى خوجه سن
٨٠٢	اكرچه غرض المازسا روان	١٥	قجا كور چو عرض كاه اولز زيان
٨٠٣	ايل اغلانينا هيچ يوز بقما سن	١٢٦	كه اوز اغلنوك قاله كى صاغ اسن

در تربيت خدمتكار

٨٠٤	قلا صوطشت ايده كروهاى هشت	١٢٧	اكر نازله طوتاسن اوره مشت
٨٠٥	قلوكا بك اول شهوته قا بويب	١٢٦	وكر عاشقيسك دكل دياطپ
٨٠٦	اكر قول بسلارسك هيبت ايت	١٣٦	كه سن بولسن قولق ال اتمك ايت (١)
٨٠٧	قولوك طودغن سن اسرمه بكى	١٢٦	يرن ايده اول داخى باكى بكى (٢)
٨٠٨	برنجه ذوب اغانى ديزلو	١٢٧	كه بز پاك بازوز اولن نظر
٨٠٩	بكا صوركه خونده بولب اشى	١٢٧	نجا امرنوز اورنج اولن كشى
٨١٠	كورز يوكده خرما وصرلو ايپن	١٢٧	قوين ايرامز ييروخرماچوپين

٧٩٩ — شويله اولمق ممكندر (يوق اوغلانه كيم قول لايين اوليجق . چكرسك جفاسين چكر اول بجاق)
٨٠٢ — ايكنجى مصراعده كى (عرض كاه) كلمه‌سى (عرضكه) اولمليدر
٨٠٤ — برنجى مصراع شويله اولمليدر (قوله‌صو طاشيت ايده‌كور هاى وهشت)
٨٠٥ — شويله يازلسه دها ايى آكلاشيلور (قولكه بك اول شهوته قاپو ياپ . و كر عاشق ايسه‌ك دكل ديه طاپ) . ايكنجى مصراعك معناسى عاشق ايسه‌ك هر سوزكه « دكل » ديدكجه ، سنى تحقير ايتدكجه ، سنى آزارلادقجه سسكى چيقارمه ؛ اوكا طاپ ديمكدر . ياخود هرسوزكه قارشو « كافيدر ، يتيشير ، الوير ، بس » ديه وكنديسنى حاكم ، سنى محكوم موقعنده طوته ديمكدر .
٨٠٦ — ايكنجى مصراعده كى (قولق) كلمه‌سنك لامى شدّه‌لى اولمليدر
٨٠٧ — ايكنجى مصراعك صوك كلمه‌سى بانك كسريله (بكى) اولمليدر
٨٠٨ — ايكنجى مصراعده كى (اولن نظر) يرنده (واهل نظر) اولمليدر
٨٠٩ — برنجى مصراعده كى (خونده) كلمه‌سى (خوننده) اولمليدر

(١) ايت = ات ، لحم (٢) باكى بكى = بكى كيبى ، افنديسى كيبى .

٨١١	طاهن چينوك اوكوز اكلو همان	١٢٧	كه سيسامه ايرشمز بردمان
٨١٢	محقّق دوانوك دزنده كروز	١٢٧	نكيم خوب چينوك يوزنده كورز
٨١٣	كتابومده هرسطر دزون سزا	١٢٧	نقاب اولدى برخوب كركلو يوزا
٨١٤	حروفنده شو رسمله معنى‌وار	١٢٧	كه بولنده آى پرده‌ده خوب نكار
٨١٥	نتا سعد كوكانده‌قاله ملال	١٢٧	كه‌واردر انوك بونجا جمال

دروصف طعنۀ خلق

٨١٦	جهاندن جهانه شوبلدى خلاص	١٢٧	كه قاپو يپا كورجك عام خاص
٨١٧	يرز دجلنوك صويلين بغلمق	١٢٨	يراما يه خلقك دلن بغلمق
٨١٨	برنجه اتورز اتكلار ياش	١٢٨	قرو زهدله آولرلو لواش
٨١٩	چلب حقه طپغيل دندرمه يوز	١٢٨	قوخلقى دسونلر ايوويا وز
٨٢٠	قولندن چوحق تكر راضى الا	١٢٨	قيرمايه خلق المزيسا هلا
٨٢١	يوز صانجى خلقه بلمايه حق	١٢٨	نه پرواى حقدر نه‌غوغاى حق
٨٢٢	نتا باشرى بيلسز منزلى	١٢٨	كه اوّل قدم يا كلرلو يولى

٨١١ — برنجى مصراعده كى (اكلو) كلمه‌سى (اُز كلو) ياخود (دكلو) اولمليدر (اوزك) باغ ديمكدر
٨١٢ — ايكنجى مصراع شويله اولمليدر (نه كم خوب چينك يوزنده كورور).برنجى مصراعده كى (محقق) كلمه‌سى اسم فاعلدر اسم مفعول ياقيشماز
٨١٣ — برنجى مصراعده كى (هر سطر) كلمه‌سى (هر سطرى) اولمليدر
٨١٥ — ايكنجى مصراع شويله اولمليدر (كه‌واردر انك بونجه حسن وجمال)
٨١٨ — شويله اولمليدر (ييرنجه اوطورور اتكلرى‌ياش.قورو زهدله آولار بولار ييرلر آش). (ييرنجه ديمك ييردكلرى يعنى چكيشدردكلرى زمان ديمكدر . مع مافيه معنانك دها ايى اكلاشيلمسى ايچون شويله اولمليدى : (اوطورور ؛ ييرر ؛ دير اتكلرى ياش . قورو زهدله آولار ؛ فلان ييرآش) .
٨٢١ — ايكنجى مصراع شويله اولمليدر (نه‌پرواى حقدركه غوغاى خلق)

٨٢٣ اِکی کِشی برسوزدن اَلور اُلو (١) ١٢٨ بِری دیو بیری فرشته خُلوا

٨٢٤ بری طوتَز اُکُتْ بریسی هَزِلْ ١٢٨ بری منصب اُومارُو بِرسی عَزِل

٨٢٥ قَرا کُو بُوجَقده قَلَن کشی های ١٢٨ نه بیلز نَدُرْ جامُ کیتی نُمای

٨٢٦ سَن اَسْلانْ (٢) جِه کَرْدِلـکُولِك قیلَسِن ١٢٨ بُولَرْدَنْ بِتا قُرْتُلو بیله سِنْ

٨٢٧ مَساویدَنْ اُلْمایه کِمسابِری ١٢٩ دِلِنْدَنْ قُاز خلق بیغامبری

٨٢٨ شُوحَقّا کِه اُورتاغُو مِثْلِ یُوق ١٢٩ اشتدکِم تَرْسانْلرْ دیدِچوق

٨٢٩ اکرخلوتی اِستایُبْ کَیمْسا ١٢٨ کِشیلردن اول صحبتینی کَسا

٨٣٠ قتَرْلَرْ که صالوسلقدر ایشی ١٢٨ قَجَرْ دیو کیبی کُورجا کَزْ کشی

٨٣١ کُوجَرْ یوزلو اُلْسا وُ کُوکْجَكْ خُلو ١٢٨ دِمَرْلَرْ اغربشلودُر واُلُو (٣)

٨٣٢ بایُوك غیبتله جَکرلو اَتِنْ ١٢٨ کهفرعون کیبی کُرُوكْ هیبتن

٨٣٣ جُواَغلایه یقسول طُتیشُبْ اَدی ١٢٨ یهمُدْ بِز یهدولتسز اُولُرْ اَدی

٨٣٤ اکر براُلُو سُرْجَه سَن اَیْلَه بِلْ ١٢٨ اُوشُورُزْ قَمُو بِزْ کَزِنْ اکْا دِل

٨٣٥ کهنیجا اُولِقْ اُلا اِمْدِ اُوش ١٢٨ بوناخوشلق اکْا یِرنِجیدی خُوش

---

٨٢٣ — برنجی مصراع شویله اوملیدر (ایکی کشی بر سوزدن آلور اُلو)

٨٢٤ — ایکنجی مصراع شویله اوملیدر (بری منصب اومار بریسی عزل)

٨٢٦ — برنجی مصراع شویله اوملیدر (کَزْ ارسلانُوکَزْ دلکولك قیلهسك)

٨٢٩ — شویله اوملیدر (اکر خلوتی ایستهیوب کیتمسه . کشیلردن اول صحبتینی کسه)

٨٣٣ — برنجی مصراع شویله اوملیدر (چو آغلایهیوقسول طوتوشوب اودی) . (اود) کندی معناسنده یاخود مجازاً یورهك مقامنده استعمال ایدلمشدر . ع : (کِمْ مکر ساکن اوله بردم اُدی) . « فلك نامه»

٨٣٥ — ایکنجی مصراع شویلهاوملیدر (بوناخوشلق آکا ییرنجهیدی خوش)

---

(١) اولو = حصه، نصیب، پای . (اولوش) ده بومعنایهدر (٢) اسلان = ارسلان . (اصلان) دخی دنیلور

(٣) اولو = بیوك .

٨٣٦ وکر بِر اَلِی طازکه قَزنی اَجا ١٢٨ سعادت قِلا قدرن اَنُوكْ یُوجا

٨٣٧ قَقیُوبْ یُدَزلَرْ اَغُوکبی قهر ١٢٨ که هِمّتسُزی قَلْدُرُزْ اشبو دهر

٨٣٨ کُورُزلَرْسا اُوزَتْدُغك ایشهدست ١٢٨ طمعجی دُزْ اَدُكْ یادنیا پرست

٨٣٩ ایشا صُمُیُوبْ قَلْسَكْ اَراده خُور ١٢٨ دِلَنجی دِیالَرْ ویا مُطَخُورْ

٨٤٠ تحمّل اِدَنْلار هر کیم کُوره ١٢٨ بوبیچاره هیچ بَکُرْمَزْ دِزْ اَرَه

٨٤١ اکر هَیبَتی اُولُوُ اَزْلِکی ١٢٨ قَجَرْلَرْ کِم اُصْلو دَ کُلْ دِزْلِکی

٨٤٢ اکر آزیبادِر اَنِ کُورَنْ فُصُول ١٢٨ که کَنْدُوزنهمالِ رُوزی دَکُلْ

٨٤٣ وکر جُوق بِیا جُون بَقالَرْ اکْا ١٢٨ بُوغَزْ یاری اَدْدَقالَرْ اکْا

٨٤٤ تکلّف سُز اولورسا بای کشی ١٢٨ تکلّف خود اولمز کشیلراشی

٨٤٥ دِل اُوزَدُبْ اِنْجیدَلَرْ اَنِ جُوق ١٢٩ کهبدبخت التون وار خرج یوق

٨٤٦ کشی کر اَوِنی مُنَقّشْ دُزا ١٢٩ کَیاسیلرن خوش کَیا وَکزا

٨٤٧ جانندن اِرَزْ ایشدب ایل سُزِنْ ١٢٩ که دُوزَتْدی عَوْرَتْلَنْ کَنْدُزِنْ

٨٤٨ اکر برکشی اِتْمَزیسا سَفَرْ ١٢٩ مسافرلر اکْا دِمایالَرْ اَرْ

---

٨٣٩ — قاموسه کوره میمك ضمیله (مطله) طولومدن دوکولن آزجه صووشراب مقولهسیمعناسنهدر. فقط بو معنا پك یاقیشمیور . میمك فتحیله (مطله) حوضك دیبنده قالان صو بقیهسی معناسنهدرکه بو صورتده مجازاً (کاسهلیس) معناسنه آلینمق ممکندر . مع مافیه بو کلمهنك یرنده (مُفْتَخُور) اولمسیده جائزدرکه بادهوادن (آیلاق له) چینن کیمسه دیمکدر . (مفت) کلمهسی «قاموس الاروام» ه کوره تورکچهدر؛ دیمك که ایرانلیلر بزدن آلمشلر . ثابت : (ثابت بزه انفاسی حساب اوزره ویررلر . برمفت صولوق یوق یا بو غوغا نهبلادر)

٨٤٢ — شویله اوملیدر (کر آزییه دیرآنی کورن فضول که کندوزینه مالی روزی دکل) .

٨٤٣ — ایکنجی مصراع شویله اوملیدر (بوغا زیاری آدین داقالر آکا)

٨٤٩ که عورت یاندن چقامز یولا ١٢٩ نه‌درلو هنر کمسا انده بولا
٨٥٠ سفر ایدنوك هم پیالو اتن ١٢٩ که انلهدزا کلامز ایشی یتن (١)
٨٥١ اکر بخت اکا مدد ایددی ١٢٩ طرب نشه شردن شرا (٢) کیددی
٨٥٢ ارن کورجك ازکنی شیله دیر ١٢٩ که بو یوردکی (٣) یزده انجینه یر
٨٥٣ وکر اولنوریسه ایدرلر اوش ١٢٩ اشك بیکی کور بلجغا بتدی خوش
٨٥٤ جفا جوق جکر جرکن اولر یوزی ١٢٩ یقر کوجککی چرکن آدم سوزی (ب)
٨٥٥ قیمق یرکدن کدزساسنی ١٢٩ دلو دیلر بلو بلکل انی
٨٥٦ وکر کمسدن کیشی کوتوره کوج ١٢٩ انوك آدی غیرتسز اولر صوکنج (٤)
٨٥٧ قنزلر کریمکه وزما ملوك ١٢٩ بوکن صثما ایروغه یارن الوك
٨٥٨ کشی کز اوکن دیرا (٥) قانع الا ١٢٩ الور خلق تشنیعی اکا بلا
٨٥٩ کم اتاسی بیکی قویب نعمتی ١٢٩ کدیسر بلا التسر حسرتی
٨٦٠ کشی خلق الندن جوقر تلماس ١٢٩ الور طتسغوك چارسی صبر پس
٨٦١ قیامت کونی اولجق سن ایناك ١٢٩ یاوزلوغی کرمایه ایلوك صناك

٨٥٢ — برنجی مصراعده (ارن) کلمه‌سی (ارن) اوملیدر
٨٥٣ — (اولنوریسه) کلمه‌سی (ئه‌ولنور ایسه) اوملیدر
٨٥٤ — برنجی مصراعده‌کی (اولر) کلمه‌سی (اولان) اوملیدر

(١) یات = لوازم ، مقتضیات (٢) شر ، شار = شهر ، مملکت (٣) یوردیکی = مصدری (یورمك) درکه (یورومك) کبیدر (٤) صوکج = صوك اوج ، اك صوك ، عاقبت (٥) اوکون دیرمك = عقلنی باشنه طوپلامق .
(ب) اصلی شویله‌در : (نه‌ازجور مردم رهد زشت روی . نه شاهد زنامردم زشت کوی)

٨٦٢ کشیده که فضل اولا وعقل رای ١٣٠ اکر بر کون ایاغی سرجرسا های
٨٦٣ سن از نسنده اتمه اکا جفا ١٣٠ اولولر سرندرکه خوذ ما جفا
٨٦٤ کلودیکن اولر ایکیسی بلا ١٣٠ نه اویدك دکانه کلی کور هلا
٨٦٥ یاوز خلقی اولن که طعنه ارر ١٣٠ همین طاوسوك ایغینی کرر
٨٦٦ صفای درونکده ای صوف دوز ١٣٠ که کوستردمز (١) طنوق آیینه یوز
٨٦٧ طریق استه‌کم قرتلو بیلسن ١٣٠ یوق اول حرفکم برمغوك ایلسن
٨٦٨ نجون صجلویا اورسن حد اخی ١٣٠ جوصجلوسن انجلین سندخی
٨٦٩ یرامزکه هرکشیا بوشه سن (٢) ١٣٠ جوکندو اشوك اوستینه دوشه‌سن
٨٧٠ یاوزلق یوزدر قوغل کندزك ١٣٠ که‌قودیرسك طوتا قنشی سوزك
٨٧١ کر اخلاص کنترا ویا ریا ١٣٠ طشوم سکا طوره اچم تکریا
٨٧٢ چو بن ظاهرم زهدله دزمشم ١٣٠ سکا نه اکر باطنم بوزمشم
٨٧٣ ایپسه کشی جوراین دزر ١٣٠ بر ایلوکجون جلب اون یزر
٨٧٤ کزت سندخی کمسده برهنر ١٣٠ اون اولوریسه عیب اثما نظر

٨٦٢ — برنجی مصراعده‌کی (عقل) کلمه‌سندن صوکره بر واو عاطفه اوملیدر .
٨٦٣ — ایکنجی مصراع شویله اوملیدر (اولولر سوزیدرکه خذما صفا) اصلی (خذما صفا دع ما کدر) اولوب « دوروسنی آل ؛ بولانیغنی بیراق » دیمکدر .
٨٧٠ — ایکنجی مصراع شویله اوملیدر (اکردیر ایسه‌ك طوته‌قوکشو سوزك)
٨٧٣ — شویله‌اوملیدر(ایی‌یسه کیشی‌چوراین‌دوزر . بر ایلك ایچون بیل چلپ اون یازار)
(کیشی) استانبولده کاف عربیه‌ایله سویلندیکی حالده اناطولیده کاف فارسیه ایله سویلندیکی ایچون برچوق کتابلرده کافك اوزرنده اوچ نقطه کورولمکده‌در .

(١) کوستردمز = کوستره‌مز (٢) بوشمق = قیزمق ، اوفکه‌لنمك ، غضب ایتمك .

٨٧٥ اَنُوكْ اِتْمَه برعين انكشت پيچ ١٣٠ قُما كِم فضيلتلرى اوله هيج

٨٧٦ سُوزِن سعدِنك چون حسود اِيشِيدُز ١٣٠ كُونِيلار(١) وطَنز آيلامك اِيشِيدر

٨٧٧ اِشِتمز اُولُورِيسا يُوز نكته خوش ١٣٠ جُو بِرسَهو كوره جاغِرُركه اُوش

٨٧٨ همين علّت اولدر بِلرون سُوزِن ١٣٠ حَسَد چيقَرُزْ اكلمقلق كُوزين

٨٧٩ جلب خلقجون بنجه قودى سِرشت ١٣٠ كه آقُ قَرا كَلْديُ خُوبُ زِشت

٨٨٠ خوش اُلْمَز قَموسى كزُ وقاشه بَق ١٣٠ اِچِن فِسْتِقُوكْ پى وُقا بِن بِرَق

در سپاس شدن خداى تعالى

٨٨١ شُكُرْداگ دَمْ اَوريمزَمْ اى جَنُمْ ١٣٠ نه‌شكرم اولا ا كا لايق بَنُمْ

٨٨٢ عَطادُرْ بُوكُودَمْدَه هر برقلم ١٣٠ نِتا شكر ايده هر قيلِجُونْ دِلم

٨٨٣ كِمُوكْ قوّتى واركه احسانى ١٣٠ ايده بيله وصف اَكْلَيا شانى

٨٨٤ آتا كُوكْ بِلندن قُوجالِنجه جُوق ١٣١ سكا ويرْدِ نعمت كه صاغِشى يُوق

٨٨٥ اَنُوكْ يانى كيم يُوقدُرُز اِرْمَغى ١٣١ بهشتى باغِكدُرُ سُود اِرْمَغى

٨٨٦ بُوبى يوكسك اَنَج كه جان بِسلرانُ ١٣١ يَميشى اُوغُلْ قيزيكِمْ اُوله بُول

٨٧٩ — برنجى مصراعده‌كى (بنجه) كلمه‌سى (بُونجه) اوقونمليدر

٨٨٥ — برنجى مصراعده (اَنُوكْ) كلمه‌سى (آنالكْ)، ايكنجيده‌كى (سود) كلمه‌سى (سودى) اولمليدر

٨٨٦ — ايكنجى مصراع شويله اولمليدى (يميشى قيزى، اوغلى كم اوله بول)

(١) كُونوله‌مك = حسد ايتمك ، چكمه‌مك . كُونُو = حسد . (كونوجى) = حسود .

يُورَكده طمر وارْ بِجِكده(١) اَنى ١٣١ كِرُو بِلـِكه سُودُر يِرا كُوكْ قَنى ٨٨٧

اِچَر اُغلَن آناسى قانِنى كُور ١٣١ قَتَرْ اِنجُوكْ مَهرِنى آنده قُور ٨٨٨

بَشِكده نَيدى سَنُوكْ حالَتُوكْ ١٣١ سِكَكْ قُومَغا يُوغِدى طاقَتُوكْ ٨٨٩

شُنُوكْ بِيكى يِكَنْ سِكَكْدن اَلُو(٢) ١٣٢ بُوكُنْ اُلْدُكْ اُوش بُونْجِلار اُلُو ٨٩٠

يارِن سِنده هَمْ اَيله اُلاسى سِن ١٣٢ كه قارِنجدَنْ اَلُو قَلاسى سِنْ ٨٩١

كُوزى بَغلو كشى چو يُولا كِره ١٣٢ قُيُومى يايُولمِى نِتاسى شُكره ٨٩٢

اَجُو قدر كُوزُكْ شُكر بِلسون اُزُكْ ١٣٢ وكرنى همان بَغلو اولا كُزُوكْ ٨٩٣

بَقْ اول بَزْمَغُو كا كه بُوغُن بُغُنْ ١٣٢ دُزُبدُر كِمى اِنجه كيمى يُوغُنْ ٨٩٤

سكا سجده‌در سَهل وارَمز بُوبى ١٣٢ كه اَرقك سُكُوكى دَكُل بِتَوى ٨٩٥

اِكْ يُوز خوش مُهرَه قَوْشُرْدِ حَق ١٣٢ كه برمُهره سنجلين دُزد حق ٨٩٦

باشُوكده كُوز وحِفظ وتَميز ١٣٢ ال اَيَقْ بِزبيرِسِنْدَنْ عزيز ٨٩٧

بهايم يُوزِن دُوشُبْ اُتلَرْ قُرُو ١٣٢ سَن اُوش قَلْدُرُزباش طُرُزسِنْ اَرُو(٣) ٨٩٨

بُولَر يمكا باش ايلر قَيُو (٤) ١٣٢ صُونَرسِنْ اَلُوكْ سَن دِلَكْمجا اَيُو ٨٩٩

٨٨٧ — شويله اولمليدر (يوركدن طمروار بجكده آنى . كيروبيل‌كه سوددر يوركك قانى)

٨٩٠ — ايكنجى مصراعده‌كى (بونجلار) كلمه‌سى (بونجلاين) اولمليدر

٨٩٥ — برنجى مصراع شويله اولمليدر (سكا سجده‌در سَهْلُ وآزماز بُويى)

٨٩٧ — شويله اولمليدر (باشكده كوزك وارُوحفظُ وتَميز . ال ايق بيرى بيرسندن عزيز)

٨٩٨ — ايكنجى مصراعك صوك كلمه‌سى همزه‌نك ورانك ضميله (ارو) اوله‌جقدر

٨٩٩ — برنجى مصراع شويله اولمليدر (بولار يمكه باشين ايلر قويو)

(١) بِجِك = ممه (٢) اُلو، ئه‌لى آلو ، آلى = عاجزديمك اولوب آشاغى ، حقير معناسنه‌ده كلور . (٣) اورو طورمق = باش‌قالدروب دم ديك طورمق (قيام) (٤) باشين قويو ايله‌مك = يوزى قويو اكيلمك .

٩٠٠ بُنوكْ كيبي جون اُلدِ سَرْوَزْلِكُوكْ ١٣٢ باش اِندُرمَكْ اُلدى اكَا اَزْلِكُوكْ

٩٠١ نه‌وَر خوش دُوزْلديسا صورتك ١٣٢ سَن اَلدِنْما آرىِ كرك سيرتك

٩٠٢ كرك طُغْرُو يُول يُوقِكه طُسْ طغْرُو بُوىْ ١٣٢ كه‌كافر بُوىِ طُغْرُدُز كَنْدَخُوى

٩٠٣ دِل آنُوكِجُون اُولدِكِم ايده شُكر ١٣٣ شُو ديلدن كه غيبت كَلاكيده شُكر

٩٠٤ قُلَقْ اُوكيدُجون قرآنِجُون ١٣٣ يَرادِلدى يوق قُورُ بهتانِجُون

٩٠٥ كرك كُوز بَقا تَكرِ نُورى كُوره ١٣٣ دَكُولْ دوست عينْ كُزادَ وُطُرَه

٩٠٦ اَيُو كُونُو اُولكَرِكه سَنُوكْ طُغَر ١٣٣ سَرِ اُيُوكده قِند يلدر ايِنزْ اَغار

٩٠٧ اَرُودَن ورُزْ بال قَمِشدن شَكَر ١٣٣ اَنْجَدن اُوكُش طتلو خُرما دُكَر

٩٠٨ دِكَندن كُلُو نافدن ويردُ مِشك ١٣٣ زَر ازخاكْ بُرَكْ ازشاخ خُشك

٩٠٩ سكا دُزْدِ قدرت اِكه كوزقُاش ١٣٤ قُماديكه سِرّ اوله اغياره فاش

٩١٠ زهى پادشاه كُوز كه اول نازِله ١٣٤ قُولِن بِسلَرُ بونجه اِعزازله

٩١١ يُورَكُوم طُلُوقانْ كُزُوم اُلدِ بُوش ١٣٤ اِديمَزْوَنْ اِنعامِنوكْ شُكرِن اُش

٩١٢ قَرِنجاوُباليِغْ هم قُرد قُوش ١٣٤ ملائكه‌كِه كوكارده واردُرا كُش

٩٠٢ — ايكنجى مصراعك صوكنده‌كى (كندخوى) كلمه‌سى (كَنْدَه خُوىْ) اوملليدر

٩٠٤ — شويله اوقونمليدر (قولاق اوكود ايچونْ وقرآن ايچون . ياراديلدى يوق قورو بهتان ايچون)

٩٠٥ — برنجى مصراعده‌كى (نورى) كلمه‌سى (نُورِنْ) اوملليدر . ايكنجى مصراعده (طره) كلمه‌سندن اولكى ادات عطف زائددر

٩٠٦ — برنجى مصراع شويله اوملليدر (آى وكون واولكر سنوكچون طوغار)

٩٠٨ — شويله اوملليدر (ديكندن كل ونافه‌دن ويردى مُشْكْ . زرازخاك وبركْ‌ازشاخ خشك)

اكر دِيَلرْ شكرنى يِرِنْ ١٣٤ دِيمايَلرْ بَلُو بِكْدَنْ بِرِنْ ٩١٣

سَن اى سعدِ يُو دفترندن اَلُوكْ ١٣٤ اِيكَنْ يِلمه پايانى يُقدُز يُلُوكْ ٩١٤

طعاميله صَنما بَرِپنْزُتَنى ١٣٧ كه لطفى بيله تكرى بَسلرسَنى ٩١٥

نفس هردم اَلمزْسا صُوق يَلين ١٣٦ بِتا اُولِسَزْ آكَلا مِعده حالين ٩١٦

اكر مِعده‌ده بِشمزْ يسا طعام ١٣٦ اُلُور نازنين كُورَنُكْ ايشى خام ٩١٧

اول اَوده دُوزنلك بُوزِپلرُ تمام ١٣٦ كه بُيلا دُوزلمايه صُووُطعام ٩١٨

بُولاره كوكل وِرميا اَهلِ اُولَنْ ١٣٦ كه‌دايم دُوزَنلك لَوِيدُزْ يَلَنْ ٩١٩

خَطَرْدن چُو اُلمَغِلْ رَنجه سَن ١٣٦ قَضاپِله طُوتُشمَغِلْ پَنْجَه سَنْ ٩٢٠

شو كُنْزُمْ كه اُلديُو دَكشرْدِحال ١٣٦ نه اَصِّى قُيارِسَكْ اَغْرِپنه بال ٩٢١

كِشيكِم چيقَر بَيْنِي كُوزدَنْ ١٣٦ نِدَزْ قارِاُولْ كُوهِ اَلْبُزْدَنْ ٩٢٢

در وصف تربيت عطاء حق

دِلكْ اُكدِنْ اُولْ قُودى شَكْ دَكُلْ ١٣٧ پَس اَنْدَنْ اِشيكِنه باش قُودِقُلْ ٩٢٣

جو توفيقِ اول وِزمَيا خَير جُون ١٣٧ قُولندن نه اَيلُوكْ كَلَه غَيرِ جُونْ ٩٢٤

٩١٣ — برنجى مصراعده‌كى (شكرنى) كلمه‌سى كاف خطاب ايله (شكركى) اوملليدر

٩١٤ — برنجى مصراعده‌كى (دفترندن) كلمه‌سى‌ده كاف خطاب ايله (دفتركدن) اوملليدر

٩١٦ — ايكنجى مصراعده‌كى با ايله (بتا) كلمه‌سى نون ايله (نيتا = نيته) اوملليدر

٩١٧ — ايكنجى مصراعده‌كى (كورنك) كلمه‌سى (كُوودَه‌نِك) اوملليدر

٩٢٢ — شويله اوملليدر (كِشى كِمْ چيقارْ بَيْنيسى كُزْدَنْ . نيدَزْ قارى اول كُوهِ اَلْبُرْزْدَنْ) برنجى مصراع اصلنه مطابق ايسه‌ده ايكنجى مصراعى مترجم تبديل ايله معنايى دها كوزللشديرمشدر

٩٢٣ — شويله اوملليدر (ديله‌كاوكدين اول‌قودى‌هيچ‌شك دكول. پس آندن ايشيكينه باش‌قودى‌قول)

٩٢٥	عجبمیدر اقرار دیل ایلمك [١]	١٣٧	اَنی کورکه دیلا ورز سویلمك
٩٢٦	کوزُلك معرفت قاپوسیدرکه حق	١٣٧	سکا اَچدِ اُوش کوکا ویبیره بق
٩٢٧	نه اَکلایدُك یُوقِشو اِنیشی	١٣٧	بو قاپویی اَچماسَدی اَی کشی
٩٢٨	جوکوزدُنکه یَکدر دُعاجُك سَنُوك	٤٧	حقی بزله وشُکرِن اِتکِل اَنُوك
٩٢٩	کهسندن توقّع اِد زلز قمُو	٤٧	دَکُل سَن بُولَردَن اُمرسِن اُمو
٩٣٠	دِیرُب شاها تُرونده اِلترِقلا	١٤٠	وَلی بینه شاه بوستاندن آلا
٩٣١	دَکُل اَلدَه قوّت کَلیدِ دِلی	١٤١	کمُوك تکرِدن اَرتُق ایرز اَلی

در نصیحت آکاهی

٩٣٢	کَل اِی کِم یِتمشا یِتدی عمر	١٣٧	مَکر کِم اُویُردُك بیله کتدی عمر
٩٣٣	بَجِز بِیلو ریدُك یَراق اِتمَکی	١٤١	هیچ اَکمَزمِدُك سَن یُولا کِتمَکی
٩٣٤	قیامتده اُجق بَزاری اُلا	١٤١	اِشینه کوره کمسه منزل بُولا
٩٣٥	اکر اُوله سرمایه سُود آلَسِن	١٤١	وکر مُفلِسیسَك خَجِل قالسِن
٩٣٦	که بازار اِیجی نیجه اُلساطُلو	١٤١	الی بوش کشی اوله کی قیغُلو

٩٢٨ — برنجی مصراعده‌کی (یکدر) کلمه‌سی (بیکدر) اوللیدر

٩٣٠ — شویله اوللیدر (دیروب شاهه ترونده تحفه قیله . قُولی بینه شاه بُوستاندن آله) .

٩٣١ — برنجی مصراع شویله اوللیدر (دکل الده قوّت کِلیدی وَلی) .

٩٣٢ — شویله اوللیدر (کل ای کیمسه کیم یتمشه یتدی عمر . مکر کیم اویوردك بیله کیتدی عمر) .

٩٣٦ — شویله اوللیدر (که بازار ایچی نجه اولسه طولو . الی بوش کشی اوله کی قیغولو)

(١) اقراری دیل ایلمك = دیلك اقرار ایله‌مه‌سی .

اُکَر اَلی اَقچَکدَن اَر اُوله کَم	١٤١	یُرا کُوکی اَیلر خِراشیده غَم	٩٣٧
اَلُوکَدن کِدار اَلی یِل عمرك اوش	١٤١	غنیمت کُورینش کُنی بارخُوش	٩٣٨
اکر اُولُو مِسکِندَه اُولَیدِ دِل	١٤١	جغیروبَن اَیدَ اِیدا اَیله بِل	٩٣٩
که اَیْ دیری اُنما یِندَك اُین	١٤١	اِیت ذِکر اَغِز طوتمه اُولُولَین	٩٤٠
جُو کَجدی بِزُوم غفلتیله زمان	١٤١	کُوزَت فرصتوك بُلمشِکَن اَمان	٩٤١

در نصیحت جُوانان

یِکیت سَن بُکُون طاعته یُوز اُرن [١]	١٤٣	که کلمز یکتلك قچادن یَرن	٩٤٢
فَراغَت لِغُوك وار هم قُوَّتُوك	١٤٣	جومیدان کیك اُلا طُپ اُرسُر اَتُك	٩٤٣
اَشکلو قجاجُق اَلِنده نوار	١٤٣	یُوری سَنکه آتا اُلپس سُوار	٩٤٤
بن اول کُونمُك قدرنی بِلمدم	١٤٣	اوش اِمدیکه بِلمشوِن بُلمدم	٩٤٥
قضا روز کارم بَلپنی صِدی	١٤٣	که هر کون برقدر کیجا سِدی	٩٤٦
نِشادُم جُق اَندن بَرُو یَتدِ اُوش	١٤٢	که عمرم دُنِنُوك طاکی اَتد اُوش	٩٤٧
یارَشمَز یکتلارله اُیمق	١٤١	طُلوکمدَغی [٢] قاره قِل اُلدِ اَق	٩٤٨

٩٣٧ — برنجی مصراع شویله اوللیدر (اکر اللی اقچه‌کدن آز اوله‌کم)

٩٣٨ — شویله اوللیدر (الکدن کیدر اللی ییل عمرك اوش . غنیمت کورا بیش کونی باری خوش) .

٩٣٩ — شویله اوللیدر (اکر ئولو مسکینده اولیدی دیل . چاغیروبن ایده ایدی اویله بیل)

٩٤٠ — ایکنجی مصراعك برنجی کلمه‌سی همزه‌نك فتحی ، یانك کسری ، تانك سکونی ایله اوقونملیدر

٩٤١ — ایکنجی مصراع شویله اوللیدر (یُوری سَن که آته اُولُوبسِن سُوار) .

٩٤٢ — ایکنجی مصراع شویله اوللیدر (اوش ایمدی‌که بیلمِش وَنِ بولمدم)

٩٤٣ — برنجی مصراع شویله اوللیدر (نشاطم چَق [٣] آندن برو باتدی اوش) .

(١) یوز اورمق ، یوز اورونمق = متوجه اولمق (٢) طولون = شاقاق ، عارض . [٣] چاق = تا

٩٤٩ صبا یلی جون باغ اچنده اسا ١٤١ برز یكیت آغچ صلنسم دسا

٩٥٠ بوخونده سزك الدی نوبت بكون ١٤٢ تنعم ادب سرمشوز بز دكن

٩٥١ بنم داخلوم بیجلودر هلا ١٤٢ سزك اوش كوكارو دور بیكله (١)

٩٥٢ یراشر یكیده اروطرمق (٢) ١٤٢ قجا طورمز بولمانجه طیق

٩٥٣ جو فرق اوزره قنا قجالق توزی ١٤٢ یكت عیشنه طتمه ایرق یزی

٩٥٤ بنوم یاغدی قزغون قنادینه قار ١٤٢ قدم باغ بلبل دكولم ای یار

٩٥٥ ایدر جلوه طاوس الدر یكی ١٤٢ طوغن نیلسون یولنیجق یوكی (٣)

٩٥٦ عصایله چون تكیلانو (٤) كدم ١٤٢ یرامز كه درلیكه تكیه ادم

٩٥٧ صروجكدم الدیكاغك كلی ١٤٢ كناشم اویقماغه (٥) طثدی یولی

٩٥٨ كلستانمك ذوق كیتدی هلا ١٤٢ كلی كم الیسر صلیجق الا

٩٥٩ دكل طك قوانزسا (٦) اغلن تمام ١٤٢ خلقدر بشرسا هوس پیرخام

٩٦٠ بكا طفل بیكی یرر اغلمق ١٤٢ یوق اغلنلین صوچه بل بغلمق

٩٦١ اغزدنجه قاراسقالی یكت ١٤٢ قوجا اق صقالی سینه التز اشت

٩٥١ — برنجی مصراعده‌كی (داخلوم) كلمه‌سی (تاخیلم) اولملیدر. ایكنجی مصراعده‌كی (ب) ایله (بیكله) كلمه‌سی ایكی نقطه‌لی یا ایله (ییكله) اولملیدر . بیچولو = بیچیلمش . كوكار وطورمق = یم یشیل طورمق.

٩٥٦ — ایكنجی مصراعك صوكنده‌كی (ادم) كلمه‌سی (ادم = ایده‌م) اولملیدر

٩٥٧ — برنجی مصراعده‌كی (یكاغك) كلمه‌سی (یكاغم) اولملیدر .

٩٥٩ — (اغلن) كلمه‌سی (اغلن = اوغلان)،(خلقدر) كلمه‌سی (خرفدر)،(پیر) كلمه‌سی باء تركیه ایله (پیر) اولملیدر . (ایدز ای پیرو خرف اوتمدین .قوجلب كندو اولومك صنمدین) . « فلك‌نامه » .

٩٦١ — ایكنجی مصراعده‌كی (سینه‌التر) كلمه‌سی وصل ایله (سینلتر) كبی اوقونملیدر

(١) ییكیله = ییكی‌له‌یین، تازه‌دن تازه‌یه، داها ییكی. (٢) اوروطورمق = قالقمق . (٣) یوك ، یون = اسكی لسانده توی‌معناسنه‌ده مستعمل ایدی. (٤) تكیه = طایانمق (٥) اویاقمق = یاتمق (٦) قیوانمق = تفاخر. بیت :

(جهان ایشین دوزر برغمزه‌سیله . قوانزجان وكوكل بوسه‌سیله) . « كلشن راز ترجمه‌سی : شیرازی »

٩٦٢ یكتلكده اردوكسه ال ایق ١٤٢ قجالقده اوكوكی دیرحقا بق

٩٦٣ جو دوران كجب قرقه یتدی یشوك ١٤٢ صو باشدن اشر قوغل الدن اشوك

٩٦٤ نیجا پیاون سبزه زار اجره لوت ١٤٢ كه پیتاسدر سنم ازره كوك ات

٩٦٥ كجنلر ازارینه هربر نفس ١٤٢ تفرجلنوبن كجردك هوس

٩٦٦ دخی كلمامش كشیلر ای نیجا ١٤٢ كلا طپرغوموزی باسب كجا

٩٦٧ دریغا كه كجدی یكتلك كنی ١٤٢ كلا انیو یاوقلدق انی

٩٦٨ جكردم یمك اجمك ایجون امك ١٤٣ بشرمازدم دین قیوسن (١) یمك

٩٦٩ نه‌خوش دیدی ال بر معلم ای یار ١٤٣ ایش ادی نمدك كجدی اوش روزكار

٩٧٠ دریغا كه كجدی بوعمر عزیز ١٤٤ كجیسر بوقج دم بلوك بالوسیز

٩٧١ كجن كجدیو یمدك هیج غم ١٤٤ بونداخی بلمازسك كجذی هم

٩٧٢ جالبدر دوا دنبكن (٢) كاروان ١٤٣ ارشمز درر منزله كاربان

٩٧٣ سن اوش ایقودن وقتسز طورسن ١٤٣ ارشماسین كرجه یوكوره سین

٩٧٤ اولر اصلودر كم ال اوشردلر ١٤٣ دهل چلمدن رخت دیرشردلو (٣)

٩٦٨ — ایكنجی مصراعده‌كی (قیوسن) كلمه‌سی (قیوسن) اولملیدر .

٩٧٠ — ایكنجی مصراعده‌كی (بالو) كلمه‌سی (بللو = بللی) اولملیدر .

٩٧٢ — شویله اولملیدر : (چالوبدر دوه دنبكن ساروان . ایرشمش درر منزله كاروان) .

(١) قیو = قایغو ، دوشونجه ، قید : اولمدن كارك قیوكدا اولسین . نه‌كله‌سندن ایت چون اولسین) « اسكندرنامه ـ احمدی »

(٢) دنبك = دنبلك . (٣) دیرشورمك = دیوشورمك .

٩٧٥ كوزك اجوغيكن يرقلان(١) ازك ١٤٤ كه سيننده قرنجا ييسز كوزك

٩٧٦ سن ايقودن امدى(٢) اوين اى الم ١٤٤ نه اصى شودم كيم اوياره الم

٩٧٧ صو بيلكديكن دورش اى پشا ١٤٤ يق الدمكه سيل آقه بشدن اشا

٩٧٨ قا ضايع الماغه عمركى حيف ١٤٤ كه فرصت عزيز الدى وقت سيف

٩٧٩ غنيمت بل اوش كيم اوردسن نفس ١٤٤ جو قوش اوجه نه ايشا يارز قفس

٩٨٠ اتوردك كشيلر يرنده نيجا ١٤٤ يركده اتورالر اختولك كجا

٩٨١ چو سرمايه وار اصيسنى قويان ١٤٤ نه اصى كوراسرمايسن يان

دربيت (درتربيت) عمل صالح

٩٨٢ اكر پهلوانسين يه قليج ارى ١٤٤ كفن الوب اوداناسين يرى

٩٨٣ كلى كورسا دوشر محقق كوزى ١٤٤ د كل كوله كندويه كونيز اوزى

٩٨٤ چو طفلى كراسنكه الدى كدز ١٤٤ اكيلامكم آرو كلدى كدر

٩٨٥ بوباغ اچره سرو يوجلمدى ١٥٣ كم اندن اجل يلى اوج المدى

٩٨٦ نيجا خوب يوسف بيكى مونسى ١٥٣ يودارسين نتا كم بلق يونسى

---

٩٧٨ — ايكنجى مصراع شويله اولمليدر (كه فرصت عزيز اولدى والوقت سيف)

٩٨٥ — برنجى مصراع شويله اولمليدر (بوباغ ايچره بر سرو يوجلمدى)

---

(١) ياراقلانمق = حاضرلانمق . (٢) امدى = شيمدى ، همان .

(٩٨٣) نجى بيتك اصلى شويله‌در: (محقق چو برمرده ريزد كلش . نه بروى كه برخود بسوزد دلش) مترجم بو بيتى دها ظريف ، دها شاعرانه برشكله قويمشدر .

٩٨٧ عجبميكه طپرقده كول بتته شوخ ١٥٣ يير آلتنده كول يوزلو چوق وار شوخ

٩٨٨ آرى كلد كو هم آرى كيده كور ١٤٤ كه عاردر ارپسز(١) كدا سن بكور(٢)

٩٨٩ كيجه سن اچنده چراغوك اولا ١٥٣ عمل دوزسكا كر يراغوك اولا

٩٩٠ كوكل ويرمه بويرده جق يتمه سن ١٤٥ كه كنبذده قوز طاينز(٣) اتمه سن

٩٩١ قولن طازغوزسه(٤) اوزب كمند ١٤٥ قما ياتيجق اكا دز پاى بند

٩٩٢ چودون كچديو كلمامشدر يرين ١٤٥ حساب اشبو دمده ادن اوش درن(٥)

٩٩٣ ايكه بيتى بغروم اتدى كباب ١٤٥ كه بر كيشى ايدردى چالب رباب

٩٩٤ «دريغا كه بزسوز نيجا روزكار ١٤٥ بتا كوللر ويارريا نوبهار»

١٠٠٥ «بز الماتوز باغ كوللر ويره ١٤٥ اتوراقمو دوستلرو بزيره»

٩٩٥ كمسنا الومينه كونمه(٦) سن ١٤٦ كه درران سنى هم قومايه اسن

٩٩٦ قوريا وياش استينه قونه توز ١٤٧ دياسن كه هيچ يوغدى آنده كوز

٩٩٧ اسا اشبو طبراغه انجه صبا ١٤٦ كه ايلايه هر ذرّمو زى هبا

٩٩٨ توسون آت كبى نفسوك الترسنى ١٤٧ سينا اغردر اين كبابل بنى

---

٩٨٧ — شويله اولمليدر (عجبمى كه طوپراقده كل بيتدى شوخ. يير آلتنده كل يوزلى چوق ياتدى شوخ)

٩٨٩ — ده (كر) كلمه‌سى (كم) اولمليدر .

٩٩٠ — ده (اتمه) كلمه‌سى (آتمه) اولمليدر .

٩٩١ — شويله‌اولمليدر (قولان طاز يغورسه اوزوب كمند . قومه باتيجق اكا اوز پاى بند)

٩٩٦ — ده (باش) كلمه‌سى (ياش) اولمليدر .

١٠٠٥ — ايكنجى مصراعده (دوستلر) كلمه‌سندن صوكره‌كى (و) زائددر يا كلشدر .

---

(١) (آريسز) ناپاك ، پيس . (٢) (بوكور ، بوغور) = بينه . (٩) طايينمق = قايمق ، يووارلانمق .
(٤) طازيقمق وتشديد زا ايله طاززيقمق = حيوان قيچ آته‌رق قوشمق . اليوم (توززوكمك) مستعملدر (٥) اوش درن = ايشته ديرم (٦) كونمك = اعتماد ايتمك معناسنه كلديكى كبى سه‌وينمك ، شاد اولمق معناسنه‌ده كلير .

٩٩٩ اجل اَکسوزن اُوزَ کُویی اُوزر ١٤٧ اَلُوکدن جِقر دِزکِن اَلُوکِی اُزَر
١٠٠٠ بِلزمیسِن ای بِرسُکو کدن قفَس ١٤٧ که جانوك سَنُوك قوشدر آدی نَفَس
١٠٠١ ققصدن چوقوش اوچه اُزیلَه قَید ١٤٧ کِرُو اُلْمایه هیبج دیلا کُوجَه صید
١٠٠٢ سکندرکه قَقدن قَقه اِتدِ حُکم ١٤٧ شول اُخت اُلْدِکم کِتمَکایِتدِ حُکم
١٠٠٣ میسّر اُولیمادِ کِمْ عالَمِی ١٤٧ طُتُبْ آلَدی عمره اول بِردَمِی
١٠٠٤ دیرَز کُوتُرُبْ اَکدُکِنْ هرکشی ١٤٧ اَیُو آدی قالور یاوز اِشی
١٠٠٦ بودنیایه سَن بَغلَماغِلْ کوکل ١٤٧ یُوزی اول کِمسَنایه وِیرُز دَ کُولْ
١٠٠٧ شُوکُنْدَه که صُور پِلسَرْ فعلُ قول ١٤٨ پیمبرلوك کوکلنه دوشه هَول
١٠٠٨ شو یِزدا که حیران قَلا اولیا ١٤٨ سَنُوك عُذرُکی کِم قولاغه قُیا
١٠٠٩ اُولُرلو قیامتده دُورپشَلَرْ ١٤٨ ثَرادن ثریّایه ایریشَلَر
١٠١٠ سَن اُودَّنْ جوقْلدُزْ مَیاسِنْ بَشُوكْ ١٤٨ یُرا کُا(١) اُوشاهب یَرامَزْ اِشُوكْ
١٠١١ کَی (٢) عورتلرِ کُورَسِن کِم بِتا(٣) ١٤٨ یَرامَزْ اَرِندَنْ کِچالو اُوتا
١٠١٢ اِیکَنْ آنده اُوتانَسِنْ ای فُضول ١٤٨ که سَن بُولَسِنْ ردّعورت قبول

999 — ایکنجی مصراع شویله اوللیدر (الکدن چیقار دیزکین اَلِكَ اُوزَرْ)

١٠٠٣ — ایکنجی مصراعدهکی (طتب) کلمهسی (صَتُبْ = صاتوب) اوللیدر .

١٠٠٨ — برنجی مصراعدهکی (اولیا) کلمهسی (انبیا) اوللیدر)

١٠٠٩ — برنجی مصراعدهکی (اولرلر) کلمهسی (اولولر) اوللیدر .

١٠٠١ — برنجی مصراعدهکی (بتا) کلمهسی (نِتا = نیته) اوللیدر. (٣)

(١) یوره — چوره ، اطراف (٢) (کی) ای (٣) نیته — ناصل

١٠١٣ چُوعُذر اوله عورتلرك حالاری ١٤٨ دُنَزْ طاعته وارِمَزْ الاری
١٠١٤ سَن اوش عُذرسُز ایلمزسِن هنر ١٤٨ اُوکُنمه ای عورتدن اَلُوجَه (١) اَزَ
١٠١٥ نهدیدی اُلُولَزْ اِشپدن بِلور ١٤٨ که دعوی طَنُقْسُزْ(٢) خجالت اُلُور
١٠١٦ مَثَلدر بوسُزداکِه یوقدر یَلان ١٤٨ نه اَزَ اوله عورتدن اَلُو قَلان
١٠١٧ دِمیشپدی ابلیس کُونپلَیُو ١٤٨ که هیبج کلمیا ایش بُلَزدن اَیُو
١٠١٨ یُوزْ نَفسُو مُرْدَنْ دَ کُادُمْ(٣) هَلا ١٤٨ که ابلیس صَنُوسِی هم اَیُو اُولا

حکایت درین معنی

١٠١٩ مکر شاه قَقیدیُو بِرکِشِیا ١٤٩ اَنی دشمناو یزدِکم نِیشِیا(٤)
١٠٢٠ اَلِنده کرفتار اُلوب دِیرِدی ١٤٩ ایکَنْ کُنْنا کُنناوُغم پِیرِدی
١٠٢١ که کردوست کوکلینی یِقما یِدُمْ ١٤٩ بودشمن الندہ قایِقما یِدُمْ(٥)
١٠٢٢ دِلُوك سُوزك دُوستله اَیله بِر ١٤٩ شُوکِم دشمن اَلِندَه کُوکِنی قیر
١٠٢٣ رَوا کُزماکِم بِپلِشُوکُو یَدُوكْ ١٤٩ بِتپلَزده جاهل یَزالَزْ اَدُوكْ
١٠٢٤ صَواشا اِنقما وُصلح اَیلَکِلْ ١٤٩ شفاعت قِلُبْ عُذرِله سُیلَکِلْ

١٠٢٢ -- (دلوك) کلمهسنك کافنه ضمه ویرللیدر .

١٠٢٤ — برنجی مصراعدهکی (انقما) کلمهسی (اَشِقما) اوللیدر (٦)

(١) الوجه = اشاغیجه (٢) طانوق=شاهد (٣) دکامك ، دنهمك = صینهمق ، تجربه ایتمك. (٤)(نیشیه) کلمهسی (نه اِیشِیَه) دن مخففدر (ایشیمق) پاریلدامق دیمکدر بوراده ظهور، حصول مناسنهدر (٥) قایقمق = قایغویمك غمناك اولمق ، قایغولانمق ، دوشونمهیه وارمق :
(کِچَنجا خَطه کِمْ خُسْرَوْ قَیِقْدِی . شِکارِنْ کُزلَیُو اَزدینه بَقدِی) « شیخی »
(٦) آشِقمَق = ایومك ، عجله ایتمك . (١٢) نجی صحیفهده (١٤٢) نجی بیتك صوکندهکی (اینقمعل) کلمهسی ده (آشِقمَغیل) اوللیدر اونودولمشدر (منتهی الارب فی لغة العرب) بونی چوق قوللانیور .

١٠٢٥ کِم ایدرکه سَن وار جیحونه دُوش ١٤٣ جو دُشدك اَل آیق اُرُوکُر اُکش

١٠٢٦ صُویی دُکمامك یکدی اِلکرَك[١] ١٤٣ جو دُکدك سَن امدی تیمّم کرك

١٠٢٧ جَوکُلَردن اُویِنی چون اُوتْمَدُك ١٤٣ دُرُشا طُورُ وار یُوکُرُك کِتمدك

١٠٢٨ اکر یُوکِرُو کِتدِلو سَندَخی ١٤٣ اِمکْلایُو وارنا ظِری باقه‌خی

١٠٢٩ فراغتلق اُجماغنه کیرَسِن ١٥٠ جو زَحمت طَمُوسِن کِجا کُورَسِن

١٠٣٠ اَیُولارِ صُیْلامَق اَیُو اُولُر ١٤٩ سعادت بُدُر هر کِم اِستر بُلُور

١٠٣١ ولیکن جُوسَن اِزلُدُك دیو اِزین ١٤٩ نِتا کُورَسِن کی کشیلر یُوزِن

١٠٣٢ صُو بُلمیشکَن یُو آتا کُوك تُوزین ١٥٠ کِه اِرمق یُولِن طُوتَلَز آکْشُوزین

١٠٣٣ چِقر غفلتوك یاقشیدَن بَشُوك ١٥١ کِم اُلمایه خجلت سَنُوك یُلداشِك

١٠٣٤ نه‌وَر کیجا قلدُوکِسا یُور جُست ١٥٠ کیبج اولسا وَرِیجَقْ روادر دُرست

١٠٣٥ قاقی خَلقدَنُو راحت امیدِ اُوز ١٥١ جَلَبْ جانبن طوته کور یاالُکوز

١٠٣٦ اُوتَن شولقدَر بارِجبّاردن ١٥١ که قُونْشی خَصیمُوکْدَنُو یاردن

١٠٣٧ بوکون عُذرله طُتمه سَن اُصال[٢] ١٥٢ که یارن سُوزه قلما یِسَرْ مجال

١٠٢٧ — شویله اوللیدر (جَوُکلَرْدَنْ اویونی چون اوتمدك . دوشه طوره وار یوکوروك کیتمدك)

١٠٢٨ — ایکنجی مصراع شویله اوللیدر (اِمکَله یُو وازْ طورمیوب باقْ آخی)

١٠٣٣ — برنجی مصراعده‌کی (یاقَشیدَنْ) کلمه‌سی (یاقه‌سندن) اولملیدر .

١٠٣٦ — ایکنجی مصراع شویله اوللیدر(که قونشی خَصیمکدنُ ویاردن)

١٠٣٧ — برنجی مصراع شویله اوللیدر (بوکون عذرکی طوتمیه‌سین اوصال)

(١) ایلکرك = الك اوکجه (٢) اوصال = اهلِ فتور ، که‌وشه‌ك ، شوقسز ، نشاطسز

اَلُوکده یُوغیسه نه‌قوّت نه‌قُوت ١٤٩ اَلُوك کُوکه بیچارَلو کیبی طُوت ١٠٣٨

یُوزلق اِدَن یاوُز اِتمز همین ١٥٢ قیامتدن اُوکْدِن یریسا غمین ١٠٣٩

نَوَر آهدن آلسا کُزُوکُوتباه ١٥٢ کوکل کُوز کُبی بَلقِرْ[١] ایدبجك آه ١٠٤٠

قیامت کونی کِمسا چَکمایه اُود ١٥٣ که هر کیجلَرْ کوینا نیتا که عود ١٠٤١

کناهلارُکی آ کُوقُرق اِمْدِ چوق ١٥٢ قیامت کونی کِمْسَدَن قُرقُو یوق ١٠٤٢

اَیُو اَذْلو اولمز اسیر اِیْ بَکی ١٥٢ جَلَبْ تکرِدن قُرقُو قُوغِل بَکی ١٠٤٣

چُوحَرْفُوکی طُغْرُو یازُوبدر قَلَم ١٧ سکا حرف طوتن کشیدن نه‌غم ١٠٤٤

اکر محتسب کُورسا قایوره هم ١٧ کِشیکم طَشیدُرْ ترازوده هم ١٠٤٥

اکر قُول بُنده دُورِشانه وار ١٥٢ عزیز ایده انده خداوندکار ١٠٤٦

وکرسُست دَپرانه اَکْلارِکن ١٥٢ وَرَه اوله خَرْبَنْدَه[٢] جَنْد ارِکن[٣] ١٠٤٧

قَدَمْ ایلرُورَكْ بَصُوکوکدن آش ١٥٢ کِرُو قَلْمَه حیوانلین چکمه باش ١٠٤٨

نِتا دُوکا یوزی صوین اُل خُوجا ١٥٣ انوك کِمْ دُکَر کوز یاشن هرکِجا ١٠٤٩

اَنی اِدامَزسَك طُتُنْغِلْ شفیع ١٥٠ آنیکِم اولا قدرِسندن رفیع ١٠٥٠

١٠٤٠ — برنجی مصراعده‌کی (آلسا) کلمه‌سی (اولسه) اولملیدر .

١٠٤١ — ایکنجی مصراعده‌کی (کیجه‌لر) کلمه‌سی (کیجه) اوللیدر .

١٠٤٥ — برنجی مصراعده‌کی (کورسا) کلمه‌سی (کزسه) اولمق دها مناسبدر ؛ اصلی شویله‌در :

اکر محتسب کردد آنرا غمست . که سنك ترازوی بارش کمست

ایکنجی مصراعك صوکنده‌کی (هم) کلمه‌سی (کَمْ) اوللیدر .

١٠٤٦ — برنجی مصراعده‌کی (قول) کلمه‌سی (قولی) اوللیدر .

(١) بالقیمق = پارلامق ، التماع (٢) خربنده = اشکجی ، قاطیرجی (٣) جاندار = قوماندانلر معیتنده مسلح خدمتکار ، قاپو قولی :

شمس تبریزی‌که شاه ودلبرست باهمه شاهنشهی جاندار ماست

٩٦٢	يكتلكده اُردُوكسه اَل اَيق	١٤٢	قجاالقده اُوكُوكى دپرحقّا بق
٩٦٣	جُو دوران كجُب قرقه يتدِيشُوك	١٤٢	صُو باشدن اَشَر قوغِل اَلدن اِشوك
٩٦٤	نيجا يياوَنْ سبزه زار اِجْره لُوت	١٤٢	كه بپتاسِدر سِنِمْ أزره كُوك اُت
٩٦٥	كجَنلر أزارينه هربر نفس	١٤٢	تَفرُّ جْلنُوبَنْ كجُرُدك هوس
٩٦٦	دخى كلمامش كشيلر اِى نيجا	١٤٢	كَلا طپرغوموزى باسُب كجا
٩٦٧	دريغا كه كجَدى يكتلك كُنى	١٤٢	كُلا اُيْنيُو ياوُقِلْدُق اَنى
٩٦٨	جَكر دُم يمك اِجمك ايجون اَمك	١٤٣	بَشَر مازدم دين قُيُوسن (١) يمك
٩٦٩	نه‌خوش ديدِ اُل بر معلّم اى يار	١٤٣	ايش اِدِ نمدك كجَدِ اوش روز كار
٩٧٠	دريغا كه كجَدى بوعمر عزيز	١٤٤	كجيسَر بو قَج دَم بلُوك بالُوسپز
٩٧١	كجَن كَجَديو يمَدِك هيچ غم	١٤٤	بُو نِداخى بِلمازسَك كَجَدِ هم
٩٧٢	جالُبدُر دَوا دُنبَكِن (٢) كارُوان	١٤٣	اِرشمز دُرُر منزله كاربان
٩٧٣	سَن اوش اُيقُودن وقتسز طُورَسِن	١٤٣	اِرشمايَسِنْ كرجه يُوكوره سِن
٩٧٤	اُولَو اُصلودُر كِم اَلْ اُوشُردِلو	١٤٣	دُهُلْ چَلْمَدِنْ رَخت دپرشُردِلو (٣)

٩٦٨ — ايكنجى مصراعده‌كى (قُيُوسِنْ) كلمه‌سى (قَيُوسِنْ) اوللميدر .

٩٧٠ — ايكنجى مصراعده‌كى (بالو) كلمه‌سى (بَللو = بَللى) اوللميدر .

٩٧٢ — شويله اوللميدر : (چالوبدر دوه دنبكن ساروان . ايرشمش درر منزله كاروان) .

(١) قيو = قايغو ، دوشونجه ، قيد : اُولْمَدِنْ كُارَكْ قَيُوكْدا اُولَسِنْ . نه‌كَلَه‌سِنْدَنْ اَيِتْ چُونْ اُولَسِنْ) « اسكندرنامه ـ احمدى »

(٢) دنبك = دَنْبَلَكْ . (٣) ديرشورمك = ديوشورمك .

١٠٥١	برنِجا كشينوك اُكُندن كِجا	١٥٣	كه هيچ صنجمَدِنْ تخم بُغْدَىْ بِجا
١٠٥٢	بار (١) اول يِراى سعديكم اَغَج دِكَر	١٥٣	دُوكَر خِرمنى اُلكه تخمن اَكر

درختم كتاب وعذر قائل

١٠٥٣	قمو طاعت اِلتُور مسكين يَنار	١٥٤	بودركاهِ سَن دُر نياز ايتمه ناز
١٠٥٤	يَلِنجَق بُدَق كيبى بُوش اَلّوُزْ	١٥٤	اِكَن بَرك سُز حالمُِزدر يَوُز
١٠٥٥	جُويُوق اَيغُوك ديمَيمْ يُوركيت	١٥٣	اَلُوك كوكه قلدُورُ زارلِق ايت
١٠٥٦	خُدايا چو عفوكا اميد وار	١٥٣	بوش اَللُّوِيكَنْ اُلدق اميد وار
١٠٥٧	كَلُورقول الندن هميشه كناه	١٥٤	اول اُوميذه كيم عفو ايده پادشاه
١٠٥٨	كرمدن نظر ايلريسَك اُلور	١٥٥	كه قول‌لردن انجق همين صوج كَلُر
١٠٥٩	عزيز الله اُلسُنْ كه يوق سكا قُور	١٥٤	عزيز اِتدِكُوك هركز اُلمايه خُور
١٠٦٠	بِلُرسِنكه مسكينُ بيچارَه وُز	١٥٤	زبون كشته‌ونفسِ امّاره‌وُز
١٠٦١	بوشيطان نَفسِله كِم طُورِشا	١٥٤	يَلنكيله قارنجه نه اُورِشا
١٠٦٢	يُول اَرَنلرى حَقِّجُون با كه يُول	١٥٤	بُولى وپرُو صفينا جاغم سَن اول

١٠٥١ — برنجى مصراعده‌كى (برنجا) كلمه‌سى وزن ايچون (بِرِنجا) اوللميدر .

١٠٥٣ — برنجى مصراعك صوكنده‌كى (ينار) كلمه‌سى (نياز) اوللميدر .
ايكنجى مصراع شويله اوللميدر (بودركاهه سن طوت نياز ايتمه ناز)

١٠٥٩ — برنجى مصراعك صوكنده‌كى (قور) كلمه‌سى (پُوز) اوللميدركه چوجق ديمكدر . اوحالده برنجى‌مصراعك معناسى‌شويله‌اولور : اى عزيز اولان‌الله سن اوتكريسك‌كه سنك چوجغك يوقدر . [مؤلف بومصراع ايله (اخلاص) سورهٔشريفه‌سنه اشارت ايدييور. فللّه درّه وعلى‌الله‌اجره]

١٠٦٠ — ايكنجى مصراع‌شويله اوللميدر: (زبون كشتهٔ نفسِ امّاره وُز)

(١) بار = يميش .

٩٧٥ كوزك اجوغيكن يرقلان(١) اوزك ١٤٤ كه سينده قرنجا ييسز كوزك

٩٧٦ سن ايقودن امدى(٢) اوين اى الم ١٤٤ نه اصّى شودم كيم اوياره الم

٩٧٧ صوبيلكديكن دورش اى پشا ١٤٤ يق الدمكه سيل آقه بشدن اشا

٩٧٨ قما ضايع الماغه عمركى حيف ١٤٤ كه فرصت عزيز الدى وقت سيف

٩٧٩ غنيمت بل اوش كيم اورسن نفس ١٤٤ جو قوش اوجه نه ايشا يارز قفس

٩٨٠ اتوردك كشيلر يرنده نيجا ١٤٤ يركده اتورالر اختولك كجا

٩٨١ چو سرمايه وار اصيسنى قويان ١٤٤ نه اصّى كوراسرماسن يبان

دربيت (درتربيت) عمل صالح

٩٨٢ اكر پهلوانسين يه قلج ارى ١٤٤ كفن الوب اودالناسن يرى

٩٨٣ كلى كورسا دوشر محقّق كوزى ١٤٤ دكل كوله كندويه كوينز اوزى

٩٨٤ چو طفلى كراسنكه الدى كدر ١٤٤ اكيلامكم آرو كلدى كدر

٩٨٥ بوباغ اچره سرو يوجلمدى ١٥٣ كم اندن اجل يلى اوج المدى

٩٨٦ نيجا خوب يوسف بيكى مونسى ١٥٣ يودار سين نتا كم بلق يونسى

٩٧٨ — ايكنجى مصراع شويله اولمليدر (كه فرصت عزيز اولدى وَالوَقتُ سَيفْ)

٩٨٥ — برنجى مصراع شويله اولمليدر (بوباغ ايچره بر سرو يوجلمدى)

(١) ياراقلانمق = حاضرلانمق . (٢) امدى = شيمدى ، همان .

(٩٨٣) نجى بيتك اصلى شويله‌در: (محقق چو برمرده ريزد كاش . نه بروى كه برخود بسوزد دلش) مترجم بو بيتى دها ظريف ، دها شاعرانه برشكله قويمشدر .

عجبميكه طپرقده كول بيته شوخ ١٥٣ يير آلتنده كول يوزلو چوق وارشوخ ٩٨٧

آرى كلدكو هم آرى كيده كور ١٤٤ كه عاردرارپسز(١) كدا سن بكور(٢) ٩٨٨

كيجه سن اچنده چراغوك اولا ١٥٣ عمل دوزسكا كر يراغوك اولا ٩٨٩

كوكل ويرمه بويرده جق يتمه سن ١٤٥ كه كنبذده قوز طاينر(٣) اتمه سن ٩٩٠

قولن طازغوزسه(٤) اوزب كمند ١٤٥ قما ياتجق اكا دز پاى بند ٩٩١

چودون كچديو كلمامشدر يرن ١٤٥ حساب اشبو دمده ادن اوش درن(٥) ٩٩٢

ايكه بيتى بغروم اتدى كباب ١٤٥ كه بر كيشى ايدردى چالب رباب ٩٩٣

«دريغا كه بزسوز نيجا روزكار ١٤٥ بتا كوللر وياريا نوبهار» ٩٩٤

«بز المايوز باغ كوللر ويره ١٤٥ اتوراقمو دوستلرو بزيره» ١٠٠٥

كمسنا الومينه كونمه(٦) سن ١٤٦ كه درران سنى هم قومايه اسن ٩٩٥

قوريا وياش اسنتينه قونه توز ١٤٧ دياسن كه هيچ يوغدى آنده كوز ٩٩٦

اسا اشبو طبراغه انجه صبا ١٤٦ كه ايلايه هر ذرّمو زى هبا ٩٩٧

توسون آت كبى نفسوك الترسنى ١٤٧ سينا اغردر اين كبابل بنى ٩٩٨

٩٨٧ — شويله اولمليدر (عجبمى كه طوپراقده كل بيتدى شوخ. يير آلتنده كل يوزلى چوق ياتدى شوخ)

٩٨٩ — ده (كر) كلمه‌سى (كم) اولمليدر .

٩٩٠ — ده (اتمه) كلمه‌سى (آتمه) اولمليدر .

٩٩١ — شويله اولمليدر (قولان طاز يغورسه اوزوب كمند . قومه باتيجق اكا اوز پاى بند)

٩٩٦ — ده (باش) كلمه‌سى (ياش) اولمليدر .

١٠٠٥ — ايكنجى مصراعده (دوستلر) كلمه‌سندن صوكره‌كى (و) زائددر يا كلشدر .

(١) (آريسز) ناپاك ، پيس . (٢) (بوكور ، بوغور) = بينه . (٣) طايينمق = قايمق ، يووارلانمق .
(٤) طازيقمق وتشديد زا ايله طاززيقمق = حيوان قيچ آته‌رق قوشمق . اليوم (توززوكمك) مستعملدر (٥) اوش درن = ايشته ديرم (٦) كونمك = اعتماد ايتمك معناسنه كلديكى كبى سه‌وينمك ، شاد اولمق معناسنه‌ده كلير .

۹۹۹	اجل اَکسوزن اوزَ کویی اوزَر	۱٤۷	اَلوکدن جِقر دِزکِن اَلوکی اُزر
۱۰۰۰	بِلزمیسِن ای برسکوکدن قفس	۱٤۷	که جانوك سَنوك قوشدر آدی نَفَس
۱۰۰۱	قفصدن چوقوش اوچه اُزیلهَ قَید	۱٤۷	کِرُو اُلمایه هیج دیلا کوجَه صید
۱۰۰۲	سکندرکه قفدن قفه اِتدِ حُکم	۱٤۷	شول اُخت اُلدِکِم کِتمکایِتدِ حُکم
۱۰۰۳	میسّر اُولیمادِ کِم عالَمی	۱٤۷	طُتُبْ آلدی عمره اول بِردَمی
۱۰۰٤	دیرَز کوتُربْ اَکدُکِنْ هرکشی	۱٤۷	اَیُو آدی قالور یاوز اِشی
۱۰۰٦	بودنیایه سَن بَغلَماغِلِن کوکل	۱٤۷	یُوزی اول کِمَسنایه ویرُزْ دَ کُولْ
۱۰۰۷	شُوکُندَه که صُور پلسَرْ فعلُ قول	۱٤۸	پیمبرلوك کوکلنه دوشه هَول
۱۰۰۸	شو یِزدا که حیران قلا اولیا	۱٤۸	سَنُوك عُذرُکی کِم قولاغه قُیا
۱۰۰۹	اُولُرلو قیامتده دُوریشَلرْ	۱٤۸	ثَرادن ثرّیایه ایریشَلَر
۱۰۱۰	سَن اُودَّنْ جوقلُدْ میاسِنْ بَشُوكْ	۱٤۸	یُرا کَا(۱) اُوشاهب یَرامزْ اِشُوكْ
۱۰۱۱	کَی (۲) عورتلرِ کُورَسِن کِم بِتا(۳)	۱٤۸	یَرامزْ اَرِندَنْ کِجَالو اُوتا
۱۰۱۲	ایکَنْ اَنده اُوتاَنسِنْ ای فُضول	۱٤۸	که سَن بُولَسِنْ ردّعورت قبول

۹۹۹ — ایکنجی مصراع شویله اولمیدر (الکدن چیقار دیزکین اَلِكَ اُوزَنْ)

۱۰۰۳ — ایکنجی مصراعده‌کی (طتب) کلمه‌سی (صَتُبْ = صاتوب)اولملیدر .

۱۰۰۸ — برنجی مصراعده‌کی (اولیا) کلمه‌سی (انبیا) اولملیدر)

۱۰۰۹ — برنجی مصراعده‌کی (اولرلر) کلمه‌سی (اولولر) اولملیدر .

۱۰۰۱ — برنجی مصراعده‌کی (بتا) کلمه‌سی (نِتا = نیته) اولملیدر. (۳)

(۱) یوره — چوره ، اطراف (۲) (کی) ایی (۳) نیته — ناصل

چُوعُذر اوله عورتلرك حالاری	۱٤۸	دُنَرْ طاعته وارِمَزْ الاری	۱۰۱۳
سَن اوش عُذرسز ایلمزسِن هنر	۱٤۸	اُوکُنمه ای عورتدن اَلُوجَه (۱) اَزْ	۱۰۱٤
نه‌دیدی اُولَزْ اِشیدن بِلور	۱٤۸	که دعوی طَنُقْسُزْ (۲) خجالت اُلور	۱۰۱۵
مَثَلدر بوسُزداکِه یوقدر یَلانْ	۱٤۸	نه اَز اوله عورتدن اَلُو قَلانْ	۱۰۱٦
دِمیشیدی ابلیس کُونیلَیُو	۱٤۸	که هیچ کلمیا ایش بُلَزدن اَیُو	۱۰۱۷
یُوزْ نَفسُو مُزْدَنْ دَکَادُمْ (۳) هَلا	۱٤۸	که ابلیس صَنُوسی هم اَیُو اُولا	۱۰۱۸

حکایت درین معنی

مکر شاه قَقیدبوُ بِرکِشِیا	۱٤۹	اَنی دشمناویزدِکِمْ نیشِیا (٤)	۱۰۱۹
اَلِندە کرفتار اُلُوب دیرِدی	۱٤۹	ایکَنْ کُینا کُیناوُغم پیرِدی	۱۰۲۰
که کردوست کوکلینی یِقما یِدُمْ	۱٤۹	بودشمن الندە قایِقما یِدُمْ (۵)	۱۰۲۱
دِلُوكْ سُوزكْ دُوستله اَیله بِر	۱٤۹	شُوکِمْ دشمن اَلِندَه کُوکِنی قیر	۱۰۲۲
رَوا کُزما کِمْ بیلِشوکُو یَدُوكْ	۱٤۹	بِتیلرده جاهل یَزالَزْ اَدوُكْ	۱۰۲۳
صَواشا اِنِقما وُصلح اَیلَکِلْ	۱٤۹	شفاعت قِلُبْ عُذرِله سُیلَکِلْ	۱۰۲٤

۱۰۲۲ -- (دلوك) کلمه‌سنك کافنه ضمه ویرلملیدر .

۱۰۲٤ — برنجی مصراعده‌کی (انقما) کلمه‌سی (آشِقما) اولملیدر (٦)

(۱) الوجه = اشاغیجه (۲) طانوق=شاهد (۳)دکامك ، دنه‌مك = صینه‌مق ، تجربه ایتمك. (٤)(نیشیه) کلمه‌سنی (نه اِیشیَه) دن مخففدر (ایشیمق) پاریلدامق دیمکدر بوراده ظهور، حصول معناسنه‌در (۵) قاییقمق = قایغویمك غمناك اولمق ، قایغولانمق ، دوشونمه‌یه وارمق :

(کِجَنجا خَطَه کِمْ خُسْرَوْ قِیِقْدی . شِکارِنْ کُزْلَیُو اَزدینه بَقْدی) « شیخی »

(٦) آشقمق = ایومك ، عجله ایتمك . (۱۲) نجی صحیفه‌ده (۱٤۲) نجی بیتك صوکنده‌کی (اینقمعل) کلمه‌سی‌ده (آشقمغیل) اولملیدر اونودولمشدر (منتهى الارب فى لغة العرب) بونی چوق قوللانیور .

١٠٢٥	كِمْ ايدركه سَن وار جيحونه دُوش	١٤٣	جو دُشدك اَل آيَق اُرُوكُر اُكُش
١٠٢٦	صُوبى دُكامك يِكِدى اِلسكِرَك[1]	١٤٣	جو دُكدك سَن امدى تيمّم كرك
١٠٢٧	جَوكُلَردن اُويِنِى چون اُوتْمَدُك	١٤٣	دُرُشا طُورُ وار يُوكُرك كِتمدك
١٠٢٨	اكر يُوكِرُو كِتدِلو سَندَخى	١٤٣	اِمَكْلايُو وارنا ظِرى باقهخى
١٠٢٩	فراغتلق اُجماغنه كيرَسِن	١٥٠	جو زَحمت طَمُوسِن نِجا كُورَسِن
١٠٣٠	اَيُولارِ صُيْلامَق اَيُو اُولُر	١٤٩	سعادت بُدُر هر كِم اِستر بُلور
١٠٣١	وليكن جُوسَن اِزلُدك ديو اِزِين	١٤٩	نِتا كُورَسِن كى كشيلر يُوزِن
١٠٣٢	صُوبُلمِيشِكَنْ يُو آتا كُوك تُوزين	١٥٠	كِه اِرمق يُولِن طُوتَلَرْ اَكْشُوزين
١٠٣٣	چِقر غفلتوك ياقشيدَن بَشُوك	١٥١	كِم اُلمايه خجلت سَنُوك يُلداشِك
١٠٣٤	نهوَر كيجا قَلدُو كِسا يُور جُست	١٥٠	كيج اولسا وَريجَقْ روادر دُرست
١٠٣٥	قاقى خَلقدَنُو راحت اميدِ اُوز	١٥١	جَلَبْ جانبن طوته كور يالُكوز
١٠٣٦	اُوتَن شولقَدَر بارِجبّاردن	١٥١	كه قُونْشِى خَصِيمُوكْدَنُو ياردن
١٠٣٧	بوكون عُذرله طُتمه سَن اُصال[2]	١٥٢	كه يارن سُوزه قَلما يِسَرْ مجال

١٠٢٧ — شويله اولمليدر (جَوكُلَرْدَنْ اويونى چون اوتمدك . دوشه طوره وار يوكوروك كيتمدك)

١٠٢٨ — ايكنجى مصراع شويله اولمليدر (اِيمَكْلَه يُو وازْ طورميوب باقْ آخى)

١٠٣٣ — برنجى مصراعدهكى (ياقَشيدَنْ) كلمهسى (ياقهسندن) اولميدر .

١٠٣٦ — ايكنجى مصراع شويله اولمليدر(كه قونشى خَصِيمكدنْ وياردن)

١٠٣٧ — برنجى مصراع شويله اولمليدر (بوكون عذركى طوتميهسين اوصال)

(١) ايلكرك = الكاوكه (٢) اوصال = اهل فتور ، كهوشهك ، شوقسز ، نشاطسز

١٠٣٨	اَلُوكده يُوغيسه نهقوّت نهقُوت	١٤٩	اَلُوك كُوكه بيچارَلو كيبى طُوت
١٠٣٩	يَوُزلق اِدَن ياوُز اِتمز همين	١٥٢	قيامتدن اُوكْدِن يريسا غمين
١٠٤٠	نَوَر آهدن آلسا كُزُو كُوتباه	١٥٢	كوكل كُوز كُسِى بَلْقِر[1] ايدبجك آه
١٠٤١	قيامت كونى كِمسا چكمايه اُود	١٥٣	كه هر كيجَلَرْ كوينا نيتا كه عود
١٠٤٢	كناهلارُكى آ كُوقُرق اِمْدِ چوق	١٥٢	قيامت كونى كِمَسَدَن قُرقُو يوق
١٠٤٣	اَيُو اَدْلو اولمز اسير اِىْ بَكِى	١٥٢	جَلَبْ تكرِدن قُرقُوقوغِل بَكِى
١٠٤٤	چُوحَرْفُوكى طُغْرُو يازُوبدر قَلَم	١٧	سكا حرف طوتن كشيدن نهغم
١٠٤٥	اكر محتسب كُورسا قايوره هم	١٧	كِشيكم طَشيدُنْ ترازوده هم
١٠٤٦	اكر قُول بُنده دُورشانه وار	١٥٢	عزيز ايده انده خداوندكار
١٠٤٧	وكورسُست دَپرانه اَكْلا رِكن	١٥٢	وَرَه اوله خَرْبَنْدَه[2] جَنْد ارِكن[3]
١٠٤٨	قَدَمْ اِيلرُورَكْ بَصُوكوكدن آش	١٥٢	كِرُو قَلمَه حيوانلين چكمه باش
١٠٤٩	نِتا دُوكا يوزى صوين اُل خُوجا	١٥٣	انوك كِم دُكَر كوز ياشن هر كِجا
١٠٥٠	اَنِى اِدامَزسَك طُتُنْغِلْ شفيع	١٥٠	آنيكِم اولا قدرِسندن رفيع

١٠٤٠ — برنجى مصراعدهكى (آلسا) كلمهسى (اولسه) اولمليدر .

١٠٤١ — ايكنجى مصراعدهكى (كيجهلر) كلمهسى (كيجه) اولمليدر .

١٠٤٥ — برنجى مصراعدهكى (كورسا) كلمهسى (كزسه) اولمق دها مناسبدر ؛ اصلى شويلهدر :

اكر محتسب كردد آنرا غمست . كه سنك ترازوى بارش كمست

ايكنجى مصراعك صوكندهكى (هم) كلمهسى (كَمْ) اولمليدر .

١٠٤٦ — برنجى مصراعدهكى (قول) كلمهسى (قولى) اولمليدر .

(١) بالقيمق = پارلامق ، التماع (٢) خربنده = اشكجى ، قاطيرجى (٣) جاندار = قوماندانلر معيتنده مسلح خدمتكار ، قاپو قولى :

شمس تبريزىكه شاه ودلبرست باهمه شاهنشهى جاندار ماست

١٠٥١ برنجا کشینوك اُکندن بِجا ١٥٣ که هیچ صچمَدِنْ تخم بُغدَیْ بِجا

١٠٥٢ بار[(١)] اول یِرای سعدیکم اَغَج دِکَر ١٥٣ دُوکَر خرمنی اُلکه تخمن اَکر

درختم کتاب وعذر قائل

١٠٥٣ قمو طاعت اِلتُور مسکین یَنار ١٥٤ بودرکاهِ سَن دُر نیاز ایتمه ناز

١٠٥٤ یَلِنجَقْ بُدَقْ کیبی بُوش اَلِوْزْ ١٥٤ اِکَن بَرِكْ سُز حالِمُزدر یَوُز

١٠٥٥ جُویُوق اَیغُوكْ دیمَیَمْ یُورکیت ١٥٣ اَلُوكْ کوکه قلدُورُ زارلِق ایت

١٠٥٦ خُدایا چو عفوکا امید وار ١٥٣ بوش اَلّوِیکَنْ اُلدق امید وار

١٠٥٧ کَلُورقول الندن همیشه کناه ١٥٤ اول اُومیذه کیم عفو ایده پادشاه

١٠٥٨ کرمدن نظر ایلریسَكْ اُلور ١٥٥ که قول‌لردن انجق همین صوج کَلُر

١٠٥٩ عزیز الله اُلْسُنْ که یوق سکا قُور ١٥٤ عزیز اِتدِکُوكْ هرکز اُلمایه خُور

١٠٦٠ بِلُرسنکه مسکینْ بیچارَه وُز ١٥٤ زبون کشته‌وُنفسِ امّاره‌وُز

١٠٦١ بوشیطان نَفْسیله کِم طُورِشا ١٥٤ یَلَنْکیله قارنجه نه اُورِشا

١٠٦٢ یُول آرَنلری حَقّجُون باکه یُول ١٥٤ بُولِی وِیرُو صغینا جاغم سَن اول

١٠٥١ — برنجی مصراعده‌کی (برنجا) کلمه‌سی وزن ایچون (بِرِنجا) اولملیدر .

١٠٥٣ — برنجی مصراعك صوکنده‌کی (ینار) کلمه‌سی (نیاز) اولملیدر .
ایکنجی مصراع شویله اولملیدر (بودرکاهه سن طوت نیاز ایتمه ناز)

١٠٥٩ — برنجی مصراعك صوکنده‌کی (قور) کلمه‌سی (پُوز) اولملیدرکه چوجق دیمکدر . اوحالده برنجی مصراعك معناسی شویله اولور : ای عزیز اولان الله سن اوتکریسك که سنك چوجغك یوقدر . [مؤلف بومصراع ایله (اخلاص) سورهٔ شریفه‌سنه اشارت ایدییور . فلله درّه وعلی الله اجره]

١٠٦٠ — ایکنجی مصراع شویله اولملیدر: (زبون کشتهٔ نفسِ امّاره وُز)

(١) بار = یمیش .

آریلز حقیچون چِیلْ ایشدن ١٥٥ اَیُرق طوت هردرلو تشویشدن ١٠٦٣

قُوجالر حقیجونکه بُوکُب بیلی ١٥٥ عبادت قِلوب کُوزدُرْلو یُولی ١٠٦٤

کوزم آج که کُورم سعادت یوزین ١٥٥ دِلُوم تَشکه اَیدَمْ شهادت سوزین ١٠٦٥

یقینُم چراغینی یَنْدُرْغِل ١٥٥ اُویمَقْ طُپْ اولا اُویَنْدرغل ١٠٦٦

بنی طُتمغل ایدُوب انصافُ عدل ١٥٥ که بن اُومدُغُم عدلدر داخی فضل ١٠٦٧

ایرَق دشمشم ایدَمادُم طَپُو ١٥٥ چو کَلْدُم هلا آچُو یَپما قَپُو ١٠٦٨

خدایا اوکُش صِیمِشَم عهدلر ١٥٥ قضایِله نیجه اِدَم جهدلر ١٠٦٩

نه‌دیرشُردُمیسا طَغِتدكْ آنی ١٥٥ الّهی صَقِن بن دِمکدن بنی ١٠٧٠

نولاوُز بز نوله تدبیرومز ١٥٥ همان عذرمز وار تقصیرُموز ١٠٧١

کوکلدن صلاوت ایدكْ صِدقله که یادِن نبی هم شفاعت قِلا ١٠٧٢

طُوتا اَلُوکِزی بُلاِسز نجات
١٠٧٣
اکر وِیرَسز سیز سلامُ صلات

تمت بعون الله

وحسن توفیقه

١٠٦٣ — ایکنجی مصراع شویله اولملیدر (ایراق طوت بنی درلو تشویشدن)
١٠٦٦ — ایکنجی مصراعده‌کی (طپ) کلمه‌سی طانك فتحیله اولملیدرکه کافی دیمکدر
١٠٦٧ — (انصاف) ایله (عدل) آره‌سنده واو عاطفه لازمدر . (عدلدر) یرنده (عفودر) اولملیدر
١٠٧١ — (بز) کلمه‌سندن صوکره واو عاطفه لازمدر. مؤلف زماننده بویله عطفلر جائز ایمش.
١٠٧٢ — (صلاوت) یرنده (صلوات) اولملیدر
١٠٧٣ — ایکنجی مصراعده‌کی (سلام) کلمه‌سندن صوکره واو عاطفه لازمدر
خاتمه — (١٠٧٢ ، ١٠٧٣) نجی بیتلر بوستانده موجود اولمیوب مترجم طرفندن علاوه ایدلمشدر:

(ختامه مسك وفی ذلك فلیتنافس المتنافسون)

یُوپْمَقْ — كیزله‌نمك ، صاقلانمق، سیویشمك معنالرینی افاده ایدیور (شیخی) مرحوم (خسرو وشرین) افسانه‌سنده شویله دییور : (پَرِی صید اُلْدُغِنْ بِسِزْ مِشْ سَوِنْمِشْ . اُزِی پَرِّی بِکِی کُزْدَنْ یُوپْمِشْ .).

ینه مذكور افسانه‌ده شویله دییور : (اُکِنْدَنْ یُووِنُزْ یِتَرْ دِیُودِیو . تَچُبْ قُرْتِلْمَغا اِیدَرْ پَرِی دِیو) .

قاروامق — لمس معناسنه‌در كه ال طوقوندرمق ، ال دكورمك ، ال سورمك ، ال ایله یوقلامق ، الله‌مك . دیمك اولوب مجازاً اوقشامق معناسنی‌ده افاده ایدر . (قاورامق) ایسه باشقه‌در : (قاورامق) كلمه‌سنی (قاموس‌الاروام) شویله ترجمه ایدییور : « القبض علی الشیٔ عنفا بالید اوبالاسنان » .

(١) اولسونا = آخرنده‌كی الف اشباعدر (٢) سینا = (سین) ، یعنی قبره (٣) یولق = پك (٤) یاز = ایلك بهاره اسكی توركلر (یاز) ، اصل یازه (یای) دیرلردی. مصدر اسمیسی (یایلامق) در (٥) (كرده) كاف فارسیه‌نك كسریله قولتوق یاصدیغی معناسنه كلمكله (كرده‌پیچ) قیوریلش ، بوكولمش قولتوق یاصدیغی دیمك اولور . مقصد ایسه قولتوق آلتنه آلینمش ، مغلوب ، محكوم ایدلمش دیمكدر . (نعمة‌الله) لغتی (كرده‌پیچ) تركیبنی چوره آلمق ، طولانمق دییه ترجمه ایدیور . (كرده‌پیچ) تعبیرینی « كلشهری شیخ احمد » مرحوم (٧١٧) تاریخ هجریسنده تألیف ایتمش اولدیغی (فلك‌نامه) آدلی منظوم اثرنده برنحوجی ایله كمیجی حكایه‌سندن صوكره استعمال ایله شویله دیور :

(نحوی كلشهری بیلور یوق لافی هیچ . بحث ایچنده قومی قیلماز كرده‌پیچ) .

بوكتابك باشنده (فلك نامه) یه دائر ایضاحات ویرلمشدر .

(٦) اكر قوجه‌سین = هرنه‌قدر اختیار ایسه‌ك‌ده (٧) طاكلاجق = صباحلین (٨) قوجه‌سین = قوجاقلایه‌سین ، اوخشایه‌سین .

متنده کی یا کلیشلر ایله ایی چیقمیانلر

صحیفه	بیت	
٢	١٧	(اجغا) کلهسنده همزه نك فتحهسی ایی چیقمامش
٢	١٧	(بغلنور) « بانك فتحهسی « «
٢	١٩	(الدن) « نون « «
٢	٢٣	(کوقیمدن)« قافك نقطهلری « «
٣	٣٤	(الر) « لامك فتحهسی « «
٥	٦٠	(ایریشمز) « شینك کسرهسی « «
٦	٦٩	(باقی) « قافك نقطهلری « «
٧	٨٣	(کوکدر)« (ر) حرفی « «
٧	٨٤	(ککین) « برنجی کافك ضمهسی « «
٨	٩٢	(رعیتلرك)« شده یانك اوزرنده اولهجقدر.
٨	٩٣	(کج) « کافك ضمهسی ایی چیقمامش
١٢	١٣٨	(الدمده) « همزهنك ضمهسی « «
١٣	١٤٩	(یقسللرك)« سینك دیشلری فضله اولمش.
١٤	١٦٦	(اوتاغی) « (تا) ایی چیقمامش
١٤	١٧١	(طتجه) « طانك فتحهسی « «
٢٣	٢٧٤	(ایار) « همزهنك ضمهسی « «
٢٣	٢٧٧	(قلنج) کلهسی نونسز اولهرق (قلج) اولملیدر
٢٥	٢٩٣	(کور) کلهسنده (ر) حرفی ایی چیقمامش
٢٧	٣١٨	(کوکل)« ایکنجی کافك قولی « «
٢٧	٣٢٢	(آتما) « همزه « «
٢٨	٣٤١	(ایرقلره)« همزه « «
٢٩	٣٤٥	صوك کلهدن صوکره (٦) رقمی اونودولمشدر
٣٠	٣٦٣	(حرام) کلهسنده (م) هیچ چیقمامشدر
٣٠	٣٦٥	(ویرر) « یانك نقطهلری ایی چیقمامشدر
٣٥	٤١٧	(قلمایه) « قافك نقطهلری « «
٣٦	٤٣٦	(عقلوك) کلهسنده کاف ایی چیقمامشدر
٣٧	٤٤٨	(کیت) « یانك نقطهلری « «
٤٣	٥١٩	(دکل) « (ل)حرفی « «
٤٨	٥٨٢	(عاریت) « فضله بر الف وار
٤٩	٥٩٠	(بیلسن) « یانك نقطهلری ایی چیقمامش
٤٩	٥٩٧	(دیککل) کلهسنده یانك نقطهلری ایی «
٥١	٦٢٤	(الوکدن) کلهسی ایی چیقمامش
٥٨	٧٠٠	(کوکل) کلهسنده ایکنجی کافك قولی «
٦٠	٧٣٣	(کیشدر) « یانك نقطهلری « «
٦٠	٧٣٥	(نبی) کلهسی « «
٦١	٧٣٨	(طکا) « « «
٦١	٧٤٠	(انجتمه) کلهسنده جیمك نقطهسی« «
٦٢	٧٦٠	(عورت) « (ر) حرفی « «
٦٦	٨٠٧	(ایسرمه) « یانك نقطهلری« «
٦٩	٨٤٧	(عورتلین) « « « «
٧٠	٨٥٠	(ابلهدر) «بانك نقطهسی « «
٧٠	٨٥٧	(قنرلر) « قافك کسرهسی « «
٧٥	٩١٧	(ایشی) کلهسی « «
٧٦	٩٣٠	(ترونده) کلهسنده نونك نقطهسی« «
٧٧	٩٤٨	(ایمق) « « «
٧٨	٩٤٩	(یرر) « یانك نقطهلری « «
٨١	٩٩٥	(درران) کلهسی(دوران) اولهجقدر.
٨٦	١٠٦٢	(ویر) کلهسنده یانك نقطهلری ایی چیقمامشدر .

— حاشیهده کی یا کلیشلر ایله ایی چیقمیانلر —

صحیفه	
٩	ایکنجی (١) رقمی (٢)، (٢) رقمی (٣)اولهجق
١٨	(٢١٤) نجی بیتك ایکنجی مصراعندهکی (آتدن) یاکلشدر طوغریسی نون ایله(آندن)اولهجقدر.
٢١	صوکدن اوچنجی سطرك باشنده (٤)رقمی اولهجق وسطرك اورتهسندهکی (٤) رقمی قالدیریلهجقدر
٢١	صوکدن ایکنجی سطردهکی (ثبات) کلهسنك باسی بر نقطهلی اولهجقدر
٢٢	صوك سطرده(حرب) کلهسندن صوکرهکی ویرکول فضلهدر .
٢٦	(٣٠٥) نجی بیتك تصحیحندهکی (ته) یاکلشدر طوغریسی نون ایله (نه) اولهجقدر
٢٨	صوك سطرده (آلو) کلهسندن اول (٢) رقمی اولاجقدر
٢٩	(٣٥٣) نجی بیتك تصحیحندهکی اوچنجی کلمه (الکدورهسك) اولهجقدر . حالبوکه سهواً (و) حرفی (ر) اولمشدر .
٣٠	(٣٦٠) نجی بیتك صوکندهکی (٦) رقمی فضلهدر
٣٢	(٣٨١) نجی بیتك تصحیحنده ایکنجی مصراعك برنجی کلهسی (عدو)اولهجقدر حالبوکه (عدد) اولمش یاکلشدر
٣٤	صوك سطردهکی مصراع شویله اولهجقدر . (ماحسن ایله حسین عشقنه صو)
٦١	(٧٤١) نجی بیتك تصحیحنده (اوطوردك) کلهسنده (د) اونودولمشدر
٦٩	صوکدن ایکنجی سطرده (فضول) کلهسندن صوکرا نقطه اولهجقدر

— آ —

آپولامق — مراعات ایتمك ، خاطرینه حرمت ایتمك . ص ۳۰

آجمق — آجیقمق . ص ۲٦ ، ٥٤

بو کلمه (دیوان لغات ترك) ده‌ده واردر .

آجن — آجلقله . ص ۹

(ن) حرفی (له) وظیفه‌سنی کوریور عادتا قیاسی کبیدر .

آددرمغیل — آتدیرمغل . ص ۲۱

(ت) ابله (د) لك ابدالی پك چوقدر .

آرین — تمیزلن . ص ۲٥

آریسز — پیس . ص ۸۱

آشیقمق — عجله ایتمك . ص ۸۳

دیوانده بو کلمه شینك ضمیله حرکه‌لنمش و اشتیاق ایله ترجمه ایدلمشدر .

آلداغوج — آلدادیجی ، حیله‌کار . ص ۲۱

آلو — اشاغی ، عادی ، بایاغی . ص ۲۸ ، ۷۳

ابوحیان اندلسی‌یه کوره عاجز معناسنه‌ده کلور . همزه‌نك مدی وقصری جائزدر .

آلوجه — اشاغیجه . ص ۸۳

آیروق — باشقه . ص ۲٥ ، ۲۹

— ا —

اسروك — سرخوش . ص ۳۳

اسلان — ارسلان . ص ٦۸

اسله‌مك — دیکله‌مك . ص ٦٤

اقراری دیل ایلمك — دیلك اقرار ایلسی . ص ۷٦

اکدو — سومسوك ، برشینك ارقه‌سندن قوشان . ص ٥۳

اکولجاغوز — یاواشجه‌جق . ص ۲٤ ، ٤٤

نفس کلمه (اکول) اولوب صوکنده‌کی ادات تصغیر اداتیدر . ص ٤٤

الیکدیرمك — الده ایتمك ، مالك اولمق . ص ٦ ، ١٤

اوتمك — تجاوز ایتمك ، مؤثر اولمق ، سوز کچمك . ص ۲۸

اوتوزمق — یوتولمق . ص ۲۳

اوختون ، اوخت — وقت . ص ٤٥

اود — حیا وحجاب . ص ۳۲ ، ۳۹

اوداولجرمك — آتش فاریشدیرمق ، یانان اودونك اوجنی ایلرویه سورمك . ص ١٦

اورانلامق — تخمین ایتمك . ص ٤

(اوران) برکره‌ده انصاف معناسنه کلور بو صورتده غیر متصرفدر . ص ١١

برکره‌ده عادت ، اصول کبی برمعنا افاده ایدر . بیت

بِلورُزْ آیله‌دُزْ اوّلدن اُوران

طُرِیجی اولمدی ایرانه توران

« شیخی »

بر کره‌ده مقدار معناسنه کلیر بیت

شها بریبل اُورانی اَرْتُغْ اَکْسُكْ

کرك در صبرلا اِتْمَكْ تمسّك « شیخی »

اوروطورمق — قیام . ص ۷۳ ، ۷۸

اوزولمك — قوپمق ، قیریلمق . ص ۲۷

اوش درن — ایشته دیرم . ص ۸۱

اوشنمك — منکسر ومحزون اولمق . ص ۳۷

اوصاك — اوصانجی ، ثباتسز ، عزمسز . ص ۲۱

(اِوصاك) کلمه‌سی غافل معناسنه‌ده کلیور بناءً علیه (اوصاك اولمق) غافل اولمق ، غفلت ایتمك معناسنی افاده ایدر : ع

غسّاق طمو اریکی اوصك اولمقدر (ذهول)

« ابن فرشته منظومه‌سی »

یول یراغن ایلکدر مطلقا

اوصك اولماچون کدیسرسین حقا

« عاشق پاشا »

اوصال — که‌وشه‌ك . ص ۸٤

اوك — کاف یائی ایله عقل . ص ٤ ، ٤٤ ، ۷۰

اوکات — ایی ، کوزل ، نافع . ص ۳ ، ١٥

اوکوش — چوق . ص ۲۲ ، ۳۰

اولاغ ، اولاق — پوسته تاتاری . ص ۳۸ ، ٥۹

اولو — حصه ، پای . ص ٦۸

اولو — بیوك . ص ٦۸

اوله — روادر ، لایقدر . ص ۲٤

اومو — امید . ص ۲۷

اون — سس . ص ۷

اویاقمق — باتمق . ص ۷۸

بیت

طُغَنْ آیِ اُویَقْدی طُغْمَقْ اِسْتَرْ

طُغُوبَنْ مَنْزِلِنَه اَغْمَقْ اِسْتَرْ

« کلزار ـ سیواسلی ابراهیم تنوری »

(٥١٤٠) بیتدن عبارت بواثر (۸٥۷) ده تألیف و جنتمکان فاتح سلطان محمد خان حضرتلرینه تقدیم ایدلمشدر . مؤلف اثرنده (عاشق) مخلصنی استعمال ایدیور .

ایت — ات . ص ٦٦

ایچقونمق — قوپارمق . ص ٥١

(منتهی الارب فی لغة العرب) ك افاده‌سنه کور آنسزین قورتولمق معناسنه‌ده کلیور عباره‌سی شویله‌در : التقلیص ـ نا کاه‌رهاشدن ـ اُوچْقُنْمَقْ .

ایرکمك — طوپلامق ، بیریکدیرمك . ص ٦ ، ۲٦ ، ۳۰

(قاموس الاروام) ه کوره آز آز طوپلامق معناسنه‌در . مجهولی (ایرکیلمك) درکه حالا (سودممه‌ده ایرکیلدی) دینلور

ایرمق — آییرمق ، اوزاقلاشدیرمق . ص ۸

ایسسی — صاحبی . ص ۲۷

ایشیمق — پاریلدامق . ص ۸۳ بیت

یعنی کم جوهر کرك اول کیشیا

قنده جوهر وارسه خود اَشیَه

« عاشق پاشا »

ایکن — پك ، غایت . ص ۱

ایل — اهالی ، مملکت . ص ۹

ایلان — ییلان . ص ۲۱

ایلقی — آت سوروسی . ص ۳۷

ایلكرك — ایلك اوکجه . ص ۸٤

ایلکون — اهالی ، وطن ، مملکت . ص ۸ ، ٥٤

ایلنج — بددعا ، سب وشتم . ص ۲۹

ایله‌وو ، ایله‌یو (ایلایو ایلیو ، الیو) — اوك . ص ٥۰

بو کلمه عاشق پاشاده چوق کچر . بیت

اول قیز آیدُزْ پس دعاقِل کم بنم

قبض ایده تکری اِلیُو کدَه جُنُمْ

« فلك نامه ـ شیخ احمد کلشهری »

ایمدی — شیمدی ، همان . ص ۲٥ ، ۸۰

ایمشاق — یومشاق . ص ١۷

ایلی سو — ایلیق صو . ص ۲۳

— ب —

بار — یمیش . ص ۸٦

باش — یاره . ص ٤٦

باشاقجی — باشاق طوپلایان فقرا . ص ٢٧

باشین قویو ایلك — یوزی قویو اکیلمك. ص ٧٣

بالقمیق — پارلامق . ص ٨٥

بایتمق — زنکینلتمك . ص ٦١

بابیق — حقیقةً ، جداً ، کرچکدن . ص ٦
اسکی فقه، تفسیر کتابلرنده بو کلمه چوق کورولمکده‌در . وا کثریتله (انَّ) کلمه‌سنی بونکله ترجمه ایدیورلر . طقوزنجی عصرك ادباسندن (برغمه‌لی قدری چلبی) تورکجه‌نك قواعدینه دائر یازمش اولدیغی (مُیَسِّرة العلوم) آدلی اثرنده ادوات بحثنده بو کلمه‌دن بحث ایتمشدر . (منتهی‌الارب ...) نام اثر عالیده دخی شو عباره واردر :

التحقیق — تحقیق دانستن ـ بیِق بلمَكْ .

بکله‌مك — محافظه . ص ٥٤

بکی — ادات تشبیهدر (کبی) کبیدر . ص ٢٣
«کمال پاشا زاده» بیله بو کلمه‌یی (یوسف وزلیخا) سنده چوق استعمال ایدیور .

بکی — ای بك ، ای افندی.ص ٦٢

بوشمق — قیزمق . ص ٧١
(یونس) حضرتلرینك یازمه دیوانده بوندن مشتق (بُوشُو = حدت، غضب) کلمه‌سی واردر . مطبوع یونس دیوانی حضرت یونس نامنه بر اهانتدر . بر مصراعی دکل بر کلمه‌سی بیله دوغری قالمامش تماماً تحریف ایدلمشدر . تحقیق و تدقیق ایله شانه لایق بر صورتده باصدیرلمسنی معارف وکالت جلیله‌سندن بکلرز .

بوغور، بوکور — بوکره، یینه . ص ١٨ ، ٨١

بوك — غم ، ضرورت ، فلاکت . ص ٢٢

بیتو ، بیتوك — مکتوب ، یازیلی کاغد . ص ٥٠
اسکی کتابلرده (بیتی) شکلنده کورولمکده‌در .

بیجیك — ممه . ص ٧٣

بیرنجه — بر باشقه‌سی . ص ١

بیلو — بیلکی یعنی علم . ص ٢٤

— ت —

تکیه — کووه‌نمك . ص ٥٤ ، ٧٨

توسون — کنج ، خاشاری حیوان . ص ٣١

توش — دوش . ص ٩
(ت) ایله (د) یکدیکره چوق قلب اولنان حرفلردندر

تیمارلامق — تربیه ، اصلاح ایتمك . ص ٤٩

— ج —

جاغلامق — یرلی یرینه قویمق . ص ٤ (جاغ) چولهه‌لرجه معروفدر. (جاغلامق) مصدر اسمیدر

جاندار — مسلح خدمتکار . ص ٨٥

جست — قیوراق . ص ١١

جوشن — زره . ص ٤٧

— چ —

چاشیت — جاسوس . ص ٢٤

چاق — تا . ص ٧٧

چالیش — قلیج اوروش ، حرب . ص ٢١

چاو — صیت وشهرت . ص ٥٨

چنك - معروف ساز . ص ٤٢

چقال ، چوقال — ایچی ایپه‌ك خرقه . ص ٤٦

— خ —

خربنده — اشکجی ، قاطرجی . ص ٨٥

خنك — صوغوق ، سرین . ص ١٠

— د —

دپارا — تپه‌سنه دوغرو . ص ٤٢
(منتهی الارب....)ده شو عباره وار : الصقع- برسرزدن ـ دپرا چالمق . بوافاده‌قیاسی کبیدر .

دکامك — صینه‌مق . ص ٨٣

دنبك — دبلك . ص ٧٩

دون — کیجه . ص ٢١

دیرشورمك — جمع ایتمك، دیوشورمك . ص ٧٩

دیو شیشه‌ده — سلیمان پیغمبر دیولری شیشه‌ده حبس ایدرمش . ص ٣٢ بیت

پری کرشیشه‌یه کِرْمَكْ اولا ریو

بُلَرْ هر دم قُیَزلر شیشه‌یه دیو

(شیخی)

— ز —

زرق ، سالوس — ریا . ص ٤١

زیلو -- برنوع کیلیم . ص ٥٤

— س —

سکیرتمك — قوشمق ، هجوم . ص ٢٣

سوکو — سونکو . ص ٤٧

سوکوك — کمیك . ص ٣١
اسکی کتابلرده اکثریتله (سکك) شکلنده یازلمقده‌در .

سوکل — خسته، بیتاب. ص ٢٩

سیکمز — کاف غنه ایله . هضم اولونماز . ص٤٦

سین — سن . ص ٦٥

سین — مزار، قبر . ص ٧، ٣٠
بوندن آلینه‌رق قبرستانه (سینله) دینلمشدر .

سیمق — قیرمق . ص ١٧ ، ٣٦
اسکی کتابلرده اکثریتله صاد ایله یازلمقده‌در .

— ش —

شر ، شار — شهر . ص ٩ ، ٧٠

شست — یای اولوغی . ص ١٧

— ص —

صاواش — حرب . ص ١٧ ، ٢٢

صوصالق — صوسزلق . ص ١١

صوکج — صوك اوج ، عاقبت . ص ٦٤، ٧٠

صیکارلامق، صیقارلامق — تضییق، اشکنجه ایلك. ص ٢٧ (مقدمة‌الادب) ترجمه‌لرنده (سیکارلامق) شکلنده‌در. صینیق — قیریق . ص ١٠

— ط —

طات — تورکدن باشقه ملت . ص ٣

طاتجه — فارسی لسانیله . ص ٥

طارتمق — چکمك . ص ٧ ، ١١ ، ٢٢

طازیقمق — حیوان قیچ آته‌رق قوشمق . ص٨١
(شیخی) مرحوم بونی (تزیکمك) طرزنده آلمشدر :
بیت

تَزیکُوزدِ تُزْنْدَنْ مارِ کَزْزه

اُکِنْدَنْ اُزْ کَرِیدِ شیرشرزه

دیوان (تزدی) کلمه‌سنی (اورکدی) دییه ترجمه ایدیور .

طاکلاجق — صباحلین . ص ٦٣

طاکه قالمق — حیرتده قالمق . ص ٦١

طانوق — شاهد . ص ٨٣

طایینمق — قایمق ، یووارلانمق . ص ٨١

طوتساق — اسیر . ص ٢٤

طوتقون — اسیر . ص ٢٤

طوروشمق — مبارزه . ص ١٧

طوش — مطابق ، موافق . ص ٣٧

طوقونمق — تعرض . ص ١٧

طولاو — طولاب . ص ٣٨

طولدورمق — یایی کروب اوقی حاضرلامق . ص ١٧

عکسنه (یاسا مق) دنیلور
طولون — شاقاق . ص ٧٧
طون — لباس . ص ٤٩

— ع —

عوان — جاندارمه ، تحصیلدار کبی امرا ورؤسا آدملری . ص ١٦

— ق —

قاریش — ذم ، لعنت ، بد دعا . ص ١٣ ، ١٨
دیوانده (قرغش) طرزنده محرردر
قاقیغان — حدتلی . ص ١٧
قانی — هانی . ص ٣٤
اسکی کتابلرده الك چوق (قنی) شکلنده یازلمشدر
قاییقمق — قایغولانمق . ص ٨٣
(دونمك) معناسنه‌ده کلیور کبی .
قری — یاشلی . ص ٢٢
قوجق — قوجاقلامق ، باغرینه باصمق . ص٦٣
قوجه — یاشلی . ص ١١
قوو — غیبت . ص ٦٠
قویو — بر نوع محبس . ص ٣٢
قیو — قیغو . ص ٧٩
قیراك — کنار . ص ٢
(شهنامهٔ فردوسی) مترجمی (شریفی) بو کلمه‌یی چوق استعمال ایدر .
قیزلق — قیتلق . ص ١١
قیسو — قبصی ، تضییق ، شدت ، دهشت . ص٢٣
قیوانمق — تفاخر ایتمك . ص ٧٨

— ك —

کرده‌پیچ — مغلوب ، محکوم . ص ٦٣
کز — اوق آغاجنك کیریشه کیرن یری . ص ١٧

کمسه‌ك — طاش وطوپراق پارچه‌سی . ص ٥٥
ککز — قولای ، آسان . ص ١٧ ، ٥٠
ککسوزین — خلاف آرزو . ص ٣٧
کونمك — اعتماد ایتمك ، سه‌ویمك . ص ٨١
کور — غالب ، چوق . ص ٢٠
کوزوکو — آیینه . ص ٤٧
کوستردیمز — کوستره‌مز . ص ٧١
کوکجك — کوزل . ص ٦٢
کولوك — اشك . ص ١١
کونو — حسد . ص ٧٢
کویمك — بکله‌مك . ص ١١
بوکلمه‌یی عاشق پاشا مرحوم چوق استعمال ایتمشدر . برنجی کافی کاف عربیدر .
کی — ایی . ص ٨ ، ٨٢
مجازاً چوق معناسنه‌ده آلنمشدر .
کیزله‌نو — کیزله‌نه‌رك . ص ٣٣
اسکیدن صیغهٔ حالیه‌لر هپ بویله‌یاپیلیورمش ؛ اسکیلرده و دیوانده (رك ، رق) کورولمیور .

— ل —

لاغ — لطیفه . ص ٣٨

— م —

ما — ناه ، ایشته . ص ٣٤
مخنت ، موهانات — مخنث ، مؤنث ، هرحال وشانی قادین کبی اولان . ص ٢٩

— ن —

ناطوته — طوتمایه . ص ٦٢
نجون — نیچون . ص ٦٤

نیجاما — نجه‌مه ، نیچما ـ نصل . ص ٣
نیته — ناصیل . ص ٨٢

— ی —

یابان — یازی ، اووا ، شهرك طیشاریسی ، تارلالق . ص ١٣
یات — حاضرلق ، سلاح ، لوازم حربیه . ص . ٢ ، ٢٣ ، ٧٠
یاتلو — کوتو ، فنا ، ص ٤٢
یاراقلانمق — حاضرلانمق . ص ٨٠
یاردی — پارتی ، جزا ، حکم معدلت . ص . ٢١
یان — کمر ، جیب . ص ٢٥
یانجوق — پاره کمری . ص ٥
یانوت — مکافات ، عوض ، ثواب . ص ٤٣
دیوانده (جواب) معناسی‌ده محرردر .
یاووارمق — غائب اولمق . ص ٣٤
یکمك — غالب کلمك . ص ٤٢
یندك — پك زیاده . ص ١٨ ، ٢٧ ، ٥٣ ، ٧٧
(خسرووشیرین) ناظمی (شیخی) مرحومك آشاغیده‌کی بیتنه باقیلورسه (دائم ، دائما ، هروقت ، لازم ، ضروری) کبی معنالری‌ده افاده ایدیور . بیت

بَلی بن با که اِتدُمْ شَكْ دَ کُلْ دُرْ
دَلُولِكْ آدمه یِنْدَكْ دکُلْ در

برده بزم بوکتابده (ی) حرفی فتحه ایله حرکه‌لندیکی حالده یوقاریکی کتابده کسره ایله حرکه‌لنمشدر . ظن ایدیورم که دوغروسی اویله‌در چونکه اونسخه‌ده بر دانه‌جك اولسون حرکه‌یا کلشنه بیله تصادف ایده‌مدیکم حالده بزم کتابده مدهش خطالره ، تحریفلره تصادف ایدلمکده‌در .
یولق — پك . ص . ٦٣
یونمق — کیزلنمك ، صاقلانمق . ص ٦٣
یورتمق — یورومك ، کیتمك . ص ٥٩
یوره — چوره ، اطراف . — ٨٢
یوز اورمق ، یوزاورونمق — متوجه اولمق . ص٧٧
یوك ، یون — توی . ص ٧٨
یونمق — ییقانمق . ص ٢٥
ییقیلاسی — ییقیله‌جق . ص ١٢
ییکیله — یکیدن . ص ٧٨
ییل قوومق — عبثله اوغراشمق . ص ١٦
اسکی کتابلرده سنه معناسنه اولان کلمه‌یی ایکی یا ایله ، روزکار معناسنه اولانی بر یا ایله یازمق عادت کبیدر .

(بیتدی)

باسمه تعالی

(فرهنك نامهٔ سعدی) یه متعلق بعض تصحیحات ایله بعض مشکلاتك حلیدر

نومرو

٢٠ (صونجه وارمق) الیوم (صونجه کیتمك) آرزوسنه موافق حرکت ایتمك ، اثرینه سالك اولمق

٢٨ (سعدیکی) دوغروسی (سعدی‌که) اولاجق

٣٠ (دلده‌دنمشدرر) ، (دیلده) یعنی لسانده (دینمشدر) طورمش ، ساکن اولمش ، دیکلنمش .

٤٤ (اوکومه دوشه کلدی) خاطریمه خطور ایدی‌ویردی

٤٥ (دلیم) چوق ، زیاده

٦٥ (بابیق) بایاغی دیمکدر . آنجاق استانبولده (بایاغی) لفظی (عادی) کلمه‌سی کبی (دکرسز ، اینکین، غیرمقبول) معناسنه قوللانیلیور . حال‌بوکه (بایاغی) نك اصل معناسی (طبیعی ، حقیقی، ناتوره‌ل ، قدیمی) دیمکدر . (عادی) ده بونك نظیریدر . اونکچون (حقیقةً الخ) دییه ترجمه ایتدك .

٧٧ (جان طارتمق) قونیه‌ده (جان چکیشمك) دیرلرکه مقصد حالت نزعده‌کی نفس آلوب ویرمك .

٨٨ (ایللو) شهرده ساکن

١٠٠ (توش) اش ، نظیر معناسنه اوله‌جق . آتیده‌کی عباره‌ده (دوشه‌لك) حصه ، پای ، نصیب معناسنه قوللانیلمش : کندو بایلغوك طمعندن اوترو پادشاهك زیانُن کوزلَمه . دوشَاَ‌سکِم چوغ اولسون دمه. تا که دوشَلِکدن محروم قَلْمَیَه سن .

قابوس‌نامه ترجمه‌سی : مرجمك احمد

طای‌توش = اش، نظیر، همان ، امثال :

کچوب اللینی عمرم اولدی آتمش
منوم تای توشلرم قبرایچره یاتمش

ثعلبیه

(طای) أش ، نظیر :

حوری آیتدی : هرکاه سعادت خانوم بوقدر اوخوماسه‌یدی بزوم تایموزدن بری اولوردی .

تیاترو : نجف بك

بونلر اولوب جهان رسوایی انلاروك نیشه اولمایه طایی

لدن‌نامه

طای = جهت ، طرف : اوطای = اوجهت ، بوطای = بوجهت . بری‌طای = بری‌جهت

آیدین لهجه‌سی

١٣٨ تصحیح : قوی اُلْدُغُكْ دمده ساغُ وأَسَنْ

١٤٤ (صان) صای ، تعظیم و حرمت ایت، غضبندن قورق

نومرو

١٤٦ (آشاقلاتمق) تحقیر .

١٥٤ بیتك معناسی : جبر و زور ایله معامله ایتمك فکرنده بولونان خطا ایدر . مال ؛ عدالتله دها ایی جمع ایدیلیر .

١٥٧ (بولمك) الیوم (بیلمك) دیرز . بوده (بولمق) اصلندندر . بو ؛ ذهنده بولمقدر . یعنی : علم :

آنی کیم بن کورورم سن کوره‌سین بنوم حالوم نیته دورکی بوله‌سین

سلطان ولد

١٦٥ (اویون) اوکون کاف یائی ایله : بیرنوبتلك طعام .

١٧١ (کرمان) شهرینی الده ایتمك ایسته‌یوردم . باشیمی (کِرم) یعنی قورد ییدی بو معنایی فارسی اوله‌رق سویلرم

٢٠٦ (اولدورمه‌یین) اولدورمکسزین ، اولدورمزدن اقدم دیمکدر .

٢٦٣ (ویریمك) دییه لغت یوق . بلکه (ویریمك) واردر . استمرار افاده ایدر : متصل ویر ، ویرمکده استیعاب واحاطه و بالنتیجه اصابت امر ایدر : حربه اویله آداملر تعیین ایت‌که .... دیمکدر .

٢٦٨ (صاواشده طوپ) قولنده (طوپ) هپ دیمکدر. حالا قونیه‌ده مستعملدر : هپسی، طوپسی‌دیرلر.

٢٦٩ بوبیتك اصلی شودر . ترجمه‌ده موفق اولونه‌مامش :

بکرمابه پروردهٔ عیش و ناز بترسد چو بیند درجنك باز

« ناز و نعمت ایچنده بیوب ایچه‌رك دائما بانیو آله‌رق یاشایان بیر کبار زاده دشمنه حرب آچیلدیغنی کورنجه اودی قوپار . »

٢٧٢ (بکی) ای بك ، ای افندی دیمکدر . بوکتابده چوق کچر .

٢٧٧ (قلنج) قلم ناسخدن سهو اولمش. دوغروسی (قیلیج) درکه (سیف، شمشیر) دیمکدر. (قیلینج) ایسه خوی ، اخلاق معناسنه

٢٧٨ (سیکیرتمك) قیرشهری ، آنقره لهجه‌سیدر . حالا بویله تلفظ ایدرلر . قونیه‌ده سینك فتحیله‌در .

٢٨٠ (کوسیله‌یاته) کوسولوب یاتمق حالا بوکون الیوم قونیه‌ده شایعدر . آیاقلرینی کوسوب‌یعنی اوزاتوب یاتمق دیمکدرکه « ارباب سیف ایچین آیاقلرینی اوزاتوب‌ده راحت راحت صویونوب یاتمق جائز اوله‌مز » دیمکدر .

٣٠٥ (قایورمق) قایغورمق ، کدرله‌نوب محزون اولمق

٣٢٦ (آشاق) متواضع مقابلیدر .

٣٣٨ ایکنجی مصرع (قوروسوز طاوول بیکیدور ایچی‌بوش) دییه ترجمه ایدلسه داها واضح اولوردی .

٣٣٩ (طاپو ایدوب ال باشماغه اورمق) اوزمانه کوره یرلره برابر تمنا ایتمك قیلنندر .

٣٤٠ (دونن دیری طوتمق) احیای لیل که صباحلره قدر عبادت ایتمکدر .

٣٥٣ (صدف دیر) دوغروسی (ویر) اوله‌جق

٣٦٨ (شفقت قرار) قافك فتحیله یاکلشدر . (قورار) اولسه کرکدر . (شفقت تصور ایدر . شفقت ایله‌مکلکی ذهنندن کچیریر) دیمکدر .

٣٧٨ مصرع اولك دوغروسی : صوبی قیت ایکن کسمکه باغله‌بیل

نومرو

٣٨٦ بو بيتك اصلى : دريغست ازان روى برتافتن كزين روى دولت توان يافتن
« دوات يالكز بو جهتدن بولونه‌بيلديكى حالده آندن يوز چويرمك يازيقدر »
ايكنجى مصرع شويله اولسه آكلاشيليردى : بو سوز دولته ايرديرور بيل سوزى

٣٨١ (عوان كيشى منصب ايديب) اولسه معنا تمامدر

٣٩٣ مصرع ثانى (بولوب منزلى اونودورلر اوزى) ياخود (يوروديلر ايزى) ياخود (ياوودورلر اوزى)

٤٠٥ بو ترجمه‌نك اصلى شودر : نشدكم كه روى از خلايق بتافت كه كم كردهٔ خويش راباز يافت

٤٣٧ (اكانجه‌ك) آخرنده كاف عربى ايله صفتدر : (صالنجاق ، بورونجه‌ك) كبى .

٤٤١ اصلى شودر : نه دورى دليل صبورى بود كه بسيار دورى ضرورى بود

٤٥٣ (بويون اكر) يرينه (بوكر) اولورسه قافيه دوزه‌لير

٤٥٦ مصرع ثانيده (آغارلر) ايله (ايرلر) آراسنده‌كى (واو) فضله‌در . حاشيه‌ده‌كى تصحيحنده سهو اولمشدر

٤٦٧ مصرع اولده (اود) صوچ وزننده‌در .

٤٧٩ (كترمابشو) باش كوتورمك = كبر وعظمت · نوايى :
تواضع ايله كيل هركيمنى كورسانك بيد مجنون ديك قاميشنى كورمادينكمى باش كوتاردى بوريا بولدى

٤٨٠ بويون طارتمق = باشينى ديك طوتمق = تعظم ، تكبر .

٤٨٨ (دنيالكى درن) بو مصرعده (دنيا) نك الفى مدايدلمه‌يوب فتحه ايله اكتفا اولونه‌جق ، قديم شعرلرده (دنيه) يازيلير :
ساكه ديرم اى دده صانمه ديوى دنيه‌ده نفس ديوين ضبط ايدن دينده سليمان اولور
سلطان ولد

اوزن كورن = خودبين

٥٠٢ بوبيتك مفهومى شودر : « زبونك زبونلق حالنده ديلينك طاتلى اولماسى عجيب دكيلدر . فقط بركره اقباله ايريشوب‌ده سنك خصم مقابلك اولورسه اووقت اونك اقبال سرخوشلغى ياماندر . »
فارسى اصلى شودر : دل آزرده راسخت باشد سخن چوخصمت بيفتاد سستى مكن
(جانى ياقديغك آدامك سوزى سرت اولور . بناءً عليه : بيركره سكا خصم مقابل اولورسه هيچ كه‌وشه‌ك طاورانمه جزاسنى وير . فرصتى فوت ايتمه)

٥٠٥ (ييكرصارميساق) صاريمساق تعفن ايدر ، فنا قوقار ديمكدر . ييكمك = تعفن ايتمك . كاف يائى ايله ، كاف نونى ايله (ييكر) اولورسه غلبه ايدر . يعنى صاريمصاغك قوقوسى كل رايحه‌سنه غلبه ايلر . ايكى تورلو معناده موافقدر .

٥٢٢ (آيغوتن يازبوزا) آيغوت = مكافات :
نجه كيم ايلوك ايده‌سن سن اكا آيغوتن ياوزلق ايدر اول سكا
هركه ياوزلق ايدرسه اول هان قيلور آيقوت هم ياوز بللو بيان
عاشق پاشا

٥٤٢ وزنك درست اولماسى ايچون مصرع ثانيده (اول) لفظى مكرر اولماليدر . برى (اولمق) دن امر ، ايكنجى (او) غائب اداتيدر .

نومرو

٥٤٧ بو بيتده برنجى (طولوندى) باتدى ، غروب ايتدى . ايكنجى (طولاندى) طوشدى كزدى ؛

٦١٨ مصرع اولده (آدم ايچو) دوغروسى (آدام ايچيمو ذكر ايچون) اوله‌جق : يعنى انسانك ايچى ذكر ايچونمى يوقسه اتمك طولدورمق ايچونمى ياراتيلمشدر .

٦٥١ مصرع اول (أر ايسه‌ك اويوايرى‌ير اوزره‌سن) اولماليدر . (ايرى) اسكى توركجه‌ده قاتى ديمكدر . مصرع ثانى معناسنده‌كى يوموشاقلق‌ده بوكا دلالت ايدر .

٦٩٤ مصرع ثانيده‌كى (اراسن) اوره‌سين اوله‌جقدر .

٦٩٦ (ايين‌بيين) زمانمزده‌كى (شاغيردى) معناسنه قوللانيلان (انت بنت اولدى) كبى بر تعبيردر . مصرع اولده‌كى (اوغورلايين) كيزليجه ديمكدر . (اوغرولايين) دكيلدر . بوراده (خيرسيزجه‌سنه) معناسنك يرى يوقدر .

٧١٦ (دك‌اوتور) تعبيرى (دك‌طور) كبى ساكن اول معناسنه‌در .

٧١٨ (قولاق اولمه) تعبيرى غريبدر . (قولاق طوتمه) مصيبدر .

٧٣٥ بو مصرع مطلقا (آيتدى‌كه ايجيتمه قارداش بنى) اوله‌جقدر . سهو ناسخدر . تصحيح ايچون (ايشيتدم ديدى ايجيتمه قارداش بنى) دخى سهواً ناموزون يازلمشدر . ياخود الف وصلى واردر .

٧٧١ (كوده‌پيچ) تحقيق و قافانه‌در . (كردبالش) ده بومعنايه‌در :
سرسفله‌را كرد بالش مكن

٧٨٣ (بلادست‌رنج) عباره‌سنده (بيله) اوله‌جقدر . (دست رنج) يعنى ال امكى بيله ديمكدر . (جكراوله) دخى (چه‌كر) در . بوكتابده مكرراً كچر .

٨٠٦ مصرع ثانيده (قولق)قوللق‌در. خدمت ديمكدر . قوللقجى = خادم. قاره‌قوللقجى = عجمى دوشيرمه نفرى

٨١٨ مصرع ثانيده (لواش) فرهنك ناصرى (تازه پيده) معناسنه‌در ديبور . نزارى :
يوز خودرا لويشه كردستم تاطمع بكسلد زقرص لواش

٨٢٨ (شوحقاكه) شول حق تعالى حضرتلرينه‌كه ديمكدر .

٨٢٩ مصرع اولده (كيمسا) عادتا (كيم ايسه ، كيمسه) در . بيراز مدله اوقونور .

٨٣٩ مصرع ثانيده (مطلخور) حقيله توضيح ايتمه‌مشدر . (مطل) عربجه ايسه (مماطله)دن اوله‌بيلير . بورجنى اوزاتوب ويرمه‌مك ديمكدر . ادبيات عربيه ايله مشغول اولوركن (كثير عزه) نك آتيده‌كى بيتنى كورمشدم :
قضى كل ذى دين فوفى غريمه وعزة ممطول معنى غريمها
(مطلخور) ويره‌سى ايله ، بورج ايله كچينير معناسنه بر تركيب فارسى اولور .

٨٦٦ (صفاى) صفايى اوله‌جق

٨٩٦ مصرع ثانيده (دزدحق) يرينه (قوردى حق) اولسه قافيه دوزلمش اولور .

٩٦٧ (ياووقيلمق) غائب ايتمك

٩٧٠ (بلوك بالوسيز) سيزبللى بيليكز ، حقيق صورتده معلومكز اولسون

٩٧٣ (يوكورمك) قوشمق

نومرو

٩٧٦ بيرنجى (الم) اوولو ـ م ، بويوكم ، عاليم ، كبيرم . ايكنجى (الم) اولوم = موت
٩٨٠ (اختوك) وقتك ، زمانك
٩٨٧ بيرنجى مصرعده‌كى (شوخ) دوغروسى (چوخ) = چوق ؛ اولماليدر .
٩٩٤ ايكنجى مصرع (بيته كللرى ياز يا نوبهار) اولماليدر .
٩٩٨ مصرع ثانيده (اين‌كبا) عجبا (انكبه) ميدر . بو كلمه لسانمزده شايعميدر . لهجه‌ده ديركه :
اووا يرك اينيش چيقيشى. موانع ، مزاحم ، انكبه‌لك = دره تپه اولان ، راحت اولمايان
١٠٠٢ بيرنجى مصرعده دوغروسى (قافدن قافه) اوله‌جق
١٠١٠ مصرع اولده (اوددن) حيادن (اود) قوش وزننده : حيا ، حجاب .
١٠١٩ (كم نيشيا) نيشه‌كيم ، ناصل كيم
١٠٢٠ ايكنجى مصرعده (ايكن كوينه كوينه) يالرك سكونيله : چوق يانه ياقيله ديمكدر .
١٠٢١ ايكنجى مصرعده (قاييقمق) مطاوعت صيغه‌سى : دونى ويرمك ، كرى دونمك . قاييتمق ـ لسانمزده
(كيتمك) كلمه‌سنك اصليدر . [سهواً (قايغو) اصلنه ارجاع ايتمشز] .
١٠٢٧ ايكنجى مصرعده (دوشاطور) دوغروسى (دوروش طور) اوله‌جق
١٠٤٣ ايكنجى مصرعك مفهومى (چالاپ تا كريدن قورق . و « بك » ى ، اميرى قوى يعنى بيراق .
بكدن واز كچ .
١٠٤٤ ايكنجى مصرعده (حرف طوتان) حرف كير ، عليهدار . حرف‌انداز = سوز آتان
١٠٤٥ بيرنجى‌مصرع (اكر محتسب كورسه قايوره‌هم) مترجم بو بيتى پك غريب بيرصورتده اقتطاف‌ايتديكى
كبى معناسنى‌ده دكيشديرمشدر . اصلده‌كى (سنك ترازو) حيوانه يوكله‌تيلن يوكك دنك كلمه‌سى‌ايچين
خفيف اولان دنكه علاوه ايديلن طاشدر . نفس ترازينك اوقه ويا درهم طاشى دكيل

لاحقه

اقوام مترقيه‌نك بوكون واصل اولدقلرى مادى اعتلايه بيزم‌ملتمزكده ايريشه‌بيلمه‌سى ايچين بيزم‌ده اونلرك يورودكلرى يولدن يورومه‌مز لازمدر بوراسى تفصيل مرام يرى دكيلدر آنجاق شونى عرض ايده‌يم كه مترقى قوملرك (تاريخ ادبيات) لرى كبى بالآخره ادبيات تاريخى يازه‌بيلمك ايچين لازم‌اولاجق بيرچوق‌وسائطك بيرى‌ده ديليمزده يازلمش اسكى اثرلرى كنجلك عالمنه نشر ايله‌مكدر . ايشبو اسكى اثرلر ايله غرب عالملرينك بيزه دائر يازدقلرى كتابلرك قسم‌اعظمى كنجلك آراسنده منتشراولوب‌ده اونلرى تورك وارلغنه واقف‌ايتمه‌دكجه (تاريخ ادبيات) ايچين قلم باتيرمق نابهنكام بيرباشلايش اولور . بوندن دولاييدركه انقلابمزدن اول يازيلان (تاريخ ادبيات) تجربه‌لرى چوق ناقص يازيلردر. معارف مؤسسهٔ رسميه‌مز بوحقيقتى پك‌ايى‌تقديرايتديكندن دولاييدركه‌لسانه، ادبياته، اجتماعياته‌متعلق تأليفلرى، بالخاصه آثاراسلافى، ترجمه‌لرى پى‌درپى نشر ايله‌مكده‌در. بو مساعينك ثمره‌سى‌ده اقتطاف اولونمقده‌در. كنجلريمزده كندى ملى لسانمزه ، ادبياتمزه ، تاريخمزه عائد هوسلر اويانمغه باشلادى . بونلرله اوغراشان يكى استادلريمز وار . (اذا اراداللّه شيأ هيأ اسبابه) منطوقنجه ايشبو مبارك امنيه‌نك حصوله وصولى زمانى‌ده كلمش اولماليدركه بوكبى آثارقديمه‌نك شايان استفاده بيرتصحيح و تنسيق ايله وجوده كله‌بيلمه‌سنه وسيله‌لرده ظهوره كلمكده‌در . (ديوان لغات‌الترك) و (دده قورقود) و (ابن مهنا) كبى اثرلرى متعدد تصحيح و تنسيق جدوللرى علاوه ايدرك هر اثر ضمننه بيرتأليف بهترين ضم ايتمك صورتيله اوچ لسانده قدرت واسعه‌سنى اثبات ايدن (كليسلى معلم رفعت) افندى استادمز ايشبو آثار قديمه‌نك انتشارينه پك بويوك همت بذل ايدنلردندر . بو سببله توركلك كنديسنه جداً متشكردر . علم عاشقلرندن بيراستاد كامل واسطه‌سيله فقيرك اليمه كچيب ماجراسى ديكر بياناتمده سبق ايدن ايشبو بوستان ترجمه‌سى‌ده حضرت استادك همت مصححانه‌لريله وجود بولمشدر . فقط بونك بيلديكمز على‌العاده تصحيح اولماديغينى عرضه مجبورم . ترجمه نسخه‌سنك شيمديلك اليمزده طوپى بير نسخه‌سى بولونديغى جهتله اونك‌ده ألدن كله‌بيلديكى قدر صحته تقريبى ايچين اولا هر ترجمه بيتنى اصل فارسيسى ايله قارشيلاشديرمشلردر . آنجاق شونى عرض ايده‌يم كه مترجم حضرتلرى بوكتابى (بوستان) دن انتخاب صورتيله و انتخابنده‌ده صيره تعقيب ايتمه‌ييب بعضاً اك نهايتلرده كى بعض ابيات ترجمه‌سنى بالاده مناسب كوردكلرى مباحث ميانه وضع ايله‌مك اوزره منتخب ترجمه‌لرينى عادتا يكيدن تصنيف ايله‌مشلردر . بناءً عليه بيزم استاد ترجمه بيتلرينك اصللرينى على‌الاكثر صيره‌سيله بوله‌مادقلرندن كرات و مراتله بوستانى يوقاريدن آشاغى الله‌مشدر . بيزم اسكى تحصيلمز بركاتندن اولمق اوزره حضرت استادك بويله كلستان ، بوستان كبى (قيلاسيق) درس كتابلريمز همان‌محفوظى درجه‌سنده اولديغى آكلاشيليور . يوقسه بويله اولماسه يينه ايچندن چيقيلمق مستحيلدر . حق‌الانصاف سويله‌مه‌لى‌يزكه بيزم ايلك يتشديكمز معلم ناجى ، اكرم بك و امثالى خواجه‌لر بيرچوق آثار ادبيه‌نك همان حافظى درجه‌سنده قدرت كوستردكلرى كبى معلم رفعت افندى استاديمزده بو مناسبتله (بوستان) ك عادتا

حافظی اولدقلرینی اثبات ایله‌مشلردر . کندیلرینك دوچاراولدقلری مشکلاتدن بیزی قورتارمق ایچین حضرت مولانانك :

راههای صعب پایان برده ایم   ره‌براهل خویش آسان کرده‌ایم

بیت شریفی منطوقنجه بذل عنایت وکرامت بویوره‌رق ایشبو ترجمه صیره‌سنده‌کی بیتلرك اصل‌فارسیسنك « مطبعهٔ عامره » باصمه‌سی مطبوعنده هانکی صحیفه‌یه تصادف ایتدیکنی نومرو ایله کوسترمشلردر .

تصحیحاته ، حل لغاته عائد بنم خدمتم آزدر . بیرچوق ناسخ خطاسنی تصحیحه ابتدار ایتدیکم آنده ذیل کتابده استادك ـ بنم خاطریمه تبادر ایدنك عینی اولمق اوزره ـ او تصحیحی اجرا ایله‌دیکنی کوردم . استادك اسکی تورکجه‌یه وقوفی ، علم لغات و ادبیاتده‌کی ذکا وقابلیتی پایانسز تقدیرلری مستلزم اولمشدر .

معلم رفعت افندی استادمزله بش اون لغتك حلنده وبیر ایکی خطانك تصحیحنده اجتهاد فرقمز اولدی فقط ذاتاً کتابك اصلنی عیناً ابقا ایله‌دیکمز جهتله قارئین کرام دیله‌دیکی توجیهی قبولده وحتی کندنجه باشقه بیر توجیه یاپمقده مختاردر. بیزم محصول فکریمز هرصحیفه‌نك ذیلنده و کتابه علاوه ابتدیکمز ایشبو صحیفه‌لرده کورولور .

هرایکیمزکده علم لسانله و قدیم ادبیاتله توغلمزك برکتی اولمق اوزره پك معدود قالان بعض مشکلاتدن ماعدا هپسی حل اولمشدر . مثلا معناسنده بکا هنوز قناعت کامله کله‌بن مشکل لغتلر آنجاق بروجه آتیدر :
جاغلامق ـ توش ـ اینقمق ـ اینیقمق ـ کرده‌پیچ ـ مطلخور ـ این‌کبا و بالکه بیر ایکی داها .

آنقره ، چانقایا : فی ۱ کانون‌ثانی ٣٤١   قسطمونی‌مبعوثی

ولد چلبی

استدراکات

— ١ —

(٦١) نجی بیت هم معناسز ، هم قافیه‌سزدر دوغریسی شویله اولمق ممکندر .

شکر شربتی کرچه ناب اولمیه   صانیرمی صوینی جلاب آلمیه

(٥٧) نجی بیتدن (٦٨) نجی بیته قدر اولان اون‌ایکی بیت مؤلف حضرتلرینك‌اوقویانلره قارشو معذرتنی تشکیل ایدیور .

مؤلف حضرتلری فکرینی قونوشورجه آکلاتسیدی شویله دییه‌جکدی :
محترم قارئلرم بلکه کوکلکزه‌کلیر دیمك ایسترسکزکه « ای خوجه مسعود سن کیمسك شیخ سعدی کیمدر سعدی کندیسنی جهانه طانیتمش وحقیقةً خارقه‌لر کوسترمش بر ادیب کاملدر سن ایسه اویله دکلسك سعدینك (فرهنك نامه) سنی ترجمه ایچون سعدی کبی براستاد ادب لازمدر دوغریسی سن حدیکی بیلملی وبوترجمه‌یه قالقیشماملی ایدك »

فقط ای ذوات کرام بوبابده عرض معذرت نوعندن اوله‌رق سزه شویله برجواب ویره‌بیلیرم :
باقدم کوردم‌که انسانلر فانیدر کلن کیدیور کیدنلره کلنجه شاید براثری قالمامش ایسه اونودولیور صان‌که دنیایه کلمه‌مش کبی اولیور اکر اثری قالمش‌ایسه اثری اوقونیور اوقوندقجه آدی‌ایللره‌یاییلیوردیللرده سویلنیور وبویوزدن اوکیمسه ابدی برحیات ایله یاشایور .

ایشته بن‌ده کندیمی اونوتدورمامق ایچون براثر بیراقمق ایستدم دوشوندم طاشیندم آرادم یوقلادم شیخ سعدی حضرتلرینك (فرهنك نامه) سنی انتخاب ایله اونی تورکجه‌یه ترجمه ایتدم .

واقعا بن سعدی کبی بیوك برآدم دکاسه‌مده ، ترجمه‌م اصلی قدر مکمل‌اوله‌مازسه‌ده نه‌یاپه‌یم کندمی یکه‌مدم دکرسز ، قیمتسز اولسه بیله شواثرمی یازمغه مجبور اولدم .

بوندن طولایی بنی معذور کوریکز چونکه کوچوك انسانلر بیوك انسانلره ایمره‌نیر اونلرك طوتدیغی‌یوله کیتمك‌ایستربوانسانلرده‌فطری برحالدرحتی‌بوحال انسانلره مخصوص اولمیوب جانلی جانسز دیکر اشیاده‌ده‌واردر :
(١)زواللی‌اوزرلك‌اوتنه‌باقیکز: اساساً آتشه‌دایانه‌مدیغی؛ یانمق‌ایستمدیکی، یانمق کوکلندن‌کچمدیکی، قوقوسنده برطاتلیلق‌بولونمدیغی حالده کونك برنده بیوك برمجلسه اوغرامش کورمش‌که اوراده عود اغاجی یاقیورلر اونك قوقوسنه‌قارشو هرکس حرمت ایدیور قوقوسندن عادتا مست اولیورلر. بونك اوزرینه شویله بربختیارلغه نائل اولمق‌ایچون اوزرلك‌ده کندیسنی آتشه آتمش انسانلرده بونی خوش کوره‌رك اونی توتوزمه‌یی عادت ایتمشلر ، ایشته‌سعدینك اثری عود اغاجنه ، بنمکی اوزرلکه بکزر . (بیت ٥٩)
(٢) عرب آتی ایله تاتار آتنه باقیکز فطرت عرب آتنه باشقه دورلو بر مزیت ویرمش اونك نصل قوشدیغنی ، صو کبی آقدیغنی، قاصیرغه کبی کچدیکنی ، قوش کبی اوچدیغنی بیلیرسکز تاتار آتی بوکا

يتیشه بیلیرمی بللی یتیشه‌مز بونکله برابر تاتار آتی‌ده کندی کندینه دیمش که بن‌ده آتم لازم کلیر که بن‌ده یازیده، یاباندە غیرت ایله قوشملی‌یم عرب آتنه یتیشه‌مز سه‌م‌ده وظیفه‌می یاپمش اولورم‌یا. ایشته سعدی عرب آتنه بکزر، بن تاتار آتنه بکزرم. (بیت ٦٠)

(٣) کل صوینی بیلیرسکز طبابتده قوللانیلیر بیوك مجلسلرده اورایه بورایه سرپیلیر باشه یوزه کوزه سورولور فقط کل صوینك‌اك زیاده خوشلاندیغی شی شکر شربتی‌در او شکر شربتنه عادتا عاشق کبیدر شوقدر وارکه قاریشدیغی، کندیسیله یکوجود اولمق ایسته‌دیکی شکر شربتنی کندیسی کبی خالص، آری دوری ایستر. بونکله برابر شاید شکر شربتنك سوزولمش، دورولمش، طورطودن، طوز طوپراقدن، چورچوبدن آزاده قسمنی بوله‌مازسه دکلمی که اوشکر شربتی‌در ینه اونی قبول ایدر اونکله برلشمك ایستر برلشیر فقط او بودفعه اوشکر شربتنك یالکز صوینی آلیر. خلاصه برشکر شربتی طورطوسز ایسه انسانلر طوغریدن طوغری‌یه اونك اوزرینه کل صویی قویار وقاریشدیررلر شاید طورطولی ایسه اونی سوزرلر سوزولن قسمی ایله کل صوینی برلشدیررلر. دیمك اولیور که شکر شربتی قیمتلی، دکرلی برشیدر خالص ایسه نه اعلا دکلسه طورطوسی بیراقیلیر ینه مظهر رغبت اولور. ایشته سعدینك اثریله بنم اثرم شکر شربتنه بکزر برفرق ایله که سعدینك‌کی خالص، بنمکی غیر خالصدر. محترم قارئلرم سز ایسه کل صویی کبیسکز شاید بنم‌اثرمی طورطولی‌کوروسه‌کز طورطوسنی بیراقیکز یعنی بکندیککز بیتلری اوقوییك یازك ازبرله‌ییك بکنمدیککز بیتلری کچیك بیراقیك. شوحالده نصل‌که بر بارداق شکر شربتی طورطولی‌در دییه دوکولمزسه بنم‌ده اثرم بعض قصورلرندن طولایی آتیلمامق لازم کلور یز کسك وجدانکزدن بونی بکلرم. (بیت ٦١)

(٤) اینجونك کوزللکنی، رنکنك نه قدر سویملی اولدیغنی بیلیرسکز هیچ اینجویی سومین برانسان‌وارمی هرکس حتی‌چوجقلر بیله اونی سورلر قادینلر اونی کردانلرینه‌طاقار کوپه‌لرینه قویارصالیندیررلر تاجرلر اونی یالدیزلی قدیفه قوطولرده صاقلارلر فقط عزیزدر هر آدمك النه کچمز هله چوجقلرك بیکده برینه نصیب اولماز بونکله برابر یاوریجقلر اینجو محبتیله اینجویه بکزه‌ین بونجوقلری سورلر. محترم قارئلرم ایشته سعدینك اثری اینجو، بنمکی ایسه اینجویه بکزه‌ین بونجوق کبیدر اینجو دکلسه‌ده ینه کوزلرکزی سه‌ویندیریر کوکللرکزی آویدیر. (بیت ٦٢)

(٥) ایلك بهار کلیر دره‌لر آقار پیکارلر قاینار زمرد کبی چمنلر بیتر اغاجلر درلو جوهرلر طاقینمش کلین خانم کبی صالینیر رنك رنك چیچکلر آچار هرکس یازیلره، باغچه‌لره قوشارلر هر شی کوزل هر شی سه‌ویملی شو قدر وارکه کوکللر بوتون بوکوزللر آره‌سنده بریسنی آرار اوده کلدر انسانلر اونی یاپراقلر، دیکنلر آره‌سنده دکل کندی‌النده طوتمق، باغچه‌ینه باصمق، کوزینه سورمك، اونی قوقلایه قوقلایه بایبلوب قالمق ایستر اونك آچیلمشی‌ده، آچیلمامشی‌ده خوشدر او چیچك دکل جاندر او باشلی باشنه برجهاندر انسان اونك بر دانه‌سیله قناعت ایده‌مز برقاچنی برآرایه کتیرر دمت یاپار. فقط هریر (کل‌شهری = قیرشهری) کبی کل‌اوجاغی اوله‌ماز اونك‌سودیکی یرده وار سومدیکی یرده وار. شیمدی برقیر، برکوی طوتیکزکه اوراده کل بولونمایون ایشته اوراده هرکس اویانه بویانه قوشار هپ کلی آرارلر قوشارلر آرارلر بوله‌مازلر اورایی بکنوب بیتمه‌مش شیمدی کوکللر حسرتلی، کوزلر یاشلی بو زواللیلر نه‌یاپه‌جقلر کلك عشقیله آز چوق اوکا بکزه‌ین، اونی آکدیران یونجه‌چیچکنه میل ایدر اوندن دسته باغلارلر. ایشته سعدینك اثری کله، بنمکی یونجه چیچکنه بکزر. (بیت ٦٣)

— ٢ —

(٢٨٠) نجی بیتده (کوسیله) کلمه‌سنی عبد عاجز (کوس ایله) دن مخفف ظن ایده‌رك اویولده شرح ایتمشدم. ولد چلبی افندی حضرتلری‌ایسه (کوسیلمك) مصدرندن آلمش‌ومذکور کلمه‌نك (اوزانمق) معناسنه اولدیغنی تحریر بیوزمشلردی. عبد عاجز بوکلمه‌یی بیلمیوردم افندی‌حضرتلرندن‌نقل‌ایستدم جواباً حالا قونیه‌ده سویلنمکده‌اولدیغنی بیان‌بیوردیلرسه‌ده بکا قناعت کلمدی ذات فضیلتلرینه بیتمز توکنمز حرمتمله برابراجتهادمه مخالف اولدیغی ونقل‌ده کوسترلمدیکی ایچون اواحتمالی یازمدم حالبوکه افندی حضرتلری‌ده برشیئی علم‌الیقین بیلمدکجه سویلمیه‌جکنی بیلدیکم ایچون بوکلمه‌یی آرادم (منتهی‌الارب . . .) دد شوعباره‌لری کوردم :

الاجلعباب — دست وپای‌کشیده خسبیدن ـ کُسُلْمَكْ

الاسبطرار — خفتیده دست وپای کشادن ـ یَتُبْ کُسُلْمَكْ

اللزج — اندام فرا کشیدن ـ کُسُلْمَكْ

شوعباره‌لردنا کلاشیلیورکه (کوسولمك) اللرینی،ایاقلرینی اوزاده‌رق، سره سرپه یاتمق ویاخود اوزانمق، سریلمك معنالرینی افاده ایدیور.

صکره (شیخی) نك (خسرو وشیرین) افسانه‌سنده بربیتده بونك متعدیسنی‌ده کوردم : بیت

کِلِیموکه کوره کُوسِلدْ اَیاغُکْ . که‌سَقْلا یه سُوُقْدَنْ ایتُ یاغُکْ

اکلاشیلدیغنه کوره (کوسولمك) اوزانمق، (کوسولتمك) اوزاتمق دیمك اولیور.

شوقدر وارکه شاعر (ت) حرفنی داله‌قلب ایتمشدر. بوایسه پك متعارفدر.

(منتهی‌الارب . . .) کتابنه کلنجه بونك اصل اسمی (منتهی‌الارب فی لغة‌الترك والعجم والعرب) در شوآد اوزون اولدیغی ایچون کتابك اوزرینه (منتهی‌الارب فی‌لغة‌العرب) یازلمشدر.

اسمندن‌ده اکلاشیله‌جغنه کوره اثر اوچ لسان اوزره ترتیب ایدلمشدر

ایکی بیوك جلددر برنجی جلدی اسملردن، ایکنجی جلدی فعللردن باحثدر.

شوقدر وارکه فعللردن بحث ایدیلورکن (مقدمة‌الادب) ده اولدیغی کبی فعل ماضی آلنمیوب قاموسده اولدیغی کبی مصدر آلنمشدر.

اثرك‌مؤلفی (ابن‌عربشاه) دییه‌شهرت آلان (احمدبن محمود بن‌عبدالله‌بن‌ابراهیم) نام‌ذاتدر. (الطبقات‌السنیه)نك بیانه کوره بوذات (٧٩١) ده دوغمش، (٨٥٤) ده وفات ایتمشدر.

کنج یاشنده‌ایکن (سمرقند) ده بولوندیغی‌صره‌ده علامه‌لر علامه‌سی (سیدشریف‌جرجانی)حضرتلرینك شاکردلرندن صرف، نحو اوقومشدر بعضاًده سیدشریفك درسنه حاضراوله‌رق دیکلرمش‌صوکره‌لری تکمیل (ماوراءالنهر)دیارینی، (موغولستان)ی تماماً کزمشدر. بعده(شقائق)مترجمی(مجدی) افندینك‌بیانه‌کوره دورت ییل دشت‌قیپچاقده‌قالدقدن اوقودقدن‌صوکره دیاررومه کلمش؛ علماسیله‌وبالخاصه(ملافناری)ایله کوروشورایمش نهایت جنتمکان (چلبی سلطان‌محمدخان) حضرتلرینك سراینه انتساب ایله شهزاده‌لرینی وبالخاصه سلطان مراد ثانی‌یی اوقوتمش وبونك زمان سلطنتنده بر طاقم کتابلری تورکجه‌یه ترجمه ایتمشدر اوزمانك ملوك وسلاطینه یازیلان نامه‌لری‌ده بوذات قلمه آلیردی. عربی‌یی، فارسی‌یی، تورکجه‌یی بیلدیکی کبی باشقه لسانلرده بیلوردی.

(نهاية‌الارب . . .) بعض كلمه‌لرده او كلمه‌نك استعمال اولونديغى اولكه‌لرى‌ده كوستريور مثلا :

(الصداح = سراييدن = سَيْرَمق . اُوتْمَكْ) كبى كه (سيرمق) كلمه‌سنك آلتنده (دشتى)، (اوتمك) كلمه‌سنك آلتنده (رومى) يازيليدر .

ديمك اوليوركه (سيرمق) كلمه‌سنك دشت قپچاقده ، (اوتمك) كلمه‌سنك اناطوليده سويلديكنى آكلاديور

— ٣ —

(٥٣) نجى بيتك فارسيسى شويله‌در :

درى هم برآيد زچندين صدف . زصد چوبه آيديكى برهدف .

شيمدى‌اصلنه نظراً عبدعاجز متنده (صدف دير ...) مصراعنده‌كى (دير) كلمه‌سنى موافق بولدم چونكه مترجم بيوريوركه اكر كوهرى يعنى اينجويى طوپلامق‌ايسترسه‌ك برچوق صدف طوپلا يوقسه شايدبرصدف‌ايله اكتفا ايده‌جك اولورسه‌ك اوده بوش چيقارسه براينجو اولسون الده ايده‌مزسك

حالبوكه چلبى افندى حضرتلرى بوراده (ديرمك) مصدرندن امر اولان (دير) يرينه (ويرمك)مصدرندن امر اولان (وير) كلمه‌سنى قويمق ايسته‌يورلردى. واقعا ويرنلر ويرديكنك برقاچ مثلنى آلمق قانون كرم اولوب بومعنا عقلاً ونقلاً صحيح ايسه‌ده نجه بيتك اصلنه مخالف اولديغى ايچون بونى‌ده قبول ايده‌مدم .

— ٤ —

(٣٧٨) نجى بيتده ايكنجى كلمه‌يى عبد عاجز كتابده اولديغى كبى (كومك) شكلنده ابقا ايتدم . چلبى افندى حضرتلرى ايسه بونى (كسمك) لفظنه تحويل‌ايتمك ايستديلر هرايكيسى‌ده دوغرى ايسه‌ده(كومك) لفظنده مبالغه كوردم يعنى ناظم مرحوم ديمك ايسته‌يوركه برصو قيت ايكن اونك اوزرينه طاش ، طوپراق ييغ ؛ اونى كوم . حالبوكه كسمكده بومبالغه يوقدر بلكه برطرفدن كسيلن صو ديكر برطرفه كيدر بوطرفه زيان ايتمديكى‌حالده اوبرطرفه زيان ايدر. اونكچون افندى حضرتلرينك بواجتهاد عاليلرينى‌ده قبول ايده‌مدم .

— ٥ —

(٥٢٢) نجى بيتده‌كى (ايغوت) كلمه‌سنده ايلك اول شبهه‌لنه‌رك (يانوت) اوله‌جقدر ظننده بولوندمسه‌ده بالآخره عاشق‌پاشاده كورديكم‌جهتله اجتهادمدن وازكچدم مع‌مافيه اصحاب مطالعه‌يه‌بركلمه قازانديرمش اوليورم .

— ٦ —

(٥٧٣) نجى بيتده (الومدامسه) كلمه‌سنى (المده ايسه) ديه تصحيح ايتمشدم فقط صوكره ميمك كسرى وسينك‌فتحى‌ايله (مسه) كلمه‌سنك‌ده تماميله (ايسه) كلمه‌سى كبى اولديغنه قناعت كتيرديكم‌ايچون مذكور تصحيحى تصحيح ايديورم . (مسه) كلمه‌سى فلك‌نامه‌ده چوق كچيور ازجمله شوبيت او جمله‌دن‌در : بيت

بِلنور كشى مِسا اُكايِدُومْ . بَلُّو اَزْ مِسايِدى سُكايِدُومْ

— ٧ —

(٦٩٦) نجى بيتده (اُوغُرْ لَيِنْ) كلمه‌سنى (اوغرولين) ديه تصحيح ايتدم وبوفكرمده اصرار ايديورم

چونكه فارسيسنده (در خفيه) واركه كيزلى ديمكدر اوحالده ناظم مرحوم بونى (اوغرولين) يعنى خرسز كبى ديه ترجمه ايتمشدر. (آين باين) تركيبنه كلنجه اويله ظن ايديورم كه مؤلف مرحومك زماننده (آييلمق ، باييلمق) مصدرلرينك صيغهٔ مطاوعتلرى‌اولان (آيينمق ، بايينمق) لفظلرى‌ده مستعمل‌ايمش. اوحالده(آين‌باين) بوكونكه استعماله كوره (آييل باييل) ديمك اولور وبوصورتده بيتك معناسى شويله اولور : برآدم برسوزى كيزلى دخى اولسه سويلمكه نصل جسارت ايدركه صكره اوسوزآغزلره دوشونجه اوغرايه‌جغى فنالقلردن‌ياخود عارض‌اولان حجا وحجابدن طولايى آييل باييل اولور يعنى‌زواللى كنديني غيب ايدر كندى‌كندى‌يه بركره باييلير بركره آييلير تكرار ينه باييلير ينه آييلير والحاصل عقلدن اولور وارلغندن كچر الله كيمسه‌نك باشنه ويرمسون (ان‌البلاء موكل بالمنطق) . بيتك فارسيسى شويله‌در :

چرا كويد آنچيز درخفيه مرد . كه كر فاش كردد شود روى‌زرد

مذكور (آين باين) تركيبنك (عيان بيان) تركيبندن محرف اولمسى‌ده ممكن ايسه‌ده ناظم مرحوم كبى برفاضل علامه بويله محرف تركيبى‌استعمال ايتمكه تنزل‌ايده‌ميه‌جكى كبى استعمال ايتسه بيله معناسزاولور چونكه فاش اولمق ايله عيان بيان اولمق برمعنايه‌در اوحالده شرط ايله جزا برلشمش اوله‌جغندن مهملاته قاتيلير .

شوده‌خاطرعاجزانه‌مه كليوركه‌مؤلف‌مرحومك‌زماننده‌مذكور(آين‌باين)تعبيرى(پريشان) ،معناسنده مستعمل برتركيب مخترع اولمق وصكره‌لرى اونودولمق ممكندر نصل كه عاشق پاشاده ينه بومعناده (تِلْ تبيلْ)،شيخى‌نك خسرو وشيريننده، (شريفى) نك شهنامه ترجمه‌سنده (آ كُويا كُو) تعبيرلرى كورولمكده‌در ونصل‌كه كليسده هدراولدى دارمه‌داغين اولدى بوش‌يره صرف ايدلدى برشيئه يارامدى ديه‌جك مقامده (اَفِنْ تَفِنْ اولدى) ديرلر .

يدى كون اُلدِى صُوُوغُواَسْدِ يِيلْ . طاغى‌طاشى قِلْدِ اول يِيل تِلْ تَبيلْ (عاشق پاشا)
هوا يوزى اولور توزدن قرا كو . جهان غوغا اُنِندن آ كويا كُو . (شيخى)
شه ايشتدكده اولدى آ كو يا كو . جهان كزلارنه اولدى قرا كو
جهان يوزنى بصمشدى قرا كو . خلايق حيرت ايچره آ كويا كو (شريفى)

— ٨ —

(٨١٨) نجى بيت چلبى افندى حضرتلرينك بيورديغى كبى اولمق ممكندرنصل‌كه متن‌ده اويله‌در شوقدر واركه فارسيسنه مخالف دوشويور فارسيسى شويله‌در : فراهم نشينند ترد امنان . كه‌اين زهد خشكست وان دام نان

مع‌مافيه فارسيسى‌ده مجمل ومعقددر معنانك وضوح پيدا ايتمسى ايچون محذوف كوزه‌تمك لازمدر تقدير كلام شويله اوله‌بيلور : (ترد امنان فراهم نشينند وكويند كه عمل اين كس زهد خشكست وعمل آن كس دام نانست) . ايشته بومعنايه وصول ايچون ترجمه‌يى حاشيه‌ده عرض ايتديكم وجهله ياپمق لازمدر .

— ٩ —

(٩٩٨) نجى بيتده (اين كبا) لفظى ياكليشدر طوغريسى (يل كبى) اولمليدر فارسيسى شويله‌در :

ترانفس رعنا چوسر كش ستور . دوان‌مى برد تابسر شيب كور .

مترجم (دوان) كلمه‌سنى (يل كبى) شكلنه قويمقله معنايى دها زياده كوزللشديرمشدر .

— ١٠ —

(١٠٢١) نجى بيتك دوغروسى شويله اولمق ممكندر :

كه‌كر دوست كوكلينى ييقمايدم . بودشمن الده تار يقمايدم .

يعنى (قايقمايدم) يرنده (تاريقمايدم) اولمق لازمدر (ط) ايله (طاريقمايدم) يازلمق‌ده جائزدر .

اويله ظن ايديورم‌كه بوكتابى استنساخ ايدن ذاتك كوزلرى براز ضعيف ايمش حرفلرى ايى سچه‌مەمش بناءً عليه بكزه‌تمش يازمش ياخود بريسى سـويليوب بريسى يازديغنه كوره يازانك قولاغى آغير ايمش نصل آكلارسه اويله يازيور ايمش ياخود ايلك نسخه‌نك يازيسى تعليمسز بريازى اولديغى جهتله حرفلرك شكللرى لايقيله اكلاشيله‌ميور وايكنجى دفعه يازان‌ده براز جاهل ايمش .

بزم بونسخه‌ده‌بعضاً (ت) يرنده (ط) ، بعضاًده (ط) يرنده (ت) يازلديغى‌چوقدر واساساً توركجه‌ده (ط) بولونمديغندن (تاريقمق) شكلى (طاريقمق) شكلندن دها دوغريدر .

بيتى بووضعيته قويونجه معنا دوزه‌لديكى كبى قافيه‌ده دوزه‌لير چونكه كتابده اولدنغى كبى قاليرسه قافيه يوقدر مذكور (تاريقمق) كلمه‌سى (طاريقمق ، طريقمق ، طَرِقْمَقْ) طرزنده‌ده‌يازلمقده‌در معناسى‌ايسه آتيده‌كى بيتلردن آكلاشيله‌جغى وجهله شاشيرمق ، شاشيروب قالمق ، مدهوش ، متحير، سركردان اولمق كبى شيلردر.

بوصورتده بيتك معناسى شـويله اولور : اكر بن دوستمك كوكلنى ييقمسيدم بوكون بودشـمنك الده شاشيروب قالميه‌جقدم چونكه دوستم نه‌ياپمق لازمسه ياپوب بنى‌قورتاره‌جقدى نه‌چاره‌كه دوستمك كوكلنى ييقدم اونكچون بوحاله كرفتار اولدم .

عجبا زواللينك دوستى كيم ايدى بونى آنجق كنديسى بيلور مع‌مافيه اوكيمسه آلب يعنى قهرمان بركشى ايديسه اونك دوستى ينه آلبلردن بريسى اوله‌جقدر چونكه يكيت يكيدى قورتارمق يكيتلكده شرطدر جنك نامه‌لردن بويله آكلاشيليور . بيت

طَرِقْدى بِلِمادى نِيدَسِينِى . اَنِتْدِى كالَسِينِى كِيدَسِنِى (شيخى)

بُكَلْدِى وُطَرِقْدِى تاسه‌لندى . بِرَزْ كندويه‌ايلَنْدِى قَرَنْدِى («)

كتابده‌كى (قاييقمق) كلمه‌سنه كلنجه كيرو دونمك معناسـنه‌در سهواً قيغولنمق معناسنه آلنمشـدر نصل‌كه چلبى افندى حضرتلرى‌ده تنبيه بيورمشلردر .

— ١١ —

(١٠٢٤) نجى بيتده‌كى (انقما) كلمه‌سى ياكلشدر ظننده‌يم يعنى توركجه‌ده (اينيقمق) يوقدرصانيورم مع‌مافيه بونى پك‌ده قطعيتله سويليه‌مم ممكن‌كه تتبع ناقصدر ئه‌وت اكر كتابك نسخه‌سى صحتلى اولسيدى بويله عندى حكملره حاجت قالمازدى حالبوكه مع‌التأسف بويله دكلدر .

— ١٢ —

(٩٩٤) نجى بيتك فارسيسى شويله‌در : بيت

دريغا كه بى مابسى روزكار . برويد كل وبشكفد نوبهار

(بشكفد نوبهار) عباره‌سنك ترجمه‌سنده (سودى) ايله (شمعى) نوبهار آچيلور دييور ؛ (سرورى) نوبهار اولور دييور .

بزم مؤلف حضرتلرى ايسه مذكور عباره‌يى (نوبهار ياريه) دييه ترجمه ايتمشدر كه مذكور اوچ شارحك ترجمه‌سندن دها كوزلدر چونكه (ياريمق) پارلامق ديمك اولديغندن نوبهاره پارلاقلق ويريور .

(ياريمق) كلمه‌سى (شيخ سليمان) افنديك لغتنده (ياروماق) طرزنده محرردر ؛ ديوانده ايسه (يروماق) شكلنده‌در . ج ٣ ، ص ٦٢

(مقدمةالادب) ترجمه‌لرنده‌ده بويله‌در.

مادهٔ اصليه‌سى(شيخ سليمان) افندى‌يه كوره (ياروغ) اولديغى‌حالده صاحب ديوانه كوره (يَرُقْ)دركه پارلاق ديمكدر . ج ٣ ، ص ١١

بناءً عليه بنجه متنده‌كى (ياريا) كلمه‌سى‌دوغرودر. ضمه‌لر اناطولى لهجه‌سنده‌ا كثريتله كسره‌يه‌تبديل ايدلمكده‌در.

(ياروق) كلمه‌سى توركلرجه علم يعنى اسم خاص اوله‌رق‌ده اسـتعمال ايدلمشدر نصل‌كه (سلطان ملكشاه سلجوقى) حضرتلرينك بيوك اوغلنك آدى ((بَرْكْ يارُوقْ) ايدى كه بنجه پك پارلاق ديمك اولوب بزده‌كى (انور) كلمه‌سنه معادلدر .

مشاراليه (٤٧٤)ده دوغمش‌وپدرينك يرينه كچه‌رك (١٢) سنه سلطنت سوردكدن صوكره (٤٩٨)ده وفات ايتمشدر .

يرينه كنديسندن بش‌ياش كوچوك قارداشى (سلطان سنجر) كچمشدر .

(بركيارۇق) لفظنك‌اوقونوشنى (ابن خلكان) مرحوم (باء موحده‌نك فتحى ، رانك وكافك سكونى، اشاغيدن ايكى نقطه‌لى يانك فتحى ، الفدن صوكره مضموم را ، ساكن واو وقاف ايله‌در) ديو ضبطايديور . ج ١ ، ص ١٢٢

— ١٣ —

(١٠٣٧) نجى بيتك برنجى مصراعى شويله اولمق‌ده ممكندر :

بوكون عذركى طوتمه‌سن اى‌اوصال

فارسيسى شويله‌در : بيت

بعذر آورى خواهش امروز كن . كه‌فردا نماند مجال سخن

(اوصال) كلمه‌سى غافل معناسنه‌در . اوحالده بيتك معناسى شويله اولور: اى غافل عذرك نه ايسه بوكون سويله يارينه بيراقمه زيرا يارين اوله‌بيلوركه سوز سويليه‌مزسك .

(اوصال) کلمه‌سنی (التحفة‌الزکیه) مؤلفی (اوصاك) ایله مرادف کورویور و (اوصاك) کلمه‌سنی‌ده نون ایله یازییور؛ عباره‌سی شویله‌در :

غفل — أوصانْ بُلْدى

وباللام

— ١٤ —

(١٠٧٠) نجی بیتده‌کی (صقن) کلمه‌سی (صاقلا) معناسنه‌در . چونکه (صاقینمق) کلمه‌سی ایکی معنایه کلیر (١) عربجه‌ده‌کی (حذر) معناسنی افاده ایدر (٢) عربجه‌ده‌کی (حفظ) معناسنی افاده ایدر .

(صوك)

کلیسلی معلم رفعت

تصحیح :

١٠٦٨ — نجی بیتك صوکنده‌کی کلمه اوچ نقطه‌لی (پ) ایله (قپو) اوله‌جقدر .

١٠٧٣ — نجی بیتدن صوکره کلن عربجه عباره‌نك صوك کلمه‌سی ها ایله (توفیقه) اوله‌جقدر .

— تنبیه —

٨٩ — نجی صحیفه‌ده‌کی حاشیه (٦٣) نجی صحیفه‌یه عائددر اوراده صحیفه‌نك آلتنه صیغمادیغی ایچون بورایه قونولمشدر .